

సంపాదకుడు

డాక్టరు. కే. యన్. కేసరి

సంపుటము ౬.]   ఏప్రిల్ 1934   [సంచిక ౧

Printed at Lodhra Press, Egmore, Madras.

లోధ్రను సేవించుటవలన

ఋతుదోషమువలన కలుగు నడుము నొప్పి, కడుపునొప్పి, కీళ్లనొప్పి, వాత నొప్పులు మొదలైనవి నివర్తియగును.

Why Suffer With Backache

గడచిన మూడు సంవత్సరములనుండి నాకు సరిగా ఋతుస్రావము కాకుండెను. **2, 3** నెలల కొకసారి బహిష్టు కలుగుచుండెను. ఇందువలన నడుమునొప్పులు, కీళ్ల నొప్పి, బలహీనము, దేహము బరువుగ తోచుట మొదలగు బాధల ననుభవించుచుంటిని. మీ లోధ్రను రెండు సీసాలు తెప్పించి వాడినందులో పైకనిన వ్యాధులన్నియు మాయమైనవి. నావలెనే బాధపడుచున్న స్త్రీలకు లోధ్రను వాడితీరవలెనని ఖండితముగా తెల్పుచున్నాను.

జయలక్ష్మమ్మ, కొల్లిగల్.

నాకు బహిష్టుకాలములో కడుపునొప్పిచే చాల బాధ కలుగుచుండెను. మీ కేసరి కుటీరం లోధ్ర నాలుగు బుడ్లను తెప్పించి త్రాగినాను. అది మొదలు నాకు చాలా ఆరోగ్యముగనున్నది. బాధకూడ తగ్గినది. గనుక మా స్త్రీలవ్యాధులకు తమ లోధ్ర కల్పవృక్షముపంటిది.

గునుపూడి కాంతమ్మ, కావలి.

లోధ్ర అన్ని షాపులయందును దొరకును.

కేసరికుటీరం, ∴ ఎగ్మూరు, ∴ మదరాసు.

గృహలక్ష్మి

సలహాసంఘం

GRIHALAKSHMI

TELUGU ILLUSTRATED LADIES' MAGAZINE

Editor: DR. K. N. KESARI.

APRIL 1934.

Vol. VII No. 2

గృహలక్ష్మి

సాలుచందా మొదలగునవి

ఈసచిత్రమాసపత్రిక సాలుచందా రు. 4. అర్ధ సంవత్సరపుచందా రు. 2. అంతకుతక్కువకాలపరిమితికి చందాపద్ధతిలేదు. విడికాపీ రు. 0-6-0 అణాలు. చందాదారులు ఏమాసమునుండియైన ప్రారంభము చేయవచ్చును. విడికాపీలు వలయువారు వానివిలువ మేరకు తపాలబిళ్లలు పంపవలయును. వీ. పీ. పద్ధతి వ్యయమూలకము.

ప్రకటనరేట్లు

ముఖ్యముగా స్త్రీలకందీయవలసినవస్తువులనుగూర్చి ప్రకటించుట కీపత్రికఎంతయు అనువైనది. ఉంచబడినరేట్లుఇవి: ఒకేతూరికి పూర్తిపుటకు రు. 15 0 0 అరపుటకు రు. 10 0 0 కాలుపుటకు రు. 7 0 0. ప్రకటనఛార్జీలు ప్రతిమాసము ముందుగానే చెల్లింపవలయును. అర్ధసంవత్సరము అంతకుపైబడినకాలములకు కంట్రాక్టుతీసికొనుచో నూటికి 12½ తోసివేత. కాలుపుటకు తక్కువయైనప్రకటనలు చేకొనజాలము. ప్రత్యేకస్థలములరేట్లకొఱకు వ్రాయునది.

ఏజెంట్లు

వేఱొకపుటయందు మాకు ఏజెన్సీలుగలతావులు ప్రకటింపబడినవి. ఇతరతావులయందు మాకు ఏజెంట్లు కావలయును. వివరములకువ్రాయునది.

వ్యాసములువ్రాయువారికి

వ్యాసములు స్త్రీజనములకు సంబంధించియుండవలయును. సంగ్రహముగనుండిన శీఘ్రప్రచురణకు వీలగును. కాగితమునకు ఒకేతట్టు సిరాతోవ్రాయవలయును. ప్రచురింపబడనివ్యాసములు తపాలాబిళ్లలు పంపిన వాపసుచేయబడును. వీనినిగూర్చి ప్రత్యుత్తరములు పెంచకుండుటలెస్స. విమర్శనార్థము పంపబడు గ్రంథములను, ప్రచురణార్థము పంపబడువ్యాసములను అందుకొనుచు ఈవఱకు వ్రాయుచుండినరీతిని ఇక కార్డులువ్రాయజాలము. రిప్లయికార్డువ్రాసిననే జబాబుఈయబడును.

సంచికలుచేరనిచో

సంచికలుచేరనిచో ఆయామాసములందు వెంటనే మాకు తెలుపవలయును. ప్రతిమాసము 7-వ తేదీతరువాత చేరలేదనివ్రాయుచో తిరుగకాపీలుపంపజాలము. చిరునామామార్పును తెలుపకుండుటచే కాపీలుచేరని వారికిని తిరుగ పంపజాలము. సంచికలు చేరనివారు తమతమ పోస్టాఫీసులలో కంప్లెయింటును చేయునది.

చిరునామామార్పు

చిరునామాయందుమార్పుఉండుచో 1-వ తేదికి 10 దినములుముందుగనే తెలుపవలయును. ఇట్లు తెలుపమిని కాపీలు చేరనిచో తిరుగ పంపజాలము.

చందాముగిసిన

చందా ముగిసినతోడనే ఆవిషయము వారికి ఆయామాసములయందు తెలుపబడును. ఈసూచన చూచి తమచందాధనమునుపంపి గృహలక్ష్మిని యథారీతిని పోషింప చందాదారులనుప్రార్థింతుము. చందాదారులుగనుండ ఇష్టములేనిచో ఆసంగతి వెంటనే తెలుపగలరు. మనియార్డరుపంపుటగాని, చందాదారులుగఉండ ఇచ్ఛగింపమని లేఖాముఖమున తెలుపుటగాని చేయనిచో తరువాతసంచిక వీ. పీ. గా పంపగలము.

ముఖ్యమైనగమనింపు

చందాదారులుగచేర్చుకొనుమని వ్రాయుఉత్తరములు, బ్యాంకుచెక్కులు, మనియార్డర్లు, పోస్టలుఆర్డర్లు, గృహలక్ష్మికిసంబంధించిన ఇతరమైన యావత్తుఉత్తరములు డాక్టరు కే. యన్. కేసరి, ఎడిటరు, గృహలక్ష్మి, పోస్టుబాక్సు 752, ఎగ్మూరు, మదరాసు అను చిరునామాకేవ్రాయవలయునుగాని ఇతరవ్యక్తుల పేర ఎంతమాత్రము పంపకూడదు.

WHAT LODHRA IS AND WHAT IT IS FOR

లోధ్ర

ఋతుదోషాది జనిత రోగములకు వజ్రాయుధము.

గర్భాశయదోష జనిత వ్యాధులకు, ముట్టుకుట్టు, క్రమముతప్పి ఋతువగుట, ఋతుస్రావము ఎక్కువ తక్కువ అగుట, స్రావము అనేక రంగులతో వెడలుట, సూతిక గడ్డ, గర్భాశయమున విష వ్రణములు కలుగుట, వాపు మొదలగువాటిని పోగొట్టును. చిరకాలముగ బహిష్టు నిలిచినవారికి క్రమముగ బహిష్టు అగునటుల చేయుటలో అసమానశక్తి కలిగినది. సంతానములేక తపించుచుండు నారీమణులకు పుత్ర పుత్రికాభిక్షను పెట్టి వారిని సంతోషసాగరమున ముంచుచున్నది.

వాతోన్మాదమును హిస్టీరియాను ఆశ్చర్యముగ తుదముట్టించుటలో సాటిలేని దివ్యౌషధము.

నేను లోధ్రను సేవించుచున్నాను. తత్పూర్వము నాకు బహిష్టకాలమందు మిక్కిలి బాధకలుగుచుండెను. ప్రతి నెలయును క్రమముదప్పి బహిష్టి 20 దినముల లోపుననే యగుచుండెను. 2 సం||ల వరకు ఆసుపత్రిమందు పుచ్చుకొంటినిగాని గుణము కనుపింపలేదు. పిమ్మట వారు ఆపరేషన్ చేసుకొమ్మని చెప్పిరి. నేనిష్టపడలేదు. తమ 'లోధ్ర'ను నాకు పంపగోరుచున్నాను.

బి. ఇందిరాకుమారిదేవి. మెట్టూరు.

నా సహోదరి బహిష్టుకాలమందు పరిమితిలేని కడుపునొప్పిచే మిక్కిలి క్షీణించినది. ఎన్నియో ఔషధములిప్పించితిమి కాని నయముకాలేదు. తుదకు తమయొక్క లోధ్ర కీర్తివిని రెండుబుడ్లు తెప్పించి నాసోదరికి వాడినాము. అత్యాశ్చర్యముగ గుణమిచ్చినది. మరియు ఆమెకొక సుపుత్రి జననమైనది. ఈ సంతోషవార్త తమకు వెల్లడించుచున్నాము.

డి. రాజేశ్వరమ్మ, దిగుపహాండి.

లోధ్ర యెల్లెడల దొరకును.

కేసరికుటీరం, ఎగ్మూరు, మదరాసు.

కేసరి పుష్పత్రయము

మాలతి

ఇది బాదంపప్పుపాలనుండి తయారు చేయబడి యొక తెల్లటి సువాసనగల నవనీతమువలె నుండును. దీనిని స్త్రీ పురుషులు తల దువ్వుకొనుటకు ముందు కొద్దిగ రాచుకొని దువ్వుకొనిన వెంట్రు కలు లేగక పట్టుకుచ్చువలె మిసమిస లాడుచుండును. మెదడు చల్లపడి సుఖ ముగ నిద్రవచ్చును. సొగసునకు సొంపు నకు సుఖమైన వాసనకు పేరుగాంచిన మాలతీపుష్పముల అత్తరు ఇందు ముఖ్యముగ చేరియున్నది.

వెల బుడ్డి 1-కి 8 అణాలు.

మాధవి

ఇది పుష్పసారములతో నిండియుండు ఒక నాజూకైన మంచువంటి పరిమళ పదార్థము. ఈ మంచును కొద్దిగ వ్రేలితో తీసికొని ముఖమునకు లేపన ము చేసికొనిన వెంటనే అది చర్మ ములో మాయమై ముఖమునకు కళ, కాంతి నిచ్చును. ముఖము స్ఫటికము వలె నిర్మలమగును. ముఖమున లేచు సొబె, మచ్చలు, మొటిమలు మొద లగువాటిని మాన్పును. మరియు దీనిని ముఖమునకు పట్టించుకొనిన వెంటనే ముఖము చల్లగనుండి మంచు రాచు కొనినట్లేయుండును.

వెల బుడ్డి 1-కి 8 అణాలు.

మల్లిక

ఇది ముద్దుబిడ్డలకు మురిపమైన లేపము. ఇది మైసూరు చందన అత్తరుతోను మల్లెమొగ్గల సారముతోను తయారుచేయబడిన నవీననవనీతము. శిశువులకు దీనిని ప్రతిదినము స్నానాంతరము కొద్దిగ శరీరమునకు రాచు చుండిన, చర్మము మృదువై బంగారు రంగునిచ్చి చర్మ వ్యాధుల రాకుండచేయును. ఈ లేపమువలన బిడ్డలు రబ్బరుచెండ్లవలె తేరుదురు. ఇందు కాశ్మీరపు కేసరి పునుగుగూడ చేరియున్నది.

వెల బుడ్డి 8 అణాలు.

☛ అన్ని షాపులయందును దొరకును.

కేసరికుటీరం, ఎగ్మూరు, మదరాసు.

అమృత

రక్తశుద్ధిద్రావకము

ఇది రక్తహీనత, మలబద్ధము, అజీర్ణము, కీళ్లనొప్పులు, సోమరితనము, మేహవ్రణములు, సుఖసంకటములు, నిస్సత్తువ, కడుపులోమంట మొదలగు వ్యాధులను నివారించి శరీరమునకు కాంతిని ముఖమునకు తేజస్సును ఇచ్చును. ఈ మేలైన ఔషధమువలన నెందరో ఆరోగ్యవంతులైనారు.

పెద్దబుడ్డి 12 ఔన్సులు రు 3-0-0. చిన్నబుడ్డి 6 ఔన్సులు రు1-10-0.

జట్ప్రోలు మహారాజుగారి అనుమతిపై మీ అమృత ద్రావకము చక్కగా పనిచేసినదని వ్రాయుచున్నాను. మొదటి బుడ్డివలన కల్గిన సుగుణములను చూచి మరియొక బుడ్డి అదే రోగికి వాడినాము. గుల్మము, కడుపులోమంట, మలబద్ధము, బలహీనము, తలనొప్పి మొదలగునవి అన్నియు మొదటిబుడ్డి ఉపయోగింపగనే తగ్గినవి.

కె.వి. నాయకర్, ఐ.యస్.ఎం.డి.,
జట్ప్రోలు.

నేనిదివరలో చూచినవాటికంటె అమృతయే శ్రేష్ఠమైన రక్తశుద్ధిద్రావకము. నా స్నేహితులెవరైనను అమృతను వాడియుండనిచో తోడనే కొని వాడ కోరెదను.

టి. అరుణాచలయ్యరు,
సబ్. అసిస్టంటు ఇంజనీర్,
కోలారు గోల్డుఫీల్డు.

మీరు పంపిన అమృత చేరినది. మంచి గుణమిచ్చుచున్నది.

శ్రీరాజా రామచంద్రసూర్
హరిశ్చందన దేవుగారు,
తర్లరాజు.

అమృత దివ్యామృతమే.

అన్నిషాపులయందు, కేసరికుటీరం, ఎగ్మూరు, మద్రాసున దొరకును.

ఇద్దరును సుప్రసిద్ధులే

సర్. కె. పి. పుట్టన్న చెట్టి, సి. ఐ. ఇ.,

పూర్వము మైసూరుకౌన్సిలు, ప్రథమ సభ్యులు; బెంగుళూరు

"డాక్టరు కేసరిగారి దంతధావన నవనీతమును నేను వాడితిని. అది నాకు సకలవిధములను సంతృప్తికరముగ నున్నది. అది దంతములను ఇగుళ్ళను శుద్ధి పరచును. నోటికి చక్కని వాసనను రుచినిగూర్చును. పండ్లకును ఇగుళ్ళకును కస పట్టించి బలపరచును. విదేశి పల్లుపేస్టులకు వేనికిని అది తీసిపోదు. అది స్వదేశీది కనుక బహువిరివిగా అమ్మకము కాగలదు."

సర్. రాధాక్రిష్ణన్.

ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయపు వైసుఛాన్సలరు, వాల్టేరు.

"డాక్టరు కేసరిగారి దంతధావన నవనీతమును నేను కొంతకాలము వాడితిని. అదిమిక్కిలి శ్రేష్ఠమైనదని నాఅభిప్రాయము. స్వదేశీ పదార్థముల యందభిమానము పెచ్చుపెరుగుచున్న యీ దినములలో అది బహువిరివిగా అమ్మకము కాగలదని నేను నిస్సంశయముగా చెప్పగలను."

కేసరి కుటీరం

ఆయుర్వేద ఔషధశాల.

ఎగ్మూరు, మదరాసు.

"మీ అర్కా సేవనవలన మలేరియా మరి యితర జ్వరములచే బాధపడు చుండిన వారికి మంచిగుణము చూపినది."
జట్రోప్రోలుమహారాజా.

"జ్వరములవలని మరణసంఖ్య తగ్గింప గల ఔషధరాజము, అర్కాయే."

ఆహార విహార ఋతుభేద దోషంబుల వలన అన్నాశయమునందు క్రిమికూటములుచేరి పలువిధములైన జ్వరములు సంభవించుచున్నవి.

సర్వ జ్వర నివారణి

అర్కా

వాతజ్వరము, పిత్తజ్వరము, కఫజ్వరము, సన్నిపాతజ్వరము మరి యితర విష జ్వరములను, కడుపులో ప్లీహమను జ్వరగడ్డను తప్పక కుదుర్చును.
ఈ ఔషధమును పసిబిడ్డలకు కూడ యివ్వవచ్చును

6 ఔన్సులబుడ్డి రు 2-8-0. 3 ఔన్సులబుడ్డి రు 1-8-0. 1 ఔన్సు 0-8-0.

"8 నెలలు నేను మలేరియాజ్వరముతో ప్రతిమాసమును బాధనొందు చుంటిని. అనేక ఔషధములను ఇంజెక్షనులను ప్రయోగించి చూచితిని కాని లాభము లేకపోయెను. పిమ్మట మీ అర్కాయే దీనికి తగిన ఔషధము అని విని తెప్పించి ఒకనెల క్రమముగా వాడితిని. తత్ఫలితముగ నేనిపుడు పూర్తిఆరోగ్యమును పొందగల్గితిని. నేనిపుడు జేబునందు దీని నుంచుకొందును. అర్కా సేవవలన వైద్యుల ఖర్చులు చాల తగ్గెను."
పంచాగ్నుల వీరరాఘవయ్య, ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయము.

కేసరికుటీరం, ఎగ్మూర్, మదరాసు.

గృహలక్ష్మి ఏజెంట్లు

తెనాలి: కొమ్మూరి కాశీవిశ్వనాథంగారు, సోల్ రిప్రజంటేటివ్ ఆఫ్ న్యూస్.
మచిలీపట్టణము: పి. సత్యనారాయణగారు, C/o తాడేపల్లి సుబ్బారావు బ్రదర్సు.
హైదరాబాదు: ఎన్. లక్ష్మీబాయిగారు, 566, రెసిడెన్సి పెద్దగడియారం, చౌరస్త మార్కెటురోడు,(మన ప్రాంతపు 1 రూడుస్మానియా రూ 1-3-0అగును)
నిడదవోలు: తాటిమేటి కుటుంబశాస్త్రిగారు.
తాడేపల్లిగూడెం: కాశిరాజు శ్రీరాములుగారు. [లిమిటెడ్.
జెమ్‌షెడ్‌పూర్: టి.వి. రమణయ్యగారు, C/o ది ఇండియన్ హ్యూమ్‌పైప్ కంపెనీ,
బరంపురం: నిష్టల కృష్ణమూర్తిగారు, న్యూస్‌పేపరు ఏజంటు.
గుంటూరు: వెల్‌కం అండు కంపెని.
అనకాపల్లి: గ్రంధి కన్నయ్యపంతులుగారు, గాంధిమార్కెటు.
సామర్లకోట: ఆరాధ్యుల మూటయ్యగారు, మర్చంటు.
పిఠాపురం: న్యూస్ఏజెన్సీ ఎం. నూకరాజు, ఆంధ్ర.
రాజమండ్రి, విశాఖపట్టణం: ఎ. కృష్ణమూర్తి బ్రదర్సు.
మదరాసు: వై. నారాయణగారు, 364 ఎస్ప్లనేడు. ఆకుండి వేంకటశాస్త్రిగారు.
తణుకు: నడింపల్లి సూర్యనారాయణగారు, న్యూసుఏజంటు.
బెజవాడ: ఆంధ్రా ఇన్‌డస్ట్రియల్ స్టోర్సు, బకింగుహామ్‌పేట.
పాలకొల్లు: లొల్లా వెంకటరావుగారు.
నరసాపురము: కటికల సూర్యారావుగారు, కుమ్మరివీధి.
భీమవరము: అమిరపు శేషాచలశర్మగారు.
ఒంగోలు: తాతా జాలయ్యశెట్టిగారు, వర్తకులు.
రంగూను: వి. భగవతిశాస్త్రిగారు, న్యూసుఏజెంటు 244 ఫేర్ వీధి.
కర్నూలు: చెట్టి రోశయ్య చెట్టిగారు, వర్తకులు.
చిత్తూరు: వాటంబాటి. వెంకటరమణయ్య శెట్టిగారు 163 బజారురోడ్డు.
సెకండ్రాబాదు: కె. సుందరరావుగారు Cloth Mills Agent. పొగాకుబజారు.
ఏలూరు: బి. విశ్వనాధంగారు.
విజయనగరం: వటూరి సుందరశివరావుగారు.

హిగిన్‌బాతమ్ స్టాలులవద్ద దొరకును.

ఇతరచోట్లకు ఏజెంట్లు కావలెను. వివరములకు దరఖాస్తు పంపుకొనుడు

విషయసూచిక

భావ

శా. శ్రీవిశ్వేశ్వర పాదపంకజరజశ్శ్రీవై భవోపేతవై
యావల్లోకహితార్థసంకలితవై యత్యన్తసంపూతవై
ధీవిస్తారతఁ బ్రోదిసేసి యమృతాధేయంబవై నెట్టనన్
భావా, సత్యదయానుభావ, పరమోద్భావంబుతోఁ బుట్టవే॥

చ॥ శివశివ!! చెప్పనేరమిక శ్రీముఖ మాటది, నేతిబీరకా
యవలె నిరర్థకంబయిన దక్కుట! గుండె గుభేల్మనుం గదా
యినల విహారదేశమునకెత్తిన యాత్రిఁ దలంచుకొన్న! భూ
ధవులఁట, బిచ్చగాండ్రవలె దైన్యము నొందుదురంట వింటివే॥

ఉ॥ ఈవిఁకనెట్టులం బరిణమింతువో యేమిటి దెచ్చిపెట్టుదో
దైవమెరుంగుఁ;గని పరతంత్రత మాత్రము బాపిసీవు స
ద్భావము విస్తరింపుమిట భావ, దయాకలితప్రభావ, యీ
సేవకభావమున్ భరతసీమకు దూరముసేయు మిత్తరిన్॥

శా॥ ఏయా కోయలమో క్షుధోపహతికై యేగంజియో గడ్డలో
ఆయాసం బతిగాక కల్గునదియే యాపూటకుం జాలు నా
పాయంబైనది; యంతెకాని పరమాపాయాత్త మృష్టాన్నమేన్
హేయంబై కనుపట్టుచున్న యదిగాదే భావ, సత్సంభవా॥

క॥ భేదములులేక తర్కవి
నాదములకుఁబోక భ్రాతృభావము లొదవన్
మోదింత్రుగాక జను ‘లుం
డేదే రాము డొకఁడను నుడిన్ వశఁగొనుచున్॥

ప॥ కృ॥ మూర్తి.

'భావోదయము'

కిర్లపాలెం. కృష్ణరావుగారు

అరువదేడులు దేశాలనంటి తిరిగి
ప్రాతచుట్టాలమని చూడనచ్చెనిపుడు,
ఎంత లోకానుభవము గణించినదియో?
భావమేమున్నదో భావవత్సరమున?
కుసుమములుదాల్చి, చిగురాకుకోకగట్టి,
తేటతేనియలూరెడు పాటబాడు
కన్నెకోయిల మునుముందు కదలిరాగ
స్వాగతంబీయవచ్చె, వసంత లక్ష్మి.
ఈశుభోదయసమయాన, ఈమనోజ్ఞ
సుందరోద్యానవీధి, సౌసాంద్రమయులు,
మధురగాన స్రవంతిలో సుధలుగ్రోల
రంహు, నేవేగ, తరుణమురాదు మరల.
తిన్నయింటనె వాసాల నెన్నకుండ,
శక్తిగలదేని శుభము లొసంగుమమ్మ!
మంచిదానవటంచనిపించుకొనుము,
వాదునీకేల, నో భావవత్సరంబ!

కుప్పమ్మ-కమలమ్మ కథ.

తందనానా తాన తానంవనానా, తందనానానాన తందానతాన

కుండలాలావారి కుప్పమ్మ ఒకనాడు, పనిబడీవచ్చింది పక్కింటివేపు
కడుపునొప్పితోటి కమలమ్మ పక్కపై, కళ్లనీళ్లేకంగ కారుస్తవుంటే
ఎందుకే ఓకమల ఎందుకే ఏడుస్త, ఏమిబాధో చెప్పి ఏడమన్నాది.
కడుపునొప్పితోటి కడగండ్లు బడుతూంటె, ఎగతాళి గిగతాళి ఇప్పుడా నీకు
అబ్బ యీబాధ నీకబ్బినట్లైతే, యీమాయలన్నీని ఎగిరిపొయ్యేని
మాసి యెల్లేవారు చెబుతారుగాని, బాధసంగతివారి బాబు యిన్నాడా
కమలమ్మయీలాగు కళ్లెర్రజేసి, దడదడాతిట్టంగ తడబాటులేక
కుప్పమ్మ అన్నాది కొంపేమిమునిగింది, లోధ్ర బుడ్డీ తాగలేక పొయ్యావా
మందులన్నీతాగి మతిచెదరిపోయింది, లోధ్ర గీధ్రావద్దు లోకమేవద్దు
అని లోధ్ర విషయాన అపనిందలాడంగ, కోపగించూకోని కుప్పమ్మఅపుడు
తాను తొందరగాను తనయింటికెళ్లీ, లోధ్ర కొంచము తెచ్చి లోటాలోబోసి
కమలమ్మవద్దంటె కనికరంలేక, తాను బలవంతాన తాగించినాది
అదియేమిచిత్రమో ఆదేవుడెరుగు, దానిలోగుట్టేమొ ధన్వంతరెరుగు
పడకపై మెత్తంగపడి రాగమెడుతూన్న, కమలమ్మమొగమంత కళలుదేరింది
ఒక్కఎముటునలేచి పక్కపైనుండి, కౌగలించుకోని కుప్పమ్మనపుడు
ఏమిటే కుప్పమ్మ ఏటిమందేయిదీ, మన్నించవేతప్పు మరియిట్లగననే
అని యిట్లు వేడంగ అతిదీనముగనూ, కుప్పమ్మ బిరబిరా చెప్పసాగింది
ఆ సముద్రములోన అమృతంబుమల్లె, కేసరికుటీరమున పూసింది లోధ్ర
ఆడవారీ బాధ లన్ని పోగొట్టుటకు, ధన్వంతరేవచ్చి ధర నిలిపినాడు
లోధ్ర పాండురకీర్తి లోకమంతానిండి, జనులకందరికీని జ్యోతినిచ్చింది
ముట్టుకుట్టులమాన్చి, పొట్టనొప్పులజీల్చి, నడుమునొప్పులగర్వ మడగించుతాది.
ముట్టు సరిగారాక మొత్తుకుంటూఉన్న, ముదితలందరికీని మోదమిస్తాది.
అశ్వత్థవృక్షాల గిశ్వత్థవృక్షాల, చుట్టుముట్టూతిరిగి చీకాకుపొంది
బిడ్డ గిడ్డాలేక బేలయై యేడ్చేటి, ముసలికైనాయిచ్చు ముద్దుబిడ్డలను
గర్భకోశములోని గండాలుపోగొట్టి, సంతానమూనిచ్చు సౌభాగ్యమిచ్చు
ఎందుకింతాగొడవ ఎక్కువెందుకు కమల, దాన్నిమించినమందు ధాత్రిలోలేదు
అది స్త్రీలపాలిటీ ఆకామధేనువే, అది స్త్రీలపాలిటీ ఆకల్పతరువే
ఇదివినీ కమలమ్మ యింతవరకూదాన్ని, తాగనందుకు చాల వగచింది తనలోన
ఇకముందునైనాను లోధ్ర తాగాలనీ, ఘట్టిగా ఓపెద్ద ఒట్టేట్టుకుంది.

ఈమందు అన్ని మందులషాపులలోను దొరకును.

గీ॥ విద్యయొసఁగును వినయంబు; వినయమునను।
బడయుఁబాత్రత; పాత్రతవలన ధనము;।
ధనమువలనను ధర్మంబు, దానివలన।
నైహికాముష్మికసుఖంబు లందు నరుఁడు॥

—సుభాషితము.

గృహలక్ష్మి స్వర్ణకంకణ బహూకృతి

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారికి

లోకమాన్యుని గితారహస్యము, విద్వల్లోకమున నొక గొప్ప సంచలనము కలిగించినది. దీనివలన సర్వసంఘపరిత్యాగియైన సన్న్యాసియును లోకసంగ్రహమునకై కర్మప్రవర్తకుడు కావలసివచ్చినది. కాఁబట్టి కొందరు వివేకులు ఈ కర్మయోగమును అనుసరించి, భారత స్వాతంత్ర్యసంపాదనయందు శక్తివంచనలేక పాటుపడి, తమజన్మల సార్థకపరచుకొన జొచ్చిరి.

అట్టి మహాశయులలో నగ్రగణ్యుడు, మహాత్ముడు: మనోవాక్కాయకర్మల, నే లేశమాత్రమును భేదము లేక, కేవల భారతభూమికే గాక లోకమంతటికిని మంగళమునే కోరి తన సర్వస్వమును ధారపోయుటకు గడంగెను. ఈతని త్రికరణశుద్ధి పెక్కు సమయములయందు, అగ్నిపరీక్షలకు లోనైనది: అగుచున్నది: ఇంకను గానుండనోపు. ఈతడు యుగపురుషు

డన్నారు పెద్దలు. కావున నిట్టి కర్మయోగి యుపదేశములు శిరసావహింపబడుచున్నవి. అంత్యజు డనబడినవాడు హరిజనుడై యగ్రగణ్యు డగుచున్నాడు. అది యటులుండ నంతఃపురములలో బడియుండిన యంగనామణులు తమ సర్వసుఖములకును సలాము పెట్టి వేయివిధముల కష్టములకు బాల్పడుచున్నారు. దూరదర్శనము గల యార్యులు, తమ ముక్తియంతయు నీ యింతుల మూలముననే లభింపవలసి యున్నదను సంపూర్ణ విశ్వాసముతో వారిని నానాముఖముల ప్రోత్సాహపరచుచున్నారు. ఈవిధముగా నేడు భారతభూమియంతయు నొక మహాయజ్ఞవాటికవలె దోచుచున్నది. శాన్తి యనునది లేదు. సర్వత్ర సంక్షోభమే వినబడుచున్నది. ఇట్టి సంక్షోభమును జల్లార్చుటకై నచ్చుటచ్చుట గొందరు కవిపుంగవులు బయలువెడలి యథాశక్తి సమతమ వాగమృతమును గురియుచున్నారు.

వీరిలో సంఘసంస్కరణోద్యోగులు, ముందుగ జెప్పదగియున్నారు. సంఘములు లోపవంతము లగుటయేగాక పరస్పర వైషమ్యములూనియుండుట సర్వానర్థములకు హేతువగుచున్నది కాబట్టి ప్రతిసంఘమును యథాయోగ్యముగ సంస్కరించి యావలం బరస్పర వైషమ్యమును నిర్మూలించి తన్మూలమున సర్వసంఘములకు నైకమత్యము నెలకొల్పి యావల దేశస్వాతంత్ర్యమునకై పనిసేయుట వీరి యుద్దేశము. మరియు సంఘములయొక్క యోగక్షేమము లాయాసంఘములకు జెందియున్న స్త్రీలయొక్క యోగక్షేమములమీదనే యాధారపడియుండుట యథార్థము కాబట్టి మున్ముందుగ వారిని సంస్కరింపబూనుట లెస్స యనియు నీ సంఘసంస్కర్తల యుద్దేశము. అయిన, వీరిలో బలుతెరగులవా రున్నారనుట యొక ముఖ్యవిషయము. కేవల పాశ్చాత్యాచారము ననుసరించుటయే పరమార్థ మనుట యొక తెరగు. అది యెంత మాత్రమును బనికిరాదు కాబట్టి పురాతన పద్ధతులనే పట్టుట శ్రేయస్కర మనుట యింకొక తెరగు. కేవల మదియును గాదు; కేవల మిదియును గాదు; ప్రస్తుత దేశకాల పరిస్థితుల ననుసరించి పై రెండు పద్ధతులకును సాధ్యమైనంత సమన్వయము గలిగింప జూచుట మూడవ తెరగు. మొత్తముమీద నీ మూడు తెరగులు ముఖ్యములు. వీటియందింక నెన్నియో యితరములును అంతర్భూతము లగుచున్నవి.

అది యటులుండ నిక నీమూడు తెరగులను సమాలోచనచేసి చూచునప్పుడు ఈమూడవ పద్ధతియే, యెక్కువమంది జనులచే నామోదింపబడుచున్నది. దీనివలన సంఘమునకుగాని దేశమునకుగాని, ఆర్థికనైతిక హాని యే మాత్రమును లేదు. మన వేష భాషలను మార్చుకో నక్కరలేదు. స్త్రీపురుషు లుభయులును ఉదారబుద్ధులై వర్ణాశ్రమ ధర్మములను బాటించుట కెట్టి ప్రతిబంధకములును గలుగవు. వివిధసంఘముల యన్యోన్యమైత్రికి ఆభాస యనునదియును గలుగదు. ఇట్టి వ్యవస్థ చేకూరినపుడు దేశస్వాతంత్ర్యమును స్వతస్సిద్ధము కాగలదు.

ఈపరమార్థము లక్ష్యముగాగొని యిప్పట్టున బాటువడు వివిధవ్యక్తులయందును, సమాజములందును కవులును వారిని మన్నించుసమాజములును శాశ్వతులగుచున్నారు. అట్టికవులయందును స్త్రీలు మరింత సుశాశ్వతలగుచున్నారు. అట్టివారిని మన్నించు సమాజములును మరింత సుశాశ్వతములగుచున్నవి.

ఈ ధర్మమును ముందుగ బాటించి లోకమునకు దారిసూపినది, నెల్లూరు వర్థమాన సమాజము; ఆనాటి మహాపురుషులగు తిక్కన మొదలగువారి నేటేట గౌరవించుచున్నటులే యీనాటి మహిళా రత్నములను గూడ నింకముం దేటేట మన్నింపం బూనినది. దీనిమూలమున నాగరకులయందొక యపూర్వసంచలనము కలిగినది. దానంజేసి సనాతనాది సర్వపక్షములవారును వర్థమానసమాజముపై పు తమదృష్టిని మరలింపవలసి వచ్చినది. స్త్రీ పురుషులు పొందిన సంభ్రమోత్సాహము లింతంతయని చెప్పుటకలవి కాలేదు. ఔనది సహజమే. ఇంతవరకు గవితా సన్మానసౌభాగ్యము, పురుషులకే యచ్చటచ్చట గొంత కొంత తృప్తికరముగ బట్టినదికాని స్త్రీలకు బట్టనేలేదు. అథవా పట్టినదన్నను అదియే వ్యాసరచనకో యేయు విదకో యే యేబది నూరు రూకలు సేయుపదకమేకాని యిట్టి మహా పట్టణమున నింతవిపులముగా గలిగినది కాదనుట వాస్తవము. ఇట్టి వ్యవస్థ యేర్పడుటవలనతే 11-3-34 దీని శ్రీ తిక్కనజయంత్యుత్సవానుబంధముగా జరిగిన శ్రీ గృహలక్ష్మి కంకణ బహూకరణోత్సవముగూడ నత్యంత వైభవోపేతముగా జరిగినది. ఇందు సన్మానింపబడిన సతీరత్నము, శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు. సభయం దగ్రాసన మలంకరించిన సతీరత్నము, శ్రీమతి తెలికిచర్ల వసుంధరాదేవిగారు. ఇంక వక్తలు, సుప్రసిద్ధులగు పౌరులలోనివారు. మరియు విషయమన్ననో గృహలక్ష్మియందు శ్రీ వరలక్ష్మమ్మగారు శారదలేఖలనుపేర మహోపన్యాసములను వ్రాసి యాంధ్రపురంధ్రీలోకమునకు జేసినసేవ. నెల్లూరియందున్న పెద్దలందరును సభనలంకరించిరి. ఇంకొక విశేషమేమనగా పురుషులకంటె స్త్రీలే యెక్కువగా వచ్చి సభనలంకరించుట.

రాజకీయ, నైతిక, మత, సాంఘిక విషయములయం దీ శారదలేఖ లాంధ్ర మహిళాలోకమునకేగాక కొంతవరకు బురుషకోటికిని గావించిన సుప్రబోధమును వక్త లుగ్గడించిరి. మరియు నిట్టిలేఖల నొక్కట గ్రంథరూపమున నుచితముగా బ్రకటించి, అది వేయిప్రతులును, నూటపదియార్లుసేయు సువర్ణకంకణమును సమర్పించి శ్రీ కేసరిగారు కవయిత్రిని గౌరవించుట మహిళాలోకమునంతటిని గౌరవించుటయనియు, నిదివర కారేండ్లనుండియు శ్రీ కేసరిగారు, తమ గృహలక్ష్మిమూలమున నారీలోకమునకు జేయుచున్న హితము అమూల్యమనియు, గ్రంథరచనాశక్తివిషయమున స్త్రీలకు బహుమానయోగ్యత కలుగలేదను కలంకము నేటితోదీరి ప్రజ్ఞాశాలినులగు సతీమణుల కాంధ్రదేశమున కొరతలేదను

మాట యిక బుజువుకాగలదనియు, ఇట్టి దాని కవకాశముగలిగించిన శ్రీ డాక్టరుగారి యౌదార్య మసామాన్యమనియు నిట్టియవకాశములను వ్యర్థముసేయక సోదరీమణులు తమయం దడగియున్న శక్తులను మరల బయల్పరచుటకై తీవ్రముగ యత్నించుట సంభావ్యమనియు శ్రీమతి వసుంధరాదేవిగారు రూఢిపరచిన వెనుక గ్రంథకర్త్రి యుపన్యసించుచు సతీజనసహోదరులగు శ్రీ కేసరిగారికే యాగ్రంథమును వారుకోరకయే పితృభక్తితో దనకుదానే అంకిత మొసగి ధన్యతగాంచితిననియు, నా మహాసభయందు దమ కృతజ్ఞతను దెలియపరచెను. ఆవెనుక సంగీతమును బాడిన శ్రీమతి గుండ్లపూడి విశ్వేశ్వరమ్మగారికిని, మురళి వాయించిన భానుమతి కన్యకును చందనతాంబూలాదులతో రజతపాత్రములు నొసగబడినవి. ఈసభయందు జదువబడిన స్వాగతపద్యములును, శ్రీమతి వరలక్ష్మమ్మగారి యుపన్యాసాదులును ఇందు ముద్రింపబడియుండుట గమనింత్రుగాక.

"ఈ వర్థమానసమాజమువారేటేట జేయు నీ తిక్కనజయంత్యుత్సవమునజేయు వ్యాసరచనపోటీపరీక్షలో గెలుపొందిన ప్రథమురాలికి కేసరీనామకమగు నొక స్వర్ణపదకము పెక్కుసంవత్సరములనుండి యివ్వబడుచున్నది. దానివలన నాంధ్రస్త్రీలయందు గొందరు మంచి వ్యాసరచయితలు పొడసూపిరి. ఈ శ్రీమతి వరలక్ష్మమ్మగారుకూడ నొకతూరి యాపదకమును బడసియుండెను. అదియటులుండ నింక నింతటినుండియు దేశహితైకవిషయికములగు గ్రంథములను వ్రాయు విదుషీమణులను యథోచితముగా సత్కరించుట కర్తవ్యముగాదోచినది. కాబట్టి దానికనురూపముగ ముందటి కేసరీ స్వర్ణపదకమే, ఇప్పుడు నామమునందును స్వరూపమునందును విలువయందును, మార్పుచెందవలసి వచ్చినది. దేశహితమునకై, యాంధ్రదేశమునగల యిల్లాండ్ర యభిమానపాత్రమై పాటునడు గృహలక్ష్మినామమును, కంకణస్వరూపమును, నూటపదార్లువిలువయు, నీ సన్మానమునకర్హతగల గ్రంథము యొక్క ప్రకటనయు నీబహుమానమున నంతర్భూతములు. గృహలక్ష్మియందు వ్యాసములు వ్రాయుటకును ఈ బహుమానమునకును ఎట్టిసంబంధమును లేదు" అని వర్థమాన సమాజకార్యదర్శిగారు సభవారికి నివేదించిరి.

అనంతరము 'ఈశానదలేఖలనుగూర్చి వ్యాసములు వ్రాయగల స్త్రీలలో నుత్తమ వ్యాసరచయిత్రికి ఏబదిరూపాయల విలువగల స్వర్ణపదక మిచ్చెద'నని రిటైర్డు సబ్‌జడ్జి మ-రా-శ్రీ కోట నరసింహంపంతులుగారు సభలో ప్రకటించిరి. అనన్తరమున చందన తాంబూల ఫలపుష్పములచే సత్కరింపబడి సభ విరమింపబడెను.

గృహలక్ష్మి సువర్ణకంకణ బహూకరణ సమయమందు దీయబడిన ఛాయాపటము

ఇందు, నడుమను శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారును శ్రీమతి గాలికిచర్ల వసుంధరాదేవిగారును పుష్పమాలాలంకృతులై యున్నవారు.

ఛా॥ చి॥ కడంబి బ్రదర్స్, నెల్లూరు.

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారికి

ప్రశంసాపంచరత్నములు.

శ్రీమతి చిల్కపాటి సీతాంబగారు.

శా. శ్రీకల్యాణయుతంబులౌ సుగుణముల్, చెన్నొందు విజ్ఞానమున్
లోకంబుల్వినుతించు కీర్తి, విదుషీలోకంబు లగ్గింపఁగా
సాకల్యం బగునట్టి గ్రంథరచనాశక్తుల్విశుద్ధాత్మయున్
మీకున్గల్గె మఱెందుఁగాన, వరలక్ష్మీదేవి, కాంతాళిలోన్.

సీ. లలి నిత్యసౌభాగ్యములపెంపు, కళసొంపుఁ,దిలకింప నీకు శ్రీదేవిసాటి
నిరతంబు పతిపదస్మరణచే మనునట్టివిత మెంచిచూడ పార్వతియె సాటి
పద్యగద్యాత్మకప్రౌఢి కైత లిఖించు సరణి గన్గొన సరస్వతియె సాటి
శాంతి దాంతియు సత్యశౌచము ల్వీడక వఱలంగ ధర్మదేవతయె సాటి

తే. ఆత్మవ త్సర్వభూతాని యని వచించు
ఆర్యవచనమ్ము భక్తితాత్పర్యములను
దగ ననుష్ఠించి మెలఁగు కాంతామతల్లి,
దేవి వరలక్ష్మి, మహిమంబు దెలియ వశమె?

చ. రచనలయందు నీతివిదురత్వమునందు మనోహరంబులౌ
వచనములందు రమ్యమృదువాణిని సజ్జనసమ్మతంబులౌ
సుచరితలందు వస్తుపరిశోధనతాతిచణత్వమందు నిం
కెచటఁ దలంచి చూడ సరియే వరలక్ష్మిసతీమతల్లికిన్॥

చ. పడతులు మూర్ఖలంచు మును పల్గతులన్ జనులాడుచుండఁగా
బెడిదపునిందలన్ బడుచుఁ బెంపఱియున్న సతీజనంబులన్
గడుదయ నుద్ధరింప నిటు కంకణమున్ ధరియించి ధన్యవై
కడుయశమున్ గడించితివి కాంతలకెల్ల ముదంబు గూర్చుచున్.

తే. వయసునందున బుద్ధివైభవమునందు
గ్రంథరచనానిరూఢిని ఘనతయందు
ఆర్య, వరలక్ష్మి, పెద్దవీ వగుట భక్తిఁ
జేతు వందనముల నిట్లు సీతమాంబ.

ఆశీస్సు

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారికి

శ్రీయుత దుర్భా సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు, సంస్కృత పండితులు, V.R. కాలేజి, నెల్లూరు.

క॥ అది 'విద్య' యేది సుగుణాభ్యుదయం బొనరించునో జనోత్కరమున క
య్యది 'ధర్మ' మేది సౌఖ్యప్రదమో జనకోటి కిహపరంబుల రెంటన్ ॥

చ॥ విమలపథంబునన్ నిలపి వృత్తము చక్కనొనర్పదేని, ని
క్కముగ వృథాభరంబగునుగాని, ప్రయోజనమేమి విద్యచేన్ ?
సమగతి విద్యయున్ సుగుణసంపదయుంగల యుత్తమాంగనల్
తమి, మగవారలట్టులె యలంకరణంబులు భూతధాత్రికిన్ ॥

ఉ॥ వేదపురాణ కాలముల బిత్తరులన్ జదివించుచుండిరో
లేదొ యదేల యిప్డు? సమలీల నిదే వరలక్ష్మమాంబయ
ట్లాదట విద్యయుం జదువు నబ్బిన సాధ్వులు కానవచ్చుచో,
పైదలికేల విద్యయను ప్రల్లద మింకరు సాగివచ్చునే? ॥

మ॥ పరిశీలించితి నీమె వ్యాసమును ముక్త(ప్రాజ్ఞత)యిం జేరి; వా
విరిఁ దత్కల్పిత గాథలన్ జదివితిన్ వేషత్రిశ్రాశ్రేణిలో
నరరే! చక్కని తర్కశక్తి! మధుర త్వావాస్తియున్ దత్తద
ర్థారసస్ఫూర్తియు భూషణంబులు తదీయాఖర్వ వాగ్రీతికిన్.

సీ॥ పెను 'విడాకులచట్ట' మున నుప్పతిలనున్న వెప్పరంబుల నుగ్గడించు చోట,
జవరాండ్రు నాట్యసంస్థల వేసముల నూనఁగెరలు దోసముల లెక్కించుచోట,
ముదుసలి మగలు తెంపునఁ బెండ్లియాటకై పడెడుపాటులు బయల్పఱచుచోట,
చదువని యిల్లాండ్రు సభలలో వర్తించు రీతివై చిత్రి వర్ణించుచోట,

తే॥ 'శారదా లేఖ' లనుజూడఁ జను, త్వదీయ చతురరచనల కానందయుతుఁడనైతి;
ఎంతవైశద్య! మెంతటి హృద్యశైలి! లలిత లలితంబు, నీవాక్కు లక్ష్మమాంబ!॥

క॥ మీ శారదలేఖల యుద్దేశంబుల కొకట ననుమతింపనివారున్
మీశైలి ప్రసన్నతకున్, మీశాంతికి మిమ్ము మెచ్చి మేల్మేలనరే?

ఆ॥ అతిగభీరమైన యార్థాంతరంగంబు। ప్రకటమగుత మనకుఁ బ్రతిపదంబు
ఇంతకంటె మెఱుఁగునెనసి శారదలేఖ। లెల్లసాధ్వులకును హితములగుత ॥

మ॥ స్థిరతన్ గేసరి కూర్మిపుత్రి, 'గృహలక్ష్మి' దేవి నీకేల సుం
దరమా బంగరు గాజులన్ దొడిగెఁ గాంతల్ మెచ్చగా; నల్లె య
క్కఱ, నిక్కెసరిపట్టనంపుఁ గవితాకన్యాలలామంబు నీ
యఱుతన్ వైచెను పద్యహారమిది కొమ్మా! పుణ్యసాధ్వీమణీ! ॥

క॥ శ్రీముఖ ఫాల్గునమాస। శ్యామైకాదశి, వసుంధరాధిష్ఠిత గో
ష్ఠీముఖమున, వరలక్ష్మీ।సీమంతిని కొసఁగిరివ్వి సింహపురబుధుల్ ॥

శ్రీరస్తు

గృహలక్ష్మి

కంకణబహూకరణసమయమున

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారికి

సమర్పించిన

యాశీర్వాదపూర్వక సుస్వాగత

పద్యరత్న నవకము

శ్రీరంజిల్లఁగ లోకజాలములఁ గుక్షింబెంచువాఁ డా దయా।
పారావారుఁడు, కేశవుం డఖిలసౌభాగ్యంబులంగూర్చి యే।
పారన్ మా కనుపర్తిగోత్ర వరలక్ష్మాంబన్ గటాక్షించి త।
త్ప్రారంభంబుల కెల్ల సిద్ధులొసఁగం బ్రార్థింతుమే మర్థిమై॥

సీ॥ ఇలలోనఁ గనుఁగొన్న తలిదండ్రులను భవసింధువు దాటింపఁజేయు నావ।
అగ్నిసాక్షిగఁ బెండ్లియాడిన విభు నిహపరసౌఖ్యవితతికిఁ బట్టుకొమ్మ।
తనకూర్చుబంధుసంతతివాందు నుత్తమగతుల కారయఁదొలికారణంబు।
కులమువారలనెల్లఁ దలలెత్తుకొనఁజేయు మానవతుల తలమానికంబు।

గీ॥ వృష్టికురియంగ సస్యసమృద్ధిగల్గి। సృష్టియంతయు సుఖపడఁజేయు, ధాత,।
పుడమినీవంటియిల్లాండ్రఁబుట్టఁజేయు। ననిశమీ జీవకోటికో నచ్చటచట॥

శా॥ ఈషణ్మాత్రము వేషముల్ పడవు నీకే ఘోషయున్ వద్దు; నీ
భాషాజ్ఞానము దేశసేవకు సుసంబద్ధంబు; నీ బుద్ధి య
న్వేషించున్ సతతంబు సత్యమును! నీ యిచ్ఛల్ స్వతంత్రంబు; లో
యోషారత్నమ, కర్మయుక్తవగు నీ యుద్దేశమే వేరసల్॥

మ॥ ఒకచో నుత్కటరాజకీయములు, వేరొంటన్ మతార్థంబు, వే...
రొకచో నైతికధర్మచర్చ, మరి యింకోచోట సంసార కా।

ర్యకలావస్థితి, యింక నొక్కమెడ లోకాచారసంపత్తి, కొం
డొకపట్లన్ బరతత్త్వభూతి: యిటు లెన్నోసంగతుల్ పల్కినా
వకలంకంబుగ సర్వతోముఖముగా: నా పెద్దలే, 'చాలలే।
మీకనీతో హనుమంతరాయ గృహలక్ష్మి' యంద్రు, మే మొందిఁకన్ ॥

శా॥ అక్కా, చక్కని దేశమాత నొకస్వార్థాచారశాతాసిచే।
చెక్కాముక్కలుసేసి, సత్యరతులన్ జీకొట్టి, నీచంబులౌ।
లెక్కాడొక్కలులేని జన్మలకు నీ లేఖాప్రపంచం బహో।
దిక్కూమొక్కయి యాత్మగౌరవపరాదేశంబు చేకూర్పదే॥

శా॥ పూర్వాచారముపేరువెట్టి పురుషుల్ పూఁబోండ్లఁ గారించుటే।
సర్వానర్థకహేతువై కడకు భిక్షాపాత్రఁ జేకూర్చె నీ।
యుర్విన్ భారతభూమి కం చెరిగి యుద్యోగించి నీవాక్సుధా।
సర్వస్వంబునఁ జాటినావు మహిళాస్వాతంత్ర్య సౌభాగ్యముల్ ॥

మ॥ పరభాషా పరవేష వాంఛలు, నహంభావం, బసహ్యక్రియా।
చరణాసక్తియుఁ, బారతంత్ర్యగతియున్ సైరింపఁ గాలేక, నీ।
సరివారిం బురికొల్పి యార్యుల యశశ్చంద్రాతపస్ఫూర్తికై
నిరతంబుంబను నీ శ్రమంబు లభినన్దింపంగ మా శక్యమా॥

ఉ॥ సత్యము నిత్యమౌ స్వమతిసారమెరుంగని యట్టి యాపర।
ప్రత్యయనేయబుద్ధులకుఁ బాఠముఁజెప్పుదు ధీరవై; సుధీ।
స్తుత్యములమ్మ నీ పలుకుఁద్రోవలు, భారతధర్మభాక్కిలా
చైత్యసమగ్రముల్, గనువిశాలములై విలసిల్లు నెల్లెడన్ ॥

శా॥ నీ కవ్యాహతశక్తి యుక్తమతివౌ నీ కాయురారోగ్య సు।
శ్రీకంబౌత శరీరయాత్ర! వరలక్ష్మీ, శారదాలేఖ ల।
స్తోకార్థ ప్రతిపాదకంబులయి సంశోభిల్లుగా!! కార్యవి।
ద్యాకల్పుల్, జవరాంద్రు కల్పలతలై యాలింత్రుగా కర్థులన్ !!! ॥

11-3-'34. ఇట్లు,

గృహలక్ష్మి ఆస్థానికుడు, పసుమర్తి కృష్ణమూర్తి.

గృహలక్ష్మీస్వర్ణకంకణము నందుకొనునపుడు శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారిచ్చిన యుపన్యాసము.

సోదరులారా!

నేటి ఈ సన్మానమునకు కారణము, శ్రీ కేసరీమహాశయునకును, వర్ధమానసమాజము వారికిని నాయందుగల యవ్యాజవాత్సల్య మేగాని నా పాండిత్యవిశేష మెంతమాత్ర మునుగాదు. ఉభయమత సమ్మతుడగు హరి హర నాథస్వామి వెలసిన దివ్యస్థలమై, ఆంధ్రా వలి, మోదముం బొరయ తిక్కనకవీంద్రుడు మహాభారతమును విరచించిన పుణ్యక్షే త్రమై, ఆదికవయిత్రి మొల్లమాంబ యుదయ మంది 'తేనెసోకనోరుతీయనయగురీతి' రామ కథ రచియించిన రమ్యసీమయై, 'పగఅను వెన్నిచ్చినచో నగరే మనయూరువేలనాయకు లందుఱ' అనిభార్యయు, 'అసదృశముగ నరి వీరుల బసమీరగ గెలువలేక పంద్రక్రియ నీ వసివై చి విఱిగివచ్చిన' అని తల్లియు మంద లించి సమరపరాఙ్ముఖుని సమరోన్ముఖుని గావించిన వీరపత్నులకును, వీరమాతలకును జన్మభూమియై తనరారిన యీ నెల్లూరిమం డలమున నీ పవిత్రపినాకినీతీరమున నీ విక్రమ సింహపురంబున సోదరులు కొందఱు, వర్ధ మాన సమాజమును నెలకొల్పి పూర్వకవీం ద్రజయంతులును మహిళా సన్మానములును, జరుపుట వీరి మండలవిఖ్యాతి కెంతయు దగి యున్నది.

కాని ఏ పరమాత్ముని యనుగ్రహమున మానవులయం దీశక్తియుక్తు లేర్పడుచున్నవో, ఏపరమేశ్వరు ననుగ్రహములేకున్న మానవు డొక తృణశకలంబు నెత్తుటకైన నసమ ర్థుడో ఏ పరాత్పరు డీవిశాలవిశ్వమునందలి చరాచరవస్తుజాలమున కంతర్యామియై వసించుచు వానివాని కర్మపరతంత్రము గావించుచున్నాడో ఆ భగవాను డొక్కడే ఈ జగంబున పూజ్యుడు, వందనీయుడు, సమ్మాననార్హుడు. కారణభూతుడగు పర మాత్మ యగోచరుడును, కార్యరూపులగు మానవులు ప్రత్యక్షగోచరులును నగుటచే నిక్కముగా పరమాత్మకు చెందవలసిన గౌర వము నశక్తులగు వ్యక్తులకారోపించి సన్మా నించుట లోకవ్యవహారమున పరిపాటియైనది. కావుననే తమ యశక్తతను గుర్తించినవారు 'ఇది భగవదనుగ్రహమేగాని మా ప్రజ్ఞా విశేష మేమాత్రముకా'దని చెప్పినను లోక మొప్పుకొనదు. 'నీమాటలు కట్టిపెట్టుము. నీవుగాక మఱెవరు దీనిని చేసిన'దని మంద లించును. కాన నిట్టి గౌరవములయెడ సహ జముగా వైముఖ్యముగలవారు సైతమీ పరిస్థితులనుబట్టి యొకొక్కప్పుడు వానికి తప్పని సరిగా నొప్పుకొనవలసివచ్చును.

ఎవరేమిగాభావించినను నావిషయమున నిది నాస్థితికిమించిన సత్కారమనుటకు సంది యములేదు. మఱియు నిది నేనొక్కరితనే పొందదగిన సత్కారముగాదు. జల జల ప్రవహించుచు క్రొత్తగావచ్చిన పినాకినీనదిని

చూచి జనులు మహాసంతోషముతో స్వాగతమిత్తురు. పసుపుకుంకుమలతో పుష్పాక్షతలతో నర్చింతురు. తమభూమినంతయు సస్యశ్యామలముగ చేయజాలిన తల్లి ఈమెయేయని మొక్కులిడుదురు. కాని సూర్యుడు తన తీక్ష్ణతరోగ్రకిరణముల నిదాఘసమయమునందు పుడమియందలి జలముల నావిరిరూపమున గ్రహింపడేని, ఆయావిరి, మేఘముగా నేర్పడదేని, ఆమేఘము శీతలవాతాహతిచే చెదరి చిందరవందరయై జలరూపమున భూమిపై వర్షింపబడదేని, ఆజలము వాకలు వాకలై ప్రవహించి నలుదెసలనుండి పినాకినిలో వచ్చిచేరదేని, పినాకిని యెక్కడ? మన మర్చించు టెక్కడ? అటులనే స్త్రీ, తనభర్తయొక్క సహాయమును సానుభూతిని బడయదేని ఈ గౌరవసన్మానము లందుటెక్కడ? ఆమె పేరైనను వినుటకు సాధ్యమా? కాన నీవిద్యావికాసమునకు సర్వవిధముల తమ యామోద ప్రమోదములను దెల్పి నాకిట్టి యవకాశమొసంగిన పూజ్యులగు నాభర్తగారీసత్కారమున ప్రధానభాగస్వాములనియు, వారి యంగీకారమే లేనిచో, నేనొక్క వాక్యమైన రచింపజాలియుండననియు నా విన్నపము. తరువాత నావిద్యాభివృద్ధికి చిన్నతనమునుండియు తోడ్పడిన సోదరులున్నారు. ఇందరిసహాయముచే బడసినవిద్య కీసన్మానము అగుచో నిది నాది యనుకొను టెట్లు? హిందూసంఘమున స్త్రీ, గాజుకుప్పెలోని దీపము. దీపము విశేషప్రకాశముగా నుండుటకై పెట్టెడి ఆగాజుచిమ్నీ యెంత ధవళముగ నెంత నిర్మలముగ నెంత సున్నితముగనున్న దీపప్రకాశమంత తేజోవంతముగ నున్నటులనే స్త్రీలకు ఆశ్రయులైన పురుషుల మనోభావములు, స్త్రీలయెడ నెంత యుదారముగ నెంత సరళముగనున్న స్త్రీజీవిత మంత వికాసము జెందును. వివాహరీత్యా పురుషునకు స్త్రీ, యామె పోషణ రక్షణభారము మొదలుకొని పోడిఅక్షరాల సంతకమువఱకు పూర్ణ సర్వస్వామ్య సంకలితము (కాపీరైటు) చేయబడుచున్నది. స్వయముగా పెంపొందు పరిస్థితులేవియు స్త్రీకిలేవు కాన కొందరుస్త్రీ లేదియో కొంచెమున్నతికి వచ్చిరనినచో అది స్వామ్యదారుల ఔదార్యమేయనుటకు సందియమేమి? భగవంతుడు, నిగ్రహానుగ్రహసమర్థుడు. ఆయన మహామహిమ అల్పజ్ఞులగు మానవులు గ్రహించుట కతీతమైనది. ఆయన అనుగ్రహించెనా నిముసములో భిక్షుకుడు ధనాఢ్యుడు, మూర్ఖుడు పండితుడు, అసమర్థుడు సమర్థుడగును. శారదలేఖలు వినోదార్థము వ్రాయదొరకొనినవి. వాని కట్టివిభూతికల్గినదనినచో అది భగవంతుని పరమానుగ్రహమును, అఘటఘటనాసమర్థతయు గాక వేరొకటియగునా? మన ఆంధ్రదేశమున జ్ఞానవృద్ధులును వయోవృద్ధులును వివిధవిద్యాపారంగతలునై యీ విదుషీసన్మానమందుట కర్హులైన నారీరత్నము లెందరో కలరు. వారి విద్యావిజ్ఞానములముందు నాకుగల జ్ఞాన మత్యల్పము కాన శ్రీ కేసరిమహాశయుల ఆదరణమున జరుపబడెడి సన్మానమునకు నే నెంతమాత్రము చాలనని నాయభిప్రాయము. అయినను పెద్దలగు వారియానతి

త్రోసివేయలేకయు, ఇది నా యొక్క రిత్త కొఱకే యుద్దేశింపబడినదిగాక ఆంధ్రమహిళా మణులందరికొఱకు ఉద్దేశింపబడినదగుటచేత నాకై గాక స్త్రీలందరిపక్షమున వారిలో నొకతెనై స్వీకరించితిని. ఇక ముందు ప్రతి వర్షమునను జరిగెడి యిట్టి సన్మానము లందు నాకంటె అర్హతమలైన విదుషీ మణులు పెక్కురేతెంచి యీకంకణముల స్వీకరించి యాంధ్రదేశమును యశోవిరాజితము గావింతురుగాకయని యాశించుచున్నాను.

శ్రీ కేసరిగారు మహౌదార్యముతో స్త్రీలకై గృహలక్ష్మి పత్రికను నడుపుచున్నారు. దీనివలన స్త్రీలు బడయుచున్న లాభ మనంతము. ఈపత్రికవలన వారు ఆంధ్ర స్త్రీలకు చేయుచున్న యుపకృతియేగాక యిప్పుడు ఇతరవిధములగూడ నాంధ్ర స్త్రీల గౌరవింపదలంచుట వారి స్త్రీ విద్యాభిమానమునకు నిదర్శనమై తనరారుచున్నది. అయితే వారు గృహలక్ష్మి కంకణముద్వారా నాంధ్రస్త్రీల నర్చించుటకంటె వారు ఆంధ్రస్త్రీల నుద్ధరించుటకై మానసికముగా బూనిన దీక్షాకంకణము ఆంధ్ర స్త్రీలకు ప్రియతమమైనది కాన యావదాంధ్రమహిళామండలము, విద్యాసుశిక్షిత మగువలకు వారిటులనే దీక్షావ్రతులై యాంధ్రయువిదల నుద్ధరింతురుగాక యని మనఃపూర్వకముగ గోరుచున్నాను.

వర్ధమానసమాజమువారి యాశయములు మహోత్కృష్టములైనవి. వారు పురుషులలో విజ్ఞానవ్యాప్తికై చేయుచున్న సేవయే గాక స్త్రీలనుగూడ నుద్ధరింపనెంచుట ప్రశంసనీయమగు సంకల్పము. వారి యాశయములు సర్వదా సఫలీకృతము లగునుగాకయని వాంఛింపుచున్నాను.

అహహా! యీ యల్పజీవికిట
సర్హమగునే? యిట్టి సత్కృతి
గటికపోచకు నేల యింతటి
గౌరవాదరముల్. ౧.

రామదేవునకు నాపై తన
ప్రేమ గాఢంబగుటనేమో
కూర్చె నిట్టి యపూర్వఘటన
కూర్మితోల్కాడన్. ౨.

బిడియమగుచున్న దకట! నాకు
బిరుదుకంకణ మందుకొనగా
చేయనర్హత లేనిదేదో
చేయుచుంటి ననుచున్. 3.

అందమౌ కవితా సుమంబుల
నాంధ్రజననిని పూజసలుపుచు
కావ్యకర్త్రిణులై విరాజిలు
కవయిత్రులుండంగా. ౪.

దేహగేహాశ్రేయ సుఖములు
దేశమునకై త్యాగమొనరిచి
ధీరమతులై చెఱలకేగిన
తరుణులుండంగా. ౫.

భవిష్యదాంధ్ర సతీలోకము
బహుళవిద్యల భాసిలంగను
పాఠశాలల నూలుకొల్పిన
పడతులుండంగా. ౬.

సంఘదౌష్ట్యము సరకుసేయక
సాహసోదార ధీరత బహు
సంస్కరణకార్యాళినెఱపిన
సతీమతల్లు లుండంగా. ౭.

విమల విజ్ఞానపథములందు
అమలభక్తిని శోధలొనరిచి
పరమార్థతత్వ మరసినట్టి
పవిత్రచరిత లుండంగా. ౮.

మాననీయగుణాఢ్య లిందఱు
మహితసత్కార్యాలుండగ
ఏనుకంకణ మందుకొనుట
యెంత సాహసమొకో ! ౯.

నాదుమనమున నెప్పుడేనియు
నూహసేయని యెదురుచూడని
యిట్టి సత్కృతి లభియించుటకు
నేమిహేతు వొకో ? ౧౦.

ఉన్నదొక్కటె ముఖ్యకారణ
మూహసేయగ దోచుచున్నది
అదియెనిజమై యుండునేమో ?
అరసిచూడంగా. ౧౧.

కేసరీ నరసింహరాయని
కీర్తి విస్తృతి గూర్చినట్టిది
కలదుగదా గృహలక్ష్మి యనెడి
కన్యయొక్కరిత. ౧౨.

ఆఱువత్సరములనుండి నే
నధికముదమున గూర్చుచుంటిని
లీల గృహలక్ష్మి గళంబున
లేఖ సుమమాలల్. ౧౩.

శారదా కుసుమాళి యన్నను
కరముప్రీతి గృహలక్ష్మి కెపుడు
ఆబాల కెంత సమ్మదంబొ
యాపూల సౌరభముల్. ౧౪.

ఆమెయే ప్రేరేచెనేమో
అయ్యనిట్టులు సేయుమంచును
కాక కారణమున్నదే నను
గారవింపంగాన్. ౧౫.

దాతయుద్దేశ మెంతధర్మ
యుతమై కనుపించు చుండినను
కలగుచున్నది నాదుమది యొక
కారణమునఁబరన్. ౧౬.

పదియు నాఱేడుల నుండియును
సదియె పనిగా వ్రాయుచుంటిని
తెలుగుపత్త్రిక లన్నిటను నే
నలఘు వ్యాసములన్. ౧౭.

వ్యాసరచనలకు మూల్యముగా
కానుపీసం బైనగానీ
ప్రతిఫలం బెపుడొంది యెఱుగను
పత్రికాధిపతులచే. ౧౮.

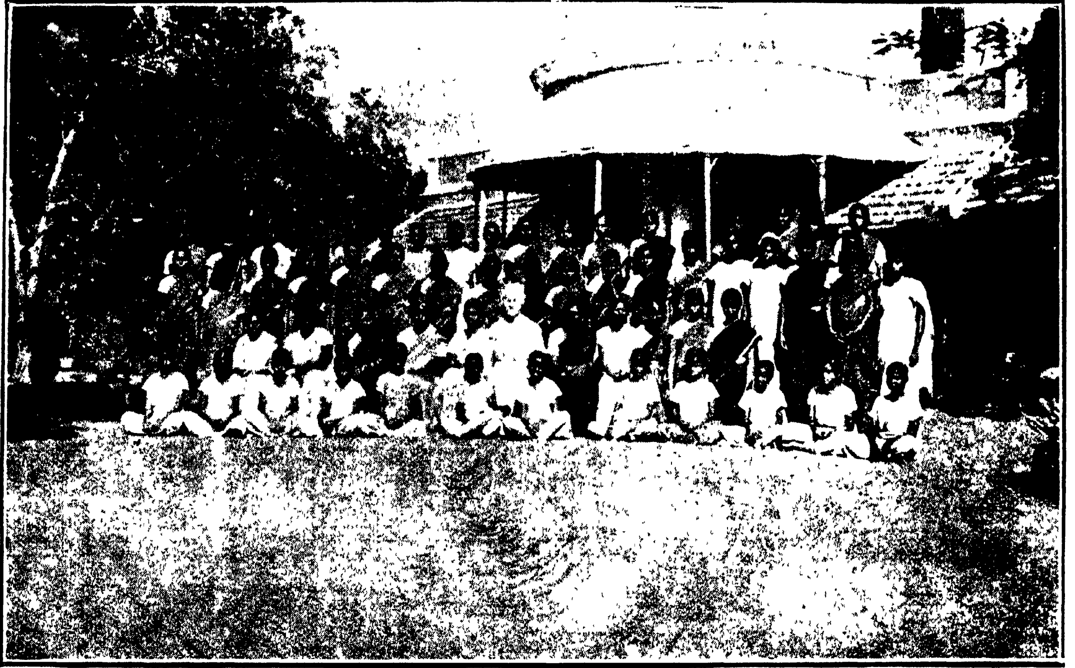
నెమ్మి యపరిగ్రహవ్రతమునూని
నేను వ్రాసెడి వాని కిప్పుడు
పరిగ్రహం బిటు వచ్చెనే యని
పరితాప మొదవెను నెమ్మదిన్. ౧౯.

స్త్రీలకొఱకై బెట్టినామిది
స్త్రీలు ఎల్లరు గైకొందు రిక
స్వీకరించుడి ముందువీరన
చేకొనగ వలసెన్. ౨౦.

ఆర్యమహిళాసమాజము, బొంబాయి.

51 వ వర్ధంత్యుత్సవము. శ్రీమతి సరోజినీ నాయుడుగారు అధ్యక్షత వహించిరి.

జూనియర్, అండు సీనియర్ సర్టిఫైడుస్కూలు అండు స్టాఫు (పరశువాకము)

బాలికల క్రీడలు

ఆదికవయిత్రి మొల్లమాంబ
యుదయమందిన పుణ్యసీమను
నాంధ్రమహిళల కిట్టి సత్కృతి
యర్హకృత్యమెకా. ౨౧.

నేనుమాత్రము కొలదియే యీ
నెల్లూరిసీమ వైభవంబు
కనకమాంబ సీతమాంబాది
కవయిత్రులున్నారు! ౨౨.

ఆంధ్రమహిళాభ్యున్నతికినై
యఖండ కృషిసేయుచున్న యీ
సహోదరవర్గంబున కగుత
సకల సంపచ్ఛ్రేయముల్. ౨౩.

జయము జయం బీవర్ధమాన
జయంతి సభా సభ్య వరులకు
జయము శ్రీ వసుంధరామణికి
జయము మంగళము. ౨౪.

అస్మదీయలేఖా సుమాళి
కాంధ్రదేశం బన్నిదిశలను
నేమహామహు నాదరంబున
నీమహాశయ మబ్బెనో!

ఆంధ్ర మహిళాభ్యున్నతికినై
యహరహంబును బాటుపడియెడి
వరగృహలక్ష్మి జనకుండై
వరలునెవ్వాడో!

ఆ కేసరీమహాశయునకె
యంకితంబొనరింతు లేఖల
నిమ్మహాజన సమక్షమునను
సమ్మదంబునన్.

[గృహలక్ష్మి పత్రికాధిపతులను నేను శారదలేఖల సంపుటములుగా ప్రచురించుడని కోరలేదు. ఇయ్యది వారిహృదయములో సహజముగ నొదవిన సత్సంకల్పము.

అటులనే వారు నీశారదలేఖల దమకు కృతియీయుడని వాంఛింపనులేదు. ఇది నామదిలో గల్గిన తలంపు. శారదలేఖల ప్రచురణము వారి యౌదార్యమునకు చిహ్నమగుచో, ఈలేఖలను నేను వారికే యంకితమొనర్చుటయు నాకృతజ్ఞతకు చిహ్నము కాగలదు.]

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారి సన్మానసమయమున
శ్రీమతి సంఘం లక్ష్మీబాయమ్మగారు ఇచ్చిన యుపన్యాసము

ఏ బాలయొక్క యశశ్చంద్రికలు, విద్యుల్లతలపగిది బలుదిశల బ్రాకి కన్నులు మిరిమిట్లు గొలుపుచున్నవో, ఏ బాలయొక్క మృదుమధుర భాషలు ముగ్ధలం దరిని ముక్కుపై వ్రేలునిడి, యక్కజపడునట్లు చేయుచున్నవో, ఏ బాలయొక్క ప్రతాపము బలు గురు బలువోట్ల పలువిధముల ప్రశంశించుచున్నారో, ఏ గుణశీలయొక్క గుణములు కొనియాడ గాయకులు గాబరాబడుచున్నారో, ఏ సుందరియొక్క సౌం దర్యము చక్కగా జిత్రించలేక చిత్రకారులందరు చీకాకుజెందుచున్నారో, ఏ బాలయొక్క ఉపదే శము లాచరణలో బెట్టలేక యంగనలంతా యడలి పోవుచున్నారో, ఏబాల, నారీలోకము నుద్ధరించ నడుముగట్టి నిరాఘాటముగా నడచుచున్నదో, ఆపెయే యీ గృహలక్ష్మి. ఈమె కడులేబ్రాయ. అయితే కడుజ్ఞాని. ఇంతేకాదు. ఆమె హృదయ మతి కోమలము. మతాచారపరాయణ. గొప్ప పండితురాలును. కాని రాజకీయములలో లేదని గాదు. ఈమెకు, కవి, గాయక, పండితుల సన్మా నించుటయందు అతి సరదా. ఈమె యింత త్వరలో నిట్టి ప్రజామోదముబడుటకు, ఈమె తండ్రిగారి యొక్క కార్యదీక్షయే కారణము. ఈ మందస్మితను అందరివలె తండ్రిగారు పాఠశాల కంపలేదు. సాహిత్య సంగీత జ్యోతిషాయుర్వేదగణిత చిత్రలేఖనాది విద్య లన్నియు నింటిలోనే చెప్పించుచున్నారు. అందుకని కొన్ని పండితుల కుటుంబముల బోషించుచున్నారు. చిరంజీవిని యొంటిగ నుంటుందని కాబోలు, కొందరు విద్యార్థినులను గూడ నామెకు తోడుగా నింట విద్య గరపించుచున్నారు. గానమోహిని, సుఖదా యిని, సుందరులు, గృహలక్ష్మి నేస్తము లభించినం దుకుం గొంత గర్వించుచున్నారు.

శారద లేఖలు

ఇట్టి లేఖల నింతవరకు స్త్రీ లెవ్వరేని వ్రాసి యుండలేదు. వీటిని చదివినకొలది యానంద మధిక మగుచుండును. ప్రతిలేఖ ప్రత్యేకనీతి గరపును, శైలి యతి సులభశైలి. భాష సరళభావ, ఆబాల గోపాలమున కర్థమగును. అచ్చ టచ్చట చక్కని సమాసాలు: ముద్దులు గులుకు యుపమానములు. మామూలుగా 'లేఖ'లన ఏ యత్తింటివారిదో, పుట్టిం టివారిదో, శాంకాభి రామాయణమని తాత్పర్యము గాని యివి యట్లు కావు ప్రస్తుతము మనదేశములో నుండు దురాచారముల నెక్కగా చాటుచున్నవి. ఇట్టి లేఖల నందుకొను యాడవారిదే. యదృష్టము. వీటిని ప్రతి స్త్రీ చదువుటయేగాక, ప్రతి బాలికా పాఠశాలలో పాఠ్యగ్రంథము గానుంచ యత్నించ వలె. సర్వేశ్వరు డీ శారదను ఆయురారోగ్య భాగ్య ములిచ్చి యాశీర్వదించు గాత.

'నిరాశ్రయా న శోభంతే పండితా వనితా లతాః' యను మాట యేమాత్ర మనృతముకాదు. మన దేశములో పండితు లంతగాం బైకివచ్చుటలేదు. అన్ని దేశములలోని ప్రభుత్వమువారు పండితుల పోషణార్థమైతేనేమి, సన్మానార్థమైతేనేమి, యనేక వేల ధనము వ్యయపరచుచున్నారు. గాని మన కట్టి యేర్పాటు లేమియులేవు. 'తల్లికి దంచగలిగిన బిడ్డకుం బుక్కగలుగు' నన్నట్లు, మగవారికే లేనపుడు ఆడువారి సంగతి యడుగనేలః పండితులుగాని, కవులుగాని, యెంత ధీమంతులైనప్పటికిన్ని, వారి గ్రంథము లెంత గొప్పలైనప్పటికిన్నీ యాశ్రయము లేనిది రాణించవు. మన మనేకచోట్ల పూర్వపు తపోధనులు వ్రాసిన తాళపత్రములు, శిధిలములై పేరు, ఊరులేక పాడగుట కన్నులార గాంచుచు న్నాము. అంటే పండితులకుం బ్రభావము లేదని గాదు. రత్నము రత్నమె. గాని యది మేలిమితో మిళితమైన, దాని శోభ ద్విగుణీకృతమగును. కావున పండితుల కాశ్రయ మవసరము.

అన్నట్లు మరచాము. ఈ మధ్య కొందరు గలసి యన్యాయము జరిపించారు. అది యెవ్వరూ కాదనరు. పాప మెట్లాగైతేనేమి కొంద రీమధ్య కొన్ని పండిత సభలు చేశారు. కొందరిని సన్మానించారు. మరి కొందరికి, కవిరాజులని, కవిసార్వభౌములని, కవిభాస్కరులని బిరుదము లిచ్చుకొన్నారు. గాని యొక్కరుగూడాను స్త్రీలమాట దలపెట్టలేదు. నిజ మాలోచించిన యిది పండితలగు మానవతులకుఁ గొంత యవమానముగానే యున్నది. ఇదంతా మన గుణశీలయగు గృహలక్ష్మికి దెలియకపోలేదు. అందుకని కాబోలు పాపమాపాప తిన్నగా తండ్రివద్దకు పరుగెత్తింది; అంతా జెప్పింది. వారు మాత్రము కాదంటారా? ఎప్పుడూ లేదు. ఆత్మజయభివృద్ధికై వారు హర్నిశ లెన్ని శ్రమలకైనా లోనగుతారు. ఏ రూపమైతేనేమి, ఏమార్గమైతేనేమి, వారుజేయు యత్నములన్నీ స్త్రీలోకానికేను. అందుకని ముద్దుబిడ్డయొక్క ముద్దులు చెల్లించ సంకల్పించారు శ్రీయుత కే.యన్. కేసరిగారివరలోనే ప్రతియేట, వ్యాస పోటీపరీక్షలో ఉత్తీర్ణులైన యువతీమణులకు, స్వర్ణపతకమిచ్చి గౌరవించుచూ వచ్చారు. ఈ సంవత్సర మది స్వర్ణకంకణముగా మారినది. ఇక ముందుగూడ సమర్థలగు స్త్రీల కిట్టి సన్మానము జరిపించవలెనని శ్రీయుత డాక్టరుగారు సంకల్పించుకొన్నారు.

ఎచ్చటగూడ స్త్రీలమాట తలపెట్టని ఈ రోజులలో శ్రీమతి కుంకుమ శోభితయగు కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారిని పూజ్యులగు కేసరిగారిట్లు వెయ్యిన్నూటపదారులతో సన్మానించి మాజాతికంతటికీ ఆనందము గూర్చినందుకు మేము వారికెంతయో కృతజ్ఞలము. ఇది వరలక్ష్మమ్మగారికే కాదు. స్త్రీలలోకానికంతటికి అందముగాబెట్టిన యలంకారశుభచిహ్నము. ఇట్టి యసమానకీర్తి గణించి కాంతలనందరిని గర్వింపజేసిన శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారికి మే మత్యంత భక్తితో దోసి లొగ్గుచున్నాము.

వరలక్ష్మమ్మగారు, గృహలక్ష్మికి స్త్రీలే సంపాదకురాండ్రుగా నుండవలెనని వ్రాశారు. దాదాపు తొమ్మిదిమాసములనుండి గృహలక్ష్మి యింట నేయుంటూవచ్చాను, గాని యింతవరకిట్టి యూహ, నాకెన్నడూపోలేదు. ఇది విన్నప్పటినుండీ, గృహలక్ష్మి కిది కొరతగా నున్నట్లున్నది.

కాని యీకొరత త్వరగాతీరునట్లు తోచదు. అంటే స్త్రీలకిది యసాధ్యమనిగాదు. ఇంత కెందుకు, అన్నివిద్యలలోను, యన్నివృత్తులలోను, బురుషులతోబాటు పాలతులుగూడ ప్రవేశించుచున్నారు గదా! ఎందుకనియో గాని పత్రికా రచనయందు స్త్రీలు శీతకన్ను వేసినారు.

ఇంతకు పూర్వమె మన నెచ్చెలి గృహలక్ష్మి సతీమణులనే సంపాదకురాండ్రుగా నుండమని మెల్లగా మందలించినది; రమ్మని రాయబారము లంపింది; వచ్చిన వారిని సన్మానించింది; అధికారములన్ని వారల కప్పజెప్పినది. కాని వారెందువలననో కొన్నిరోజులు మాత్రమె యుండగలిగిరి. ఇప్పటికిగూడ గృహలక్ష్మి స్త్రీల సంపాదకత్వమును గూర్చి యత్నము వదలలేదు మధ్యమధ్య స్త్రీలను పురికొలుపుచు నేయున్నది. సమర్థులైనవారలనెల్ల సాదరముగా సవాలు చేయుచునే యున్నది. పాప మాచిట్టిజేయు యత్నములన్నీ చూస్తే కడుజాలేస్తుంది. ఇకముందుగూడ విద్యావతులగు స్త్రీలు పత్రికారచన నభ్యసింప నిచ్చగించిన వారల గృహలక్ష్మి దగురీతిగా మన్నించును. ఇందుకెవ్వరైనా ముందుకు రావలెను.

ఇదంతా జరుగవలెనంటే కొంతకాలము పట్టును. అందుకని, యన్నిటిలో మార్గదర్శకులగు శ్రీమతి వరలక్ష్మమ్మగారే దీనిలోగూడ మార్గదర్శకులుగా నుండి తమయత్యంత అనురాగవతియగు, గృహలక్ష్మి కోరికదీర్చగలందులకు ప్రార్థించుచున్నాము.

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారి సన్మానసమయమున
శ్రీమతి శిష్ట్లా వరలక్ష్మమ్మగారు చదివిన యుపన్యాసము

అమ్మా,

మిమ్ములను ఇంతవరకు గృహలక్ష్మి పత్రికా పత్రములందే చూచుచుంటినిగాని, నేడు కన్నులార యీ సభామంటపమున చూచు భాగ్యము గలిగినందుకు సంతోషపడుచున్నాను. మీరు గృహలక్ష్మిలో వ్రాస్తూవున్న శారదలేఖలను చదువుచూవున్నప్పుడంతా మా అమ్మయో, మా అక్కగారో ఎవరో ఒక పెద్దవారువచ్చి నాదగ్గర నిలువబడి, ఓ అమ్మాయీ యని పిలిచి బుద్ధులు చెప్పుచున్నట్లుండును. గృహలక్ష్మిలో అన్నిటికంటె మావంటివాళ్లకు బాగా తెలిసేది, తెలియవలసినదికూడ మీ లేఖయందున్న యభిప్రాయమే. సర్వసాధారణముగా యిల్లుకదలని మాలాటివాళ్లకు మీ దక్షిణదేశయాత్రలను గురించి వ్రాసిన యొకలేఖ యెంతయో బాగున్నది.

ఆవూళ్లు, ఆ దేవుడిగుళ్లూ, ఆ గోపురాలు! ఆహా! అది చదువుతూవుంటే అచ్చంగా అవి అన్నీ కండ్లకు కట్టినట్లె వుంటుందికదా.

ఈలాటివన్నీ మీరు వున్నది వున్నట్లు వ్రాశారు. ఇంకా యిలాటివెన్నో మీరు వ్రాయవొచ్చును. మీరిద్దరు ముగ్గురు స్త్రీలను గురించి వ్రాశారు. అవి చదువుతూవుంటే మా పొరుగింటామె దుఃఖిస్తుంది యిప్పటికిన్ని. "వ్రాస్తేయీలా రాయాలిలేకుంటె మానెయ్యాలి" అంది ఆమె. అవును. ఎవరికి అర్థం కాకుండావుంటె ఎందు కావ్రాయడం? వాళ్ల గొప్ప కోసరిమా. బియ్యేలు ప్యాసైనాం, యంయేలు ప్యాసైనాం అని. అందులో కొంతమందిని మాస్తే మరింత చికాకు. ఎంతసేపూ పెండ్లాంమీద యేడుపేనా! వాళ్లు పెట్టేపేర్లే ఏదోమాదిరిగావుంటాయి. అసలు, వాళ్లకే అర్థంకాదేమో అనుకుంటాను.

అయితే ఇవన్నీ వ్రాయకూడదనికాదు. ఒక్కనేనే చదివేదాన్నికాను. నారుచే రుచికాదు. కాని, ఎవరిరుచి ఎలావున్నా మీరువ్రాసిందిమాత్రం, మనలో వుండే లోపాలన్ని తెలియపరుస్తుంది. కాబట్టి మనకందరికి పనికొస్తుంది. ఈ లోపాలన్ని ఎవరిమట్టుకు వారు దిద్దుకొంటే, సంఘం దాని అంతట అదే బాగుపడుతుంది. యేసంఘాని కాసంఘం నడిచేటట్టు నడిస్తేమనలో మనకీ కొట్లాటలుండవు. దేశం బాగుపడుతుంది. అందుచేతనే మీరు సంఘంవిషయంలో ముఖ్యమైన స్త్రీలను గురించి యెక్కువశ్రద్ధా పట్టుదలా చూపించినట్లుంది.

అయితే మనవాళ్ల కదిలోచాలి. ఎవరింతకంటె బాగాచెప్తారు. మీరెక్కడ కూడా కఠినంగా ఒక్కమాటైనా అడలేదు. నిజంగా మీవంటి నిజమైన జ్ఞానముగలవాళ్లు పురుషులలో వుండేవి ఎంతేసి లోపాలైనా సహించి మంచిమాటలతో చెప్పదురేకాని కఠినంగా చెప్పలేరు. ఆడదానికదే మంచి లక్షణము గదా! ఇంకా మీరింతచదువుకున్నా తెల్లపిల్లిని నల్లపిల్లిగాను, నల్లపిల్లిని తెల్లపిల్లిగాను తార్‌మార్ పేరుగొప్పకైపట్టుకు ప్రాకులాడలేదు. ఆలాటి ఆశయే మీకుండివుంటే యీలాటిలేఖలే మీరు వ్రాసియుండరు. ఈ కాలాన్నిబట్టి మార్పుకుకావాలన్నా మీరు హిందూమతధర్మమును ఏమాత్రం విడిచిపెట్టలేదు. ఔను. నిండుకుండలు తొణకవు.

ఈ చదువో ఆచదువో ఏదో ఒకటి పూర్ణంగా వస్తే మనుష్యులు వేషభాషలు మార్చుకోరు. దీనికి వెతుక్కోనేల ఇప్పుడిక్కడ ప్రత్యక్షంగా చూస్తూ వున్న మీరు, యీ వసుంధరాదేవమ్మగారే చాలు.

అందులకే ఈశ్వరుడు డీనాడు మిమ్ముల నిద్దరినిచేర్చి ఇంతమందిని ఆనందింప చేస్తున్నాడు.

అయితే ఆమెకు దొరతనమువారు పెద్దపెద్ద సర్టిఫికెట్లనిచ్చి మన్నించేయున్నారు. దేశీయభాషా పండితురాండ్రైన మీవంటివారలను మాత్రము ఎవరు పలుకరించలేదు. ఇంతటినుండి ఆలోపము తీరినది.

అమ్మా, నమస్కారములు. ఈశ్వరుడు ఇట్టి సన్మానములను మీకు లభింపచేయును. మీరు వొద్దన్నను తప్పదు. అదే మావంటి పిల్లలు కోరవలసినది.

"వాడిపోని పుష్పములు"

శ్రీమతి అప్పాజి కుప్పమ్మగారు.

ప్రవేశము

జ్ఞాన—పద్మ.

ప:—అక్కా నేడు మనబడిలో బాలికలందరు మిగుల వుత్సాహముతోనున్నారు రేపటిరోజుకు బడిపంతులవారు శలవు దయచేశినారు రేపేమి పండుగ?

జ్ఞా:—సోదరీ రేపు యుగాదిపండుగ అనగా క్రొత్తసంవత్సర ప్రారంభదినము.

ప:—ప్రతిఏట యీపండుగ జేయుదురా?

జ్ఞా:—యీలాగే ప్రతిసంవత్సరము వసంత రుతు ప్రథమదినమున తప్పక.

ప:—యీ పండుగవిధానమెద్ది?

జ్ఞా:—ప్రతిఇంట తైలాభ్యంగనములు, నూతన వస్త్రధారణము, దేవతారాధన, పంచాంగపూజ, పంచాంగశ్రవణము, తీపు చేదు పులుసు మిశ్రమముచేసి ఎల్లరు తినుట, దేవాలయములలో అభిషేక వుత్సవాదులు, బళ్లలో పిల్లల విజయ గీతములు మొదలగు మంగళకార్యములు జరుపబడును.

ప:—వసంతరుతు విశేషములెవ్వి?

జ్ఞా:—మల్లె జాజి మొదలగు పుష్పజాతులు విరివిగా పుష్పించి నలుప్రక్కల సుగంధ మిళితములై రెమొప్పుచుండును.

ప:—పుష్పములగురించి వింటిని నోరూరుచున్నది ఫలములనుగురించి చెప్పుము.

జ్ఞా:—మామిడి, ముంతమామిడి, పనస, దోస, కరబూజ, మొదలగు వృక్షజాతి లతజాతులు ఫలభరితములై యుండును.

ప:—యితర విశేషములెవ్వి?

జ్ఞా:—యీ రుతువు వనవిహారములకు తీర్థ యాత్రలకు కల్యాణోత్సవములకు మిగుల అనుకూలమైనది.

ప:—శ్రీరామజన్మదినోత్సవమెప్పుడు?

జ్ఞా:—యిప్పుడే యీరుతువునందేరాగలదు. చైత్ర శుద్ధ నవమీరోజున ప్రారంభమై సీతాకల్యాణోత్సవమువరకు పదిరోజులు మిగుల వైభవముగా జరుపబడును.

ప:—అయితే నాటికి నావిద్యాభివృద్ధి నిమిత్తము సీతారాముల పూజింప కోరిక యున్నది. పరిమళము చెడని వాడిపోని పువ్వులను దెచ్చిఇత్తువా?

జ్ఞా:—చెలీ, నీ వేపువ్వులగోరెదవో చెప్పుము తప్పక దెచ్చిఇత్తును.

ప:—మునుపు నీవు చెప్పిన పుష్పజాతుల మరచితి మర్ల చెప్పుము.

జ్ఞా:—మల్లెపువ్వులు

ప:— అది ఎంతకాలము చెడకయుండును.

జ్ఞా:—ఒకదినము మాత్రమే?

ప:—ఇది అల్పసుగంధముగలది వేరొకటి చెప్పుము.

జ్ఞా:—జాజి-మొల్ల

ప:—ఇవి శాశ్వతసుగంధముగలిగినవా?

జ్ఞా:—పైవిధమున నేకొంతసేపటికి నివిగూడ వాడిపోవును.

ప:—తర్వాత

జ్ఞా:—పొన్న, శామంతె.

ప:—యివియో
జ్ఞా:— ఇవికూడ అంతే
ప:—పిమ్మట
జ్ఞా:—గన్నేరుతామర సంపంగి మొదలగునవి
ప:—యివియు
జ్ఞా:—ఇదియు నంతే
ప:—అబ్బా విసుకువచ్చెను. మా రామ పూజకు వాడిపోనిపూవుల గొనిరావా? చెప్పుము, ఏమిటి కీ గొడవ?
జ్ఞా:—నెచ్చెలీ వాడని పువ్వులు ప్రపంచ మున వృక్షలతలందు లభింపవు. మరియెచ్చ టననగా కలుషరహితులగు మానవుల హృదయలతలందు అయిదు విధములగు వాడని పువ్వులుండును. అవివారి జన్మనే పుష్పించి చెడనిసుగంధముగలవై శాశ్వత ములై యుండును.
ప:—అవి ఎట్టివి?
జ్ఞా:— శాంతిపుష్పము, దయపుష్పము, క్షమపుష్పము, అహింసపుష్పము, జ్ఞాన పుష్పము, అనునవి.
ప:—ఇట్టివి నాహృదయమందు లేవా?
జ్ఞా:—వున్నవి, వెదకి కోసి తెచ్చి రామపూజ సేయుము.
ప:—సఖి సద్గుణపుష్పములచే భగవానుని పూజించెద, రంగు రంగు పూవులొల్లను.
జ్ఞా:—ప్రాణసఖి అట్లే చేయుము. నాఅభి మతమదియేను. గుణహీనులపూజ భగ వానుడొల్లక నిరాకరించును.
ప:—అక్కా, శలవు వెళ్లుటకు.
జ్ఞా:—చెల్లెలా, పునర్దర్శనము నెంబడే గల్గుగాక.
(ఇరువురు నిష్క్రమించుచున్నారు.)

భవ్యతరగాత్రి జనకభూపాలపుత్రి

శ్రీమతి పరిటాల కమలా బాయిగారు

ఆకట! ఆగర్భ శ్రీమంతురాలవయ్యు
భర్తనెడబాయకుండ సద్భక్తితోడ
నుగ్రవిపినాళికాపుర ముంటివమ్మ
భవ్యతరగాత్రి జనకభూపాలపుత్రి!

త్క్మాతలేశుండుదాఁ బరీక్షార్థమునకు
నగ్నిజొరమంచు నీకప్పుడానతీయ
శీతలుండయ్యె వహ్ని సచ్ఛీలవగుట
భవ్యతరగాత్రి జనకభూపాలపుత్రి!

రావణుడులంకలో నసరానిమాట
లన్న పతియాజ్ఞపైని లక్ష్యంబునిల్పి
శాపమిడశక్తికల్గియు శాంతితివి
భవ్యతరగాత్రి జనకభూపాలపుత్రి.

ఇట్టిసద్గుణరాశివై నట్టి నిన్ను
సతిగఁబడయుటకును పూర్వజన్మమందు
దశరథసుతుండుచేసిన తపమదేమొ
భవ్యతరగాత్రి జనకభూపాలపుత్రి.

ధరపతివ్రతలెవ్వరం చరయగానె
హైందవాంగనలం దుదాహరణముగను
నిన్నె పేర్కొనిపరుల గణింపవలయు
భవ్యతరగాత్రి జనకభూపాలపుత్రి.

పున్న

పి. వి. రామచంద్రమూర్తిగారు

పదునాఱవ శతాబ్ద ప్రారంభమున మేవారురాజ్యము రాణాసంగునిచేఁ బాలింపఁబడెను. గుజరతు సుల్తాను చిత్తూరుపై దండెత్తివచ్చెను. ఆ యుద్ధమున రాజపుత్త్రులెందఱో హతులైరి. చిత్తూరు సుల్తానునకు వశమయ్యెను. మహారాణాపత్నియగు కర్ణావతీదేవి శత్త్రువకు జిక్కకుండ పదమూడువేల యంతఃపుర కాంతలతోఁ జితిప్రవేశము గావించెను. నాటికిఁ గర్ణావతి కుదయసింహుఁడను శిశువొకఁడుండెను. రాణి యగ్నిఁజొరుటకుఁ బూర్వ మా బాలుని దాది యగు పున్నయను రసపుత్రకాంత నొక్కర్తుఁబిలిచి, "పున్నా! ఈ బాలకుఁడు మేవారుసింహాసనాధిపతి. ఈ పవిత్రమగు భారమును నీపైనుంచుచున్నాను. ఈ నినుగున కెట్టి ప్రమాదమును రాకుండఁ గాపాడవలెను." అని వచించెను.

పున్ననయనము లశ్రుకణ పూరితములయ్యెను. తన ప్రాణములనైనను, తన కత్యంతప్రియులైన వారి యనుఱులలైనను ధారవోసి యాబాలకుని రక్షించెదనని పున్న కర్ణావతీదేవి హస్త మందుఁ దనహస్తముంచి వాగ్దత్తము చేసెను. కర్ణావతి హృదయమునకు శాంతికలిగినది. రాణి కడసారి శిశువును గౌఁగలించి నిశ్చలమనస్కురాలై మరణము నెదుర్కొనెను.

ఉదయసింహునకు విక్రమజిత్తను సవతిసోదరుఁ డొకడు కలఁడు. ఆతఁడు రాణాసంగుని యనంతరము, అసహాయశూరులును, ప్రభుభక్తికలవారును నగు సామంతుల సహాయమున, గుజరతు సుల్తానునుండి మేవారుసింహాసనమును లాగుకొనఁగల్గెను. కాని యాతఁడు సింహాసన మధిష్ఠించిన కొలఁదికాలమునకే కృతఘ్నుఁడై సామంతులలో ముఖ్యుఁడును, గౌరవనీయుఁడునునగు నొక్కని నవమానపఱచెను. ఈ యవమానమును సహింపనోపక, సామంతులెల్ల నేకమై కుట్రసలిపి, విక్రమజిత్తును జంపి, పృథ్వీరాజసూనుఁడగు బన్బీరను నాతని మేవారుసింహాసనమున నుంచిరి. మేవారురాజ్యము చేఁజిక్కినను, బాలుఁడగు నుదయసింహుఁడు జీవించియున్నంతకాలము, బన్బీరునకు మనమున శాంతికుదురదు. ఆతఁడు తన్నాసింహాసనమున నిల్పిన సామంతులఁబిలిచి 'రాణాసంగ పుత్త్రుఁడగు నుదయసింహుఁడు సజీవుఁడైయున్నంతవఱకు నాతని సింహాసనాసీనుఁజేసి స్వలాభమునకై పాటుపడు ప్రజ లెందఱో యుండకపోరు" అని వచించెను.

సామంతు లాతని పలుకులయందలి యదార్థమును గ్రహించిరి. కన్ను తెఱవని యా బాలుని రాజ్యాభిషిక్తుని గావించి, స్వార్థపరాయణుఁడగు బలీయుఁ డొక్కఁడు రాజ్యచక్రముం ద్రిప్పఁబూనుట శ్రేయస్కరముగాదనియు, సమర్థుఁడగు బన్బీరే ఆపరిస్థితులలో మేవారుసింహాసన మధిష్ఠించు టుచితమనియు వారు తలపోసిరి. తుదకు వారందఱును నిరపరాధి యగు నా బాలకుని యసువులందీయఁ గృతనిశ్చయులైరి.

విశ్వసనీయయగు పున్న, ఉదయసింహుని గడు భక్తిశ్రద్ధలతోను అతిగారాబముతోను బెంచుచుండెను. పున్న కొకపుత్త్రుఁడు గలఁడు. ఆతఁడును నుదయసింహుఁ డుదయించిన దినముననే జనించెను. వారిద్దఱాడుకొనుచు దినదినప్రవర్ధమానులై పెరుగుచుండిరి.

పున్న ఉదయసింహున కన్నమిడి, శయ్యను బరుండఁజేసి, రాజపుత్త్ర శౌర్యమును జాటు జోలపాటలఁ బాడి నిద్రపుచ్చెను. రాజపుత్త్రుఁడున్న డోలికకుఁ గొంచెము దూరమున కూర్చుండి, ఆమె నిజసుతు నొడియందిడుకొని నిద్రింపఁజేయఁ బ్రయత్నించుచుండెను. అంతట నెద్దియో కలకలము విననయ్యెను. పున్న ఆత్యాతురతతో సుతుని నేలఁ గూర్చుండఁజేసి ఊయెలయందు నిద్రించుచున్న రాజపుత్త్రునొద్దకుఁ బరుగిడెను. తటాలన కవాటము తెఱవఁబడినది. రాజాంతఃపుర సేవకుఁడొకఁడు లోనఁ బ్రవేశించి, 'విక్రమజిత్తు హత్య గావింపఁబడి

వాడ'ను దుర్వార్తనామెకుఁ దెలియఁజేసెను. హంతకుఁ డుదయసింహునిగూడ దెగటార్చినగాని యూరటఁ జెందడని పున్న గ్రహించెను. అతల పామెను భయకంపితగాఁజేసెను. 'రాకొమరుని భద్రముగ దాచవలెను' అని పున్న నెమ్మదిగాఁ బలికెను. 'ఎట్లు? ఎటుచూచినను శత్రువులే. నగరమున నొక్కఁడైనను విశ్వసనీయుఁడు కానరాఁడు' అని యాభృత్యుఁ డాతురతను దెలియఁజేసెను. పున్న 'నాకొక యుపాయము దోఁచుచున్నది' అనియెను. దానికై యాతఁ డెదురు చూచుచుండెను. ఆమెవదనము తెల్లబాఱినది. ఆపె కన్నీటిబిందువుల రాల్చుచు తన యనుంగు తనయుని యొద్దకుఁబోయి మోకాళ్లపై నిలువఁబడి 'బంగరుతండ్రీ, నీవు రాజపుత్త్రువేషము ధరింపుము. చూడుము. ఈ యుష్ణీష మెంత యందముగ నున్నదో! దీనిఁ బెట్టుకొనుము. ఆ ముత్తియముల మొలత్రాటిని గాంచుము, తళతళ నెట్లు మెఱయుచున్నదో! దాని నలంకరించుకొనుము. రాజపుత్త్రుని హంసతూలికాతల్పమున నిదిరించుచు మేవారుదేశపు ప్రభువవైనట్లు కలగాంచు'మని లేని నవ్వును దెచ్చుకొనుచుఁ బలుకసాగెను. ఆ డింభకుఁడును రాణావలె నటించుటకుఁ దన సంభ్రమమును దెలియఁజేసెను. రత్నఖచితమగు నాయుష్ణీష మా బాలకుని మూర్ధమున నుంపఁబడినది. పున్న రాజపుత్త్రుని మౌక్తికమేఖలనుగూడ యాబాలునినడుమునకుఁ దగిల్చినది. అప్పు డా బుడుతఁడు కౌతుకమును దెలియజేయుచు 'అమ్మా, నేను రాణానైనట్లు కలగాంచి నిద్రనుండి మేల్కొన్న యనంతరము గూడ రాణానైయుందునా?' అని యడిగెను. 'తండ్రీ! ప్రభుభక్తియుతుఁడగు రాజపుత్త్రుఁడు మేల్కొంచువిధమున లేతు'వని పున్న ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

పిమ్మట పున్న యుదయసింహుని యూయెల యొద్దకుఁబోయి యాబాలుని లేపెను. "నాయనా! నీవిప్పు డొకచోటికిఁ బోవలయును. అచ్చట చిత్రవిచిత్రములగు దృశ్యముల నెన్నిటినో కాంచగలవు!" అని యామె రాకొమరునకుఁ జెప్పినది. 'నామిత్త్రుఁడుకూడ నాతో నేగుదెంచునా?' అని యాతఁ డడిగెను. 'స్వామీ! అతఁడు రాడు. నీవింటలేని సమయమున నీరాజ్యమును గాచుచు నిచటనే నిలిచిపోవును.' అని పున్న ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. ఉదయసింహుఁడును మాఱుమాటాడలేదు.

పున్న తన్నింటవిడచి రాజపుత్త్రు నెటకో తీసికొనిపోవుచున్నదని విన్నపు డామె పుత్త్రు డేడువసాగెను. 'నన్నొంటరిగ విడిచిపోవలదు. నన్నుగూడ కొనిపొమ్మ.' అని యాతఁడు తల్లిని బ్రార్థింపసాగెను. 'రాజపుత్త్రవీరుఁడవగు నీకిట్టి భీరుత్వముకూడదు. నేను తిరిగి వచ్చువరకును మాటలాడక పరుండు'మని బిగ్గరగాఁబల్కి, ఉదయసింహుని సెజ్జయందు వాని నుంచి, రాణానిమిత్తమైపోరి వీరస్వర్గముం జెంది రాణాదుఃఖమును దీర్చుకొన్న రాజపుత్త్రులగూర్చి పాడుచుఁ బున్న కొమరుని నిద్రపుచ్చెను.

ఆ పాపఁడు కన్నులమూయుటతోనే, జనని యొక్కమూ ఱాముద్దులొలుకువదనముపై దృష్టి సారించినది. ఆ వీక్షణమునఁ బ్రేమయు, దుఃఖమును మిళితములై కన్పడుచున్నవి. మఱుక్షణమున మానసమును జిక్కఁబట్టుకొని లేచినది. ఆమె చిన్నిరాకొమరుని జంకనిడుకొని, సేవకుఁడు వెంటరాఁగా నొక రహస్యమార్గమున నా గదిని విడిచిపోయెను.

వారట్లా రహస్యమార్గముంబట్టిపోయి, ఒకనిర్జనప్రదేశమునుజేరిరి. ఆమె వెతకి యొక పూలజంగెడను దెచ్చి, యం దుదయసింహుని బరుండఁబెట్టి 'కదలవల'దని చెప్పెను. పిమ్మట నాజంగెడ పైభాగమును బూలతోను నాకులతోను నింపినది. పున్న, తోడ వచ్చిన పరిచారకునితో నాజంగెడమగొని దుర్గమూవలకుబోయి తనకై వేచియుండుమనిచెప్పి పంపి వైచెను.

పున్న యొంటరిగ నంతఃపురప్రాసాదమున కేతెంచెను. ఆపె నుతుఁడు గాఢమగు నిద్రయందుండెను. పున్న శయ్యాప్రక్కను గూర్చుండియున్నది. కొన్ని నిముసములు గడచినవి. తలుపు తెఱవఁబడినది. ఖడ్గ

హస్తుఁడై, భీకర స్వరూపుఁడగుబన్బీరు ద్వారమున దృశుఁడయ్యెను. 'ఉదయసింహుఁ డెచ్చట?' అని యాతఁడు గర్జించి యడిగెను. పున్నమేను చెమర్చినది. ఉబికివచ్చుచున్న దుఃఖ మామె కంఠమును స్తంభింప, నామె మాటలాడ నేరదయ్యెను. ఆ క్రూర హృదయుని ప్రశ్న కుత్తరముగ నామె శయ్యపై నిదురించు తనసుతుని జూపెను. బన్బీరతిరయమున నా పాన్పునొద్దకుఁబోయి, మేనువంచి, యాబాలకుని బరికించిచూచెను. ఉదయసింహుని దుస్తుల దొడగికొని నిశ్చింతతో నిదురించు బాలకునింగాంచి ఎట్టి యనుమానమునకును లోనుగాక వాఁడే రాణాసంగ పుత్త్రుడని భావించి, ఆ కటికివానిసి నిరపరాధి యగు నాచిన్నిపాఁపని వక్షమున బాకునుగ్రుచ్చి త్వరితగమనమున నావలకుఁబోయెను. పాప మా ఘోరకృత్యమును పున్న కన్నులారగాంచి కెవ్వుమని యఱచుచు నేలకొరిగిపోయెను. దుర్భర పుత్త్రశోక మొక్కసారిగా నామె నావహించినది. ఆమె యాక్రందనమును విని చుట్టుప్రక్కలగల స్త్రీలెల్ల తాగది కేగుదెంచి, మేవారుసింహాసనాధిపతి ఉదయసింహుఁడుగూడ హత్య గావింపఁబడెనని గ్రహించి, విలపింపసాగిరి.

పారములేని దుఃఖసముద్రమున గ్రుంకులిడుచు పున్న తనూజుని మృతకళేబరమునకు దహనక్రియ గావించినది. ఆమె యశ్రుకణములాచితియందలి భస్మమును పవిత్రముగఁ జేసినవి. ఇంక నామె జాగుసేయుటుచితముగాదు. అతిశీఘ్రముగబోయి, కోటవెలుపల తనకై వేచియుండు సేవకుని గలసికొని, ఉదయసింహుని భద్రమగు ప్రదేశమునకుఁ గొంపోవలయును.

కోటయావల నదీప్రాంతమున నొక యిసుకతిన్నెపైఁ బత్రభారమును వహించియున్న పూల జంగెడను మఱుగుపఱచి, ఆ సేవకుఁడు పున్నకొఱకెదురు చూచుచుండెను. ఆమె యేగుదెంచిన యనంతరము వారిద్దఱా జంగెడనుగొని దేవళ నగరమార్గమును బట్టిపోయిరి. దేవళనగరమును బాలించురాజు సింగుబాహుఁడనువాఁడు. పున్న యాతని సమీపించి, ఉదయసింహునిజూపి, యాతనికి శరణమిమ్మనికోరెను. బన్బీరుని కా రహస్యము దెలిసినచో నా బలీయునితోఁ బ్రబలవిరోధము దెచ్చుకొనవలసివచ్చుననియు, అందువలన ప్రమాదము వాటిల్లుననియు భయపడి సింగుబాహుఁడు పున్న ప్రార్థన కియ్యకొనఁడయ్యెను. పాపము పున్న రక్షకులకొఱకై తిరుగఁజొచ్చినది. విశ్వసనీయుఁడగు నా సేవకుఁడు దక్క నామెకు సహాయు లెవరును లేరు. వారనంతరము డోంగెరపురమునకు బయనమై పోయిరి. అచ్చటి నాయకుఁడును ఆ రాజపుత్త్రుని గైకొనుటకు సాహసింపఁడయ్యెను. పున్న కాందోళన హెచ్చగుచుండెను. వారి కాహారముగాని నిద్రగాని పూర్తిగా లభింపదయ్యెను. కాని పున్న మాత్రము వెనుదీయలేదు. ఆమె కడుసాహసి. ధైర్యవతి. రాజభక్తి యామెను ముందంజవేయుంచుచున్నది. భగవంతుని కటాక్షమునం దామెకు సంపూర్ణ విశ్వాసముకలదు.

ఆమె చుట్టుదారి నొకదానిగైకొని ఈడరుద్వారా ఆ రావళీచతిరియలఁజేరెను. అవన్నియు బాటలులేని సాంద్రారణ్యములు. దినమంతయు వారు మార్తాండుని వాఁడి మయూఖములకు గుఱియై, రాత్రియంతయు శీతలముచే బాధపడఁజొచ్చిరి. కాని పున్న యచట గల భిల్లురతోఁ బరిచయము గావించుకొని వారి సహాయమువలన కొమల్మెరును జేరఁగలిగెను.

ఆ సాహాయను జైనుఁడొక్కఁ డా ప్రాంతమునఁ బాలించుచుండెను. ఆతనియొద్దకు పున్నపోయి, ఉదయసింహు నాతని హస్తములందుంచి, 'ఈతఁడు మీప్రభువు. మేవారుసింహాసన మీతనిదే. కాన నీతని నప్రమత్తుఁడవై గాచికొనుము.' అని పలికెను. ఆ సాహా భయాశ్చర్యములకు లోనయ్యెను. 'బన్బీరును సింహాసనమునుంచిన సామంతు లెల్లఱును బలవంతులు. ఉదయసింహుఁడు నా గృహమందుండెనని వారికి దెలియవచ్చినచో వారి యాగ్రమునకు గుఱియగుదు'నని యాసాహా సందేహింపఁజొచ్చెను. ఆసాహాజనని యాపలుకుల నాలకించినది. 'ప్రభువిశ్వాసముగలవారి కిట్టి యాపద లొక లెక్కలోనివి గావు. ఎందుల కీ భయము? ఆ బాలుఁడు, మహనీయుఁడగు రాణాసంగునిపుత్త్రుఁడు. రాణాసంగుఁడు నీ యజమాని. ఆపదనున్న యీపిల్లవాని నిప్పుడు

చేకొని నీ రాజభక్తిని వెల్లడిఁజేయుము.' అని యామె కుమారుని హెచ్చరించెను. ఆ ధీరవాక్యము లాతని భయమునఁ బాఱఁద్రోలినవి. ఆ బాలుని రక్షింప నాతఁడు బూనుకొనెను. అన్యుల కెట్టి యనుమానమును గలుగకుండ నా బాలుఁడు తన మేనల్లుఁడని యాసాషా చెప్పఁదొడఁగెను.

పున్న భారమిప్పుడు తగ్గినది. తనవిధి నామె నెఱవేర్చుకొన్నది. రాజతనయుని ప్రాణముల గాపాడ, నిజసుతుని యసువుల నర్పించి మహాత్యాగమును జూపినది. యుదయుని యొద్దనైనను తన జీవితశేషమును గడుప నామె నోచుకొనలేదు. కైనవాయకునిగృహమున నొకరాజపుత్రవనిత వసించియుండు టనుమానమునకు హేతువగును. అందువలన ఆ సాషా మేనల్లునివలెఁ బెరుగుచున్న మేవాడురాణాకుఁ బ్రమాదము వాటిల్లవచ్చును. అట్టి సందర్భమున నామెజూపిన మహాత్యాగమును బడినశ్రమయు నిరర్థకములగును. అందుచేఁ బున్న ఉదయసింహుని వీడి చిత్తూరునకుఁ దిరిగివచ్చెను. ఉదయసింహుఁడు పెరిగి పెద్దవాఁడై సింహాసన మధిష్ఠించు తరుణమునకై యామె చిత్తూరునం దెదురు చూచుచుండెను.

తుద కా తరుణ మేతెంచినది. ఆమె మనోరథ మీడేరినది. బన్బీరక్రమముగాఁ బాలింపదొడఁగెను. సామంతులెల్లను 'కొఱవిదెచ్చి తల గోకికొంటి' మని పశ్చాత్తాపపడఁబొచ్చిరి. వారందరును బన్బీరును పాఱద్రోలి రాణాసంగుని వారసు నొక్కనిదెచ్చి సింహాసనమునఁ బ్రతిష్ఠించిరి. నాటికి చరమదశ యందున్న పున్న ఉదయసింహునిదెచ్చి, యాతఁడు గతించలేదనియుఁ జిత్తూరుసింహాసనమునందుఁ బరిపూర్ణమగుహక్కాతనికిఁగలదనియుఁ నిరూపించెను.

పున్న పూతచరిత్ర. మహాత్యాగవతి. ఆమె చితిపై నున్నతమగు చలువరాతి కట్టడమొకటి నిర్మింపఁబడినది. అనుపమానమగు శిల్పవిద్యాకౌశల మందుఁ జూపఁబడినది. ఆమెపైగల గౌరవముచే స్మృతిచిహ్నముగ నా కట్టడమును రాణా ఉదయసింహుఁడు కట్టించెను. ఆకట్టడ మామె యద్వితీయమగు రాజభక్తిని బ్రపంచమునకుఁ జాటిచెప్పుచు నామెను మృతజీవినిగ జేసినది.

* * * *

పన్నా

హరి రాధాకృష్ణమూర్తి గారు

పన్నా సంగ్రామసింహుని దేవేరియరణపుదాసి. మేవాడ్ రాజ్య సంరక్షకుఁడు వనవీరుఁడు రాజవంశము నిర్మూలింపఁజూడవచ్చునని వినినది. కన్నపుత్రుని యుదయసింహునిగామార్చి శయ్యనిడి వాపోవుచున్నది.

ఉదయాధీశుని పంచవర్షముల నాయుష్కముఁ గాలుష్యపుం
బధముం బూని వధింపవచ్చునట! యావజ్జీవముందానె రా
ట్పదవిం బొందగ రాజ్యరక్షకుఁడు; దుర్వ్యాపారమాదీననా
యుదయుంగావగ నీదుపాలఁబడె బాబూ, యెట్లుగాపాడెదో!
కన్నులనైనవిప్పి ననుఁగాననివాఁడవయైన నీకు నే
నన్నిసపర్యలం బ్రియమునందగఁ జేయకయున్నఁ దల్లినై
చిన్నినిసుంగువైన నినుఁజేరిచి పెంచకయున్న నిట్టులో
యన్న, త్వదీయ మాతృఋణమంతయుఁ దీర్పుమటందులోభినై ॥
భూతమయంబునై బ్రతుకుపొందుటకైన శరీరమిద్ది యే
భూతలనాథు నుప్పుదిని పూర్ణమనోరథమయ్యె నట్టివి
ఖ్యాతచరిత్రు నన్వయ నవాంకుర మొక్కమదద్విపంబు దా
నీతిసడల్చి మ్రింగ గమనింపగ నూరకయుంట పాడియే!

నాసకి రాజపత్ని నిజనాథునితోడ జోహారుసేయగా
నాసను నన్నుఁ బిల్చి 'యనుగా! కనువిప్పని యీనిసుంగునీ
కై సముపార్జనన్ సలిపె నాచతురాస్యుఁడు వీనినెట్లు నా
కై సుమనస్సుగాఁ బెనిచి యార్జనసేతొ యశంబుమానినీ ॥

ఆజ్యముచే హుతాశనవిహారము కొంచెము కానిభంగి యీ
రాజ్యములన్ దురాత్మకులరజ్జువు లెన్నఁడువిచ్చఁగాన మీ
రాజ్యసుఖాప్తికిం దొసగురాజకుమారుని నీకునిత్తునే
పూజ్యత సంగ్రహించి తనువుంగనులక్ష్యముగాంతొ నెచ్చెలీ ॥

చేతులు కావుపట్టినవి చిన్నతనంబుననున్న నీతి వి
ఖ్యాతవు పుణ్యలోకపరమార్థ మెరుంగుదుగాక బాలునిన్
నీతనువుం బలెన్ మనిచి సింపుమశాంతి మదాత్మశంకచునా
చేతులు పట్టురాణి పలుసేతలు కన్నులగట్టు పుత్రకా ॥

చూడంజుట్టము మ్రొక్కుదైవతము లెవ్వోఁగాననన్నట్లు నా
తోడంబుట్టినవారు లేరయిరి, యెంతోకూర్చునాతండ్రి నే
యీడుంగాననినాడె చేరెదివి, యాత్మేశుండు దేశంబులం
జూడంబోయెను నీవ నావగవు నివ్వోచ్చమాన్పుమా పుత్రకా ॥

నీకునులాలపోసి యళినీలకచంబును జక్కదిద్ది నే
చేకొని కస్తురినుదుట స్మేరమెసంగగ బొట్టుపెట్టి నీ
కేకనువేదురానోయని యీక్షణముం బ్రసరింప జంకి యీ
కాకికి నిన్ను నేనొసగగా దయమాలితి నేమిసేయుదున్ ॥

మనమదిసందడించె ప్రియమా మరిమేరయెసంగదాయె స
న్నని యెలుగంతకంతకును నష్టపడెన్ ధృతిమందగించెడిన్
తనయుఁడవైన నిన్నొసగఁదప్పదు గుండెను రాయిచేసితిన్
జనవిభుఁగావ నిట్టియపచర్యకు నన్నుక్షమింపు పుత్రకా ॥

* * * * *

ఇట్లువాపోయి యాలేమ యిలకు నొరగె
నంత వనవీరుఁడటకు తనంత ప్రియము
లొలుకఁజూడగవచ్చి యా యువిదకొమరుఁ
దనదుశాతాసికిడియె రాట్తనయుఁడనుచు ॥
రాజవిశ్వాసమొదవ తనూజునందు
నొక్కఁడగు వానినొసగిన యువిదచేత
రక్షణను బొందినట్టి యారాట్కుమారు
డుదయసింహుఁడుగానేలె యుదయపురము.

పేదయిల్లాలు

అబ్బరాజు వెంకటరంగారావుగారు

౧

చినిగిపీలికలైన జీర్ణచేలంబులు అంగసౌభాగ్యంబు భంగపఱుప
చిక్కులై దారిద్ర్యజీమూతములజిమ్ము చికురాలు సౌందర్యశ్రీ హరింప
లోఁగుంకె నిరతంబు రోదించు కనుగవ వదనసుశ్రీకమ్ము వమ్ముజేయ
వసివాడివత్తలై పసదూలు అంగముల్ సహజశృంగారంబు సమయజేయ
ఏటయేటను సంతతి హెచ్చుచుండ
చిఱుతలాకటి బాధచే సిగ్గుపఱుప
పొరుగుపుల్లామసూటీల పోరుహెచ్చ
కుళ్ళికృశియించు 'పేదయిల్లాలి'గనుడు.

౨

దినమెల్లకష్టించితెచ్చెడి నూకలు ఆపూటగంజికే ఆటిరావు
అరపొట్టనాకట్టి మఱుపూటకని దాచుగంజని కుక్కలుగతికిపోవు
కడకుపో మిగిలిన గంజినీళ్లైనను మిత్తులై చీమలు మిగులనీవు
కూలినాలికిబోయి కూడబెట్టినసొమ్ము మగనిసారాయికై మాయమగును.
శీలవతిగాన మగనిని దూలబోదు
విధినిదూరదు తనలోన విసిగికొనదు
చెవినిజేర్చదు పెఱవారి చీదరింపు
లోన విలపించు కష్టాలలోనఁ గ్రుంగి.

౩

కనులంటి ప్రాణాలు కడబట్టు నీమూర్తి జాతిదౌర్బల్యంబు జాటుచుండు
నేలంటి శిథిలమై నీరొత్తు నిలయంబు సంఘకాలుష్యంబు జాటుచుండు
అరపూటకైనను సరిలేని నీతిండి దేశదారిద్ర్యంబు తెల్పుచుండు
అరమేనిచుట్టుకు కొఱవడు వస్త్రాలు దేశదౌర్భాగ్యంబు దేటపఱచు.
నిన్నుగాదని తనపొట్టనింపుకొనుచు
అతులితైశ్వర్యములదూగు నతడె పేద!
మఱియు, నినుగన్న నీదేశమాత పేద!
'పేదయిల్లాల'వని నిన్ను బిలువనేల?

స్త్రీ పురుష భేదంగురించి

'అనసూయ'

(మగని చెవిలో)

ఆహా! ఇదేకదా ఆడవాళ్ళకీ మొగవాళ్ళకీ భేదం? మీరు జర్రున చీదితే బెంగపెట్టేసుకొని హడలెత్తి పోయి నిద్రలేకుండా తిండిలేకుండా కాపలా ఉంటాము మేము! మాకు ఒంటికివస్తే ఇంతేగదా! చచ్చేమో బ్రతికేమో తిరిగిచూడనైనా చూడరు మీరు! ఎంతసేపూ మీక్లబ్బూ, మీస్నేహితులు, మీ పేకాటా, మీ గొట్టికాయలాటా, మీ బాతాఖానీ, ఇవన్నీ చల్లగాఉంటే చాలు మీకు! మేము ఎలాగుపోతేనేమిటి? కట్టుకున్న పెళ్లాం ఎక్కడికి పోతుందని తృణీకారం! పోనీ పుట్టింటికేనా పోయి హాయిగా ఏ ఆరునెల్లపాటో ఉందామంటే నేను అంత అదృష్టానికి నోచుకోలేదుగదా! ఈ యింట్లో యిలాగు పాతిపెట్టేసి తిరిగి చూడకపోతే ఏమిటి సాధనం? డాక్టరును పిలిపించడంలేదు, మందు యిప్పించడంలేదు, పోనీ మనిషి యెలాగువున్నదో మీరైనా తొంగిచూడడములేదు!

"ఈవూరు వైకుంఠయాత్ర వైద్యులచేత మందిప్పించడంకన్న మానేస్తేనే తెరిపి."

నాగురించి అంతపని యెప్పుడైనా పుడుతుందా? ఈజబ్బులు బాధపెడతాయి గాని ప్రాణాలుతీసీవు! అలా తీసేస్తే ఏవిచారమూ లేదు! పోనీయండి ఎలాగున్నాది అని అడగడానికేమైతె ఆటంకం? ఎంత సేపూ, 'పనితొందర, తీరుబాటులేదు' అని వేషాలు వేస్తారు! నాలుగుగంటలనుండి తొమ్మిదిగంటలదాకా క్లబ్బులో పేకాటలాడడానికీ గొట్టికాయలాడడానికీ, వాడిపెళ్లాం అలాగు, వీడిపెళ్లాం యిలాగు, అల్లది వంగొని వంకాయతింది, ఇల్లిది తొంగొని దోసకాయతింది, అని బాతాఖానీ కొట్టడానికీ తీరుబాటు ఉన్నదికాని కట్టుకొన్న పెళ్లానికి జబ్బువచ్చి పడిపోతే గడియసేపు సంరక్షణ చేయడానికీ మందు యిప్పించడానికీ తీరుబాటులేదూ? అంత తీరుబాటు లేదని మీదినచర్యలలో యేమిటి మానేసేరు? ఒక పని మానేసినానని వేలుమడిచిచెప్పండి చూస్తాను! అన్నిటికీ ఉన్న తీరుబడి పెళ్లాంగురించి కనుక్కొందికి లేదూ? ఈవూరివైద్యులందరూ పనికిమాలినవాళ్లేనా? వందలకొద్దీ జీతాలు తెచ్చుకుంటున్నారు, జబ్బులు కుదురుస్తున్నారు, వాళ్లు మందిచ్చినవాళ్లంతా చని పోయేరాయేమిటి? మీ అశ్రద్ధకు అదో సమాధానపు మిషగాని మరేమీగాదు. అభిమానమున్న మగవాడు అలాగని ఊరుకుంటాడా? గాబరాపడి కంగారెత్తి ఏచచ్చు డాక్టరునైనా తీసికొనివచ్చి శక్తివంచన లేకుండా ఇన్ని మందు నీళ్లు ఇప్పిస్తాడు! ఇంతకూ తమకు అట్టి అభిమానం ఉంటేగదూ! అభిమానం అన్నది మనస్సులో పుట్టాలిగాని తాటిచెట్టెక్కేవాడిని ఎంతకని ఎగసన తోయగలము? కొబ్బరికాయలో నీరూరినట్లు ప్రేమ ఊరాలి! ఆహా! మీచదువుకొంటూ ఉన్నరోజులకీ యిప్పటికీ యెంత భేదం? అదంతా నిజమో అబద్ధమోగాని కలలాగు జరిగిపోయింది! ఆ ప్రేమ, ఆ అభిమానము, ఆ ఆదరణ అవి యెన్నటికీ మరుపురావుగదా! అప్పుడు గంటలకొద్దీ నావద్ద కూర్చొని మాట్లాడుతూ కాలక్షేపము చేసినప్పుడు నావద్దనుండిన గొప్పగుణము లేమిటి? ఇప్పుడు లేనివేమిటి? అప్పుడు మాట్లాడడానికి ఉండిన హంశము లేమిటి? ఇప్పుడు లేనివేమిటి? మనస్సులో ఉండిన ప్రేమవల్లనే అట్లు హంశములూ మాటలూ గౌరవమూకూడా ఊరుతూ ఉండేవి! ఇప్పుడు మరేమీ అక్కర్లేదు, దిక్కుమాలిన క్లబ్బు ఉంటే చాలును! మాట్లాడడానికి కబుర్లే లేవట! పోనీ మాట్లాడవద్దు; యిలాగు జ్వరంగా ఉన్నప్పుడైనా ఎలాగున్నదని తిరిగి చూడకపోతే ఎంతశాంతముగల పెళ్లానికైనా ఒళ్లుమండుతుందా మండదా? నిజంగా పరపురుషుడిని పొగడకూడదుగాని మన పొరుగు కృష్ణారావువంటి అభిమానముగల మొగుడు నూటికి నేయికి ఒకడుకూడా ఉండడని చెప్పవచ్చును!

'ఏం! పై వాడిమీద కన్నేస్తున్నావా యేమిటి!'

పై వాడిమీదే కన్నువేస్తే మిమ్మలినిపట్టుకొని యిలాగు యేడవడం యెందుకు? అది లేకపోబట్టే యింతగానన్ను మీరు కాల్చుకొని తింటూఉన్నారు! ఆ కృష్ణారావుమాత్రం క్లబ్బుకువెళ్లడూ?

అతడెప్పుడువస్తాడు? మీరెప్పుడు వస్తారు? ఇట్టె వెళ్లి అట్టెవస్తాడు! మగ్గంలో కండెలాగు! మొన్నను అతనిభార్యకు పదిహేనురోజులు జ్వరం వచ్చినప్పుడు అతడు ఎలాగు ఆమెను సంరక్షణచేసేడో మీకన్నులతో మీరు చూడలేదూ? ఆ పదిహేను రోజులూ ఆడపనీ మొగపనీ కూడా అతనిదేకదూ? పువ్వులాగు సంరక్షణచేసేడు! ఎప్పుడూ కాళ్లకట్టునే కూర్చునేవాడు! అలాగు ఏదో కబుర్లో కథలో చెబుతునే ఉండేవాడు! జావలుకాచేవాడు. మందులు మాకులు యిచ్చేవాడు! పిల్లలకి సంరక్షణ చేసేవాడు! కంటిమీద కునుకైనా లేకుండా కాచుకొని వచ్చేడు! దానివల్ల వాడికేమైనా కీర్తి లోపమైపోయిందా? జబ్బులో బాధపడుతూవున్న పెళ్లామును తిరిగిచూడకుండా మీసాలు తిప్పుకుంటూ మీరు తిరిగినంతమాత్రము చేత మీకు కీర్తివెలిపోవచ్చిందా? చక్రవర్తులై పోయినారా? పోనీ, మీకంత తీరుబాటు లేకపోతే ఒకమాటు డాక్టరుకు చెప్పిఉంటే బంట్రోతు గుంటడైనావెళ్లి యింతమందుతెచ్చి పారేస్తాడుగదా! తక్కువ వాటికా! తక్కువవాటికి దైవమే ఉన్నాడు! గిడగిడ గింజుకున్నా మీ అమ్మా అప్పా కాస్త జావైనా చేసి పొయ్యరుగదా! పిల్లలని చూడరుగదా! ఆబంట్రోతు గుంటడు ఉండబట్టి యింకా కొనఊపిరితో ఉన్నాను! లేకపోతే యీపాటికి మీకు నాబాధ నివారణఅయి పోయియుండును. వాడిధర్మమాఅని వాడు కుంపటిలో అగ్గిచేసి ఇన్నినీళ్లు పడేస్తే దానితోనే నే నెలాగో జావచేసుకొని బాధపడుతూ ఉన్నాను. (అవునుగాని మీ అమ్మావాళ్లకి అంత శత్రుత్వానికి నేనేమిచేసేనండీ? శత్రువులవంటివాళ్లకు జబ్బుచేస్తే ప్రాణము నిలబడడానికి ఏదోమనిషి చేతనైన సాయము చేస్తాము గదా, ఆలాంటిది వాళ్లు ఈగదిలోనికిరారు! తొంగి చూడరు! ఎలాగుఉన్నదని అయినా అనరు! లోకులు విని చీవాట్లుపెడతారని అయినా వాళ్లకి లక్ష్యము లేదు. ఏమిదారుణపుమనుష్యులండీ! అవును, వాళ్లను అనవలసినపనేముంది? వాళ్లకూ నాకూ రక్తస్పర్శా? బంధుత్వమా? పేగా? పెత్తనమా? అడివిపుసిరికాయ, సముద్రపుఉప్పూ, ఏమిటి సంబంధము? అర్ధశరీరమని అగ్నిప్రదక్షిణాలుచేసి కంఠానికి మంగళసూత్రంకట్టి పెళ్లాడిన మీకే నామీద ఆశాపాశాలేకపోతే వాళ్లకెందుకుంటుంది? కంచుకులేని దురద బచ్చలికా? మీరు చులకనచేయబట్టే వారికి చులకన అయిపోయినాను; మొగుడుకొడితే మాధుకరంవాడుకూడ కొట్టినాడుట! అలాగైంది నాబ్రతుకు! మీకు జింప్వాలేకపోబట్టే వారినోట్లో పడిపోతున్నాను! మీకు అభిమానమూ ఆశా కొంచెమైనా నామీదఉంటే నా బ్రతుకు ఇంత అవాడీగాఉండదు! ఈ అభిమానమూ ఆశా అణి చేస్తూవున్నది ఈక్లబ్బే! మీరుక్లబ్బువెర్రి కొంచెము తగ్గిస్తేనేగాని మనసంసారము ఎత్తిల్లేటట్లు లేదు! అయిదుగంటలసేపు క్లబ్బులో కాలక్షేపంచేసి వేస్తే మరి పనిపాట్లు చూసుకోవడమూ యిల్లు సంసారము పెళ్లాం పిల్లలు, వీళ్లసంగతి కనుక్కోవడమూ, వీటికి టైముఏదీ? ఎవడుపెట్టేడో యీక్లబ్బు మాబాగాపెట్టేడు! ఆడవాళ్లందరూ సభచేసిగవర్నమెంటుకి రాస్తే నెమ్మదిభంగం కలుగచేస్తాయని చెప్పి యీక్లబ్బులు తీసేస్తారేమో! ఇదెక్కడచేటు క్లబ్బువచ్చిందమ్మా! 'పెళ్లాంచచ్చినా క్లబ్బుపక్కనుంచే లేస్తారుగడ! అప్పుడు మాదా'మన్నరకములో నికిదిగేటట్లు కనుపిస్తూ ఉన్నాది, అంతకంతకు మీ వైఖరివాస్తే! శాసనసభలో కాలుపెట్టనియ్యండి! దానిసంగతి చెప్తాను! దానిపని పట్టిస్తాను!

"ఏమిటిచేస్తావు? క్లబ్బులు మూసీమవడానికి శాసనసభకేమి అధికారముంది?"

మీసాగు హక్కులుతీసేసి రైతులకి ఇచ్చేడానికి సభవారికి అధికారంఉందీ? మీక్లబ్బు హక్కులు

మాత్రం తీసేసి మాచేతుల్లో పెట్టడానికి అధికారం లేదూ? అసలు వట్టినే క్లబ్బులు తీసీమని ఏకోతెలివి తక్కువ చట్టము పెడతాననుకున్నారా యేమిటి? క్లబ్బులు ఒక్కమారు మూసీమంటే ఇప్పుడు బొబ్బిలి రాజావారిమీద అగ్రహారీకులు యేడుస్తున్నట్లు నామీద పడియేడుస్తారు మీలాంటి క్లబ్బువాళ్ళందరూ! అంచేత అలాగుచేయను. మరేంచేస్తానో తెలుసునా? ఆపాటితెలిస్తే యీ ఊబిలోయెందుకు ఉండిపోతారు? చెప్తాను వినండి! క్లబ్బుకువెళ్ళే ప్రతీ మెంబరూ తన పెళ్లాముతోకూడా అక్కడికి వెళ్లాలనీ, ఒక్కడూ వెళ్ళకూడదనీ, వెళితే వెంటనే గెంటించీడమేకాకుండా మేజిస్ట్రేటు దగ్గర శిక్షకూడా వేయించడమగుననినీ్న, ఈ మొదలైన రూల్సు క్రమంగా అమలు జరుగుతూ ఉన్నట్లు చూడడానికి ఒకముసలి ఆడ అధికారిని గవర్నమెంటువారు నియమించి క్లబ్బుసొమ్ములో నుంచే దానికి జీతమిస్తూ ఉండవలసిందనీ, యీమోస్తరుగా యింకా కొన్ని కొన్ని షరతులతో చట్టము ప్రవేశపెట్టేసంటే ఆడవాళ్ళందరూ, అంటే ఒకమొగుడినిపట్టుకొని వేలాడే నాలాంటి ఆడవాళ్ళందరూ, నన్ను ఆమోదించడమే కాకుండా బ్రహ్మరథంపట్టేసి, ఆచట్టము సభలో మోసేసేటట్లు మొగమెంబర్ల ప్రాణాలుపీకీకుండా ఉంటారూ?

"బాగానేఉంది కాని ముసిలిదెందుకూ?"

ఎందుకా! నేనేం అంతవెర్రిబాగులదాన్నిఅనుకున్నారా? ప్రపంచజ్ఞానం లేదనుకున్నారా? పడుచుదాన్ని ఉంచితే పదిరోజులలో దాన్ని మీకోడె మెంబర్లు వలలో వడేసుకొని చట్టాన్ని చంపీరూ?

"ముసలిదానికిమాత్రం నల్లమందిచ్చి మచ్చిక చేయలేమూ?"

ఇలాంటి ముసలిముండలమీదికి ఇన్సపెక్టరు, ఇన్సపెక్టర్లమీద సూపరెంటు, ఇవన్నీ యేర్పాటు కావనుకున్నారాయేమిటి? మచ్చుకని చెప్పిన యీ రెండు సంగతులతో చట్టమంతా అయిపోయిందని అనుకోకండి! దానికి యెన్ని చీలికలు, శాఖలు, కొమ్మలు, ఆకులు, పువ్వులు, పింజలు, అల్లిసభలో ప్రవేశపెడతాననుకున్నారు?

"చట్టము అమలులోనికివస్తే నీవుకూడా నాతో వస్తావు క్లబ్బుకి! ప్రమాదమేమిటి?"

నేనొక్కర్తెనూ వస్తే కుదురుతుందీ? మనఆడంగులేం దొరసానులాయేమిటి పిల్లలిని సీమ పంపించేసి పాడీగా తిరగడానికి! మనకు దాసీలు ఆయాలు లేరు కదా! నాతోపాటు పిల్లలందరూకూడా వస్తారు! ఇలాగే ప్రతిమెంబరు పెళ్లామూ పిల్లల సహితంగా క్లబ్బుకి వెళిపోవస్తే అదో పెద్దపందులదొడ్డిలాగు తయారుఅయిపోతుంది! అప్పుడు ఎవరూకోరవక్కర లేకుండానే క్లబ్బు దానంతట అదే మూతపడిపోతుంది! ఒకనెలజీతంమాత్రం ముడితేచాలును ఈబాపతు ఉద్యోగస్థులకి, చట్టముయొక్క ఉద్దేశము నెరవేరిపోతుంది!

ఏమైనా ఈచట్టము శారదా ఆక్టుఅంత చచ్చు చట్టము కానేరదనుకుంటాను. దాన్నిలక్ష్యపెట్టకుండా పెళ్లిళ్లుచేసేస్తున్నారు! గవర్నమెంటువారికి నూరురూపాయీలు దాఖలుచేసి ముక్కులో పుల్లపుట్టి కదిపితేగాని వారు దఖలుపుచ్చుకోరు! ఎవరికిపట్టింది ఆబాధపడడానికి! నా చట్టము అలాంటిదికాదు! ఏరూలు తప్పినా, ఆతప్పిన మెంబరు పెళ్లామే ఫిర్యాదీ! అది అనాథైతే ఆ యిరుగుదో ఆ పొరుగుదో లేక క్లబ్బును బల్లిలాగు కనిపెట్టుకొని ఉండే గవర్నమెంటువారుంచే ఆ ఆడ అధికారో ఎవర్తైనా ఫిర్యాదుచేయవచ్చును. ఇలాంటి చట్టము మోస్తరు యెత్తేదో వెయ్యాలిగాని ఒక్కమారు దుడ్డుదెబ్బకొట్టేసినట్లు క్లబ్బులు మూసేసేమంటే ఘోరం ఘోరం అని మీలాంటివాళ్లు దొర్లి

దొర్లి యేడవడమేకాకుండా గవర్నరుగారి పాదాల మీద పడదామనీ వైస్రాయిగారి విమానానికి సాష్టాంగపడదామనీ యీ చట్టానికి అంగీకారం యివ్వవద్దనిబ్రతిమాలుదామనీ మీటింగులు, వైర్లు, యేర్పాటుచేసేసి యేక హడావడిచేసేరూ? అందుచేత సాసనసభవారికి అధికారంలేదనుకోకండి! సవరణచట్టాలతోనే హక్కులుపీకి పారేస్తూఉంటే కొత్తచట్టముతో అలాంటిది చేయడం అబ్బుర మేమిటి? అందులోకీ చచ్చుకల్లబ్బులను కొట్టడానికి శాసనసభకు శక్తిలేకపోతుందా? అంచేత కల్లబ్బువెర్రి కట్టి పెడతారో, లేకపోతే కల్లబ్బులమీదికి దండెత్త మన్నారో చెప్పండి!

మాతృప్రేమ

శ్రీపాద లక్ష్మీనారాయణమూర్తిగారు, బి.ఏ.

ద్విపద.

తనశిశువేయని తరుణియొక్కర్తు
తనశిశువేయని తరుణియింకోర్తు
జగడమాడుచు నరేశ్వరుసభాస్థలికి
తగవుదీర్చుకొనంగ తారేగుదెంచి
నిసుగును నరనాథు నికటాననుంచి
"వసుమతీనాథ! మావాదంబువినుము
ఈనిసుగిందులో నెవరిదోచెప్పి
మానితముగవాదుమాన్పి యిర్వురికి
తగురీతిన్యాయంబు దయచేయుమయ్య
సుగుణనిధీ!" యని సుందరుల్ పలుక
రాజేదియునుమాట రాకుండనుండి
యోజించియోజించి యూరకున్నంత
సకలధర్మార్థ విచక్షణుండైన
అకలంకమతి సచివాగ్రణిపలికె
"ఈతగవునుమీరలే తీర్చుకొనుడి
నేతృసమ్ముఖమున నిల్చుండియిచట."
ఆమాటలాలించి యాపూవుబోండ్లు
మోమోటమునువీడి భూమీశునెదుట
శిశువుపైపడి ఒకచేయియొక్కర్తు
వెసమరొక్కర్తుక వేరొక్కచేయి
పట్టిఆశిశువును బాధింపదొడగ
గట్టిగాఏడ్వగా గడగ నాశిశువు
నిసుగుపై ప్రేమనిండిన నెమ్మనమున
అసలుతల్లితలంచెనట కొంతసేపు.
"ఏలయిబాశిశువు నీలీలచేయొకటి
నేలాగియింకొక్కటీ యింతిలాగ
ఎవరిదగ్గరినున్న నేమయ్యెనాకు
ఎవరోఒకరుపెంచుటే నాకువలయు
కానయీశిశువు నిక్కాంతకేవదిలి
నేనింటికేగెద; కాని యీబిడ్డ
నిటులబాధింప నాకెట్లోర్చుమనసు"
ఇటుగొంతసేపు చింతించితావదిలె
శిశువును; మంత్రివీక్షించి యిదంత
అసలైనతల్లియా అంగనయనుచు
నిశ్చయంబొనరించి నృపతితోపలుక
నాశ్చర్యమందె నయ్యవనీశుడపుడు.
సహజపవిత్ర వాత్సల్యసంపూర్ణ
మహహతల్లిమనస్సు నటుపరీక్షించి
నిజమైనతల్లికే నిసుగునొసంగ
ప్రజలెల్లనుతియింప ప్రభుశిఖామణియు॥

మిసెస్. బి. అచ్యుతరావుగారు.

మంగుళూరు లేడీసుక్లబ్బున రెండవ బ్రిడ్జి ఆటపందెములలో
దివాను బహుదూరు యస్. యల్. మతయానుగారి కప్పును గెలిచిన సతీమణి.

మిసెస్ జె. మిస్క్విత్ గారు

మంగళూరు లేడీసుక్లబ్బు మొదటి పింగుపాంగుటూర్నమెంటులలో

హ్యామిల్టనుకప్పు గెల్చిన సతీమణి.

భగవంతునికిమట్టుకు వశమా!

శ్రీమతి టి. వి. సుబ్బాయమ్మగారు.

పదునాల్గు సంవత్సరములకు రజస్వలా అయినను తలిదండ్రుల వివాదములతో ఆరు సంవత్సరము లవివాహితగాయుంచి రామెను.

ఇప్పుడో పదకొండుమాసములక్రితం వివాహితయైనది. తల్లి దాస్యము తప్పినదని సంతసించిన దామె.

వారిర్వురు అన్యోన్యదంపతులు. ఒకరినొకరు నిముసమేని యెడబాసి యుండరు.

ఇపు డామె గర్భవతి ఆరుమాసములు. కుర్చీలోఉన్న భర్తకు తాంబూలమిచ్చి తాను భోజనముచేసి వచ్చునంతలో, అతఁడు మంచినీళ్లని యడిగెను. ఆమె త్వరితముగా తెచ్చునందలో అతఁడు కనులుమూసెను. ఎంత పిలచినను పలుకడు. ఆగృహమంతయు దుఃఖమయమైపోయినది.

డాక్టర్లు వచ్చి చేయిచూచి లాభములేదనిరి.

ఆమె దైవప్రార్థనతప్ప అంతగా ఏడ్చుటలేదు. ఆ జనసమూహంలో యెవరికివచ్చినట్టు వారు ఆమెను నిందించుచుండిరి.

'హా దైవమా! నా పతితోపాటు నన్నేల గొంపోవు? పతిలేని సతి జన్మయేల?' ఈ ప్రార్థనతో, ఆమె పతిప్రక్కనే వాలినది. ఆ నిదురనుండి మఱల మేల్కొనలేదు.

స్వర్గము నలంకరింపబోయిన యా పవిత్రమూర్తుల జన్మ మెంత ధన్యమో గదా! పవిత్రమూర్తుల నెడబాపుట భగవంతునికిమట్టుకు వశమా!

విద్యార్థిజీవితము

శ్రీమతి ఆచంట సత్యవతమ్మగారు.

వెల సులభం ఫల మధికం అని సినీమా వాళ్లు నాటకాలవాళ్లు ప్రకటిస్తూంటారు. మనప్రస్తుత పరిస్థితులలో దానికి వ్యతిరేకం వెల సులభం ఫలమసంభవం అనాలి. ఏమంటే అన్ని దినుసులు చౌకబట్టలు. అనగా మానప్రాణములకు ఆధారాలు. చౌకే కాని, 'అంగట్లో అన్నీ వున్నాయి అల్లునినోట్లో శని వున్నది' అంటారే అలాగ చేతిలో డబ్బుంటేగా ఫలమనుభవించడం?

నెలజీతగాళ్లకి చెల్లుతుంది యీ 'వెల సులభం, ఫల మధికం' అనేమాట. ఏమంటే కొనుక్కునే సరుకులు చవకవడంవల్ల ఇదివరకు నెల కేభై రూపాయలయ్యే సంసారి కిప్పుడు ముప్పైచాలుతాయి. అందుచేత వాళ్లకీ సుఖం.

ఇక యీనాందారులు వ్యవసాయదారులదే అవస్థ. పంటయే జీవనాధారమగుటచే, ఆ కాయదినుసులమ్ముతే వచ్చేది వ్యవసాయం చేయించడానికయినకూలికే సరి. ఏమైనామిగిలితే పన్నుకి సరి. తను, పెళ్లాం, పిల్లలు యింట్లో పస్తు. ఈబాధలుపడలేక రైతు భూమికవులే వొదులుకుంటున్నాడు. భూమికవులు కియ్యకపోతే రాబడిలేక యీనాందారుడి పనిసరి. పైగా భూమి బీడవుతుంది. అందుచేత వెనకటికవులు రిజిస్టరుఅయి అయిదేళ్లున్నా, అది రద్దుచేసుకొని ఆ రైతునే మంచిమాటాడో, లేకపోతే మరోడిని బ్రతిమాలో, సగంమక్తాకియిచ్చితీరాలి, చచ్చి తీరాలి. పరిస్థితులిలావున్నా, రాజుగారికోశం తక్కువైతే పన్ను లిష్టమైనట్టు ఎక్కువ చేసి, ప్రజలనెత్తి నిరుద్దే నిరంకుశప్రభుత్వం పన్నుమాత్రం తప్పదు.

ఆదాయం తక్కువైనా వ్యయం తప్పదు కదా! పల్లెటూరి యీనాందారుకి గంపంత బలగము. కొడుకులకి చదువులు అక్కడలేక పోవడంవల్ల దగ్గిరో దూరమో ఓ పట్టణానికి పంపి చదువు చెప్పించాలి. ఆ కుర్రాడు అక్కడ ప్రవేశించి స్టూడెంటులైఫ్ అంటూ వాళ్లనీ వీళ్లని చూచి నెలనెలకి యింటిదగ్గిర నుండి డబ్బొస్తుందిగదా అని అక్కరలేని కానిపోని గుణాలన్నీ పనిగట్టుగుని (చదువు కన్న ఎక్కువశ్రద్ధగా) నేర్చుగుంటాడు. నిన్నటిదాకా యింటిదగ్గిర చద్దన్నముతినేవాడు యిప్పుడు ఆ అలవాటు మానేశాడు గనుక కాఫీతాగుతేనేకాని వుండలేడు. మొదట కొత్తవాడవుటచే ఏపూటకాపూట డబ్బు చెల్లించే తింటాడు. తరవాత కాతాదారవుతాడు (అరువుపెడతాడు). అప్పటినుండి స్నేహితులెక్కువౌతారు. నలుగురు స్నేహితులమధ్య ఓ గొప్పవాడున్నాడంటే వీళ్లు నలుగురు కలిసి వాడిని జలగల్లాపట్టుకుని ఆర్పేసి తీరారన్నమాటే. ఇక చెప్పేదేమిటి? వీడు పూర్తిగా ఆరిపోయాక తనుకూడా మరొకడిని అలాగే ఆర్పటానికి ప్రయత్నిస్తాడు. సిగరెట్టుపొగ, యింజనుగొట్టములో నుంచి వచ్చే బొగ్గుపొగలాగ, ఆముక్కులో నుంచి నోటిలోనుండి విరామంలేకుండా వస్తూనే వుంటుంది. మొదట మిఠాయికిల్లీ తర్వాత కారాకిల్లీ మధ్యాహ్నమయ్యేసరికి మళ్లీ టిఫిను. ఇక విస్తరిదగ్గిర కూర్చుంటే

వీళ్లు చేసేభోజనమేముందీ? వ్రాద్ద్భుకుతింటే నామోషీ. కావలసివున్నా నాలుగు మెతుకులు కతికి లేచిపోతాడు. హోటలుదేవుడికి కట్టే ముడుపుమాత్రం తప్పదు. మూడు పూట్లా పడే టిఫెన్లమోయలేక బాధపడే పొట్టలు, తమ యజమాని బలవంతంమీద కొద్దోగొప్పో అన్నంకూడా ఎక్కించుకొని జీర్ణించుకోలేక బాధపడుతుంటే అప్పుడు యజమానికూడా అవస్థపడడం ప్రారంభిస్తాడు. ఏనుగులా వచ్చినవాడు పీనుగవుతాడు. వెలవెలలాడుతూ పాలుపోయి మేడిపండు వంటి శరీరం, సిగరెట్లకు సాయం సినీమాలు నాటకాలవల్ల నిద్రలేకపోవడం, నిద్రరాకుండా టీ పానం, ధూమపానమనే విషపానం, వీటితో వచ్చే జబ్బులకుమందుపానం వీటితో సగం చచ్చివస్తాడు కుర్రాడింటికి, శెలవలిస్తేను.

'అయ్యో మా అబ్బాయి ఏమో చదివి వెలగబెటుతాడని, పొరుగూళ్లోవుండి కష్టపడతాడేమోనని, వచ్చే నాలుగురాళ్లు యింట్లో తిండికి సరిపడకపోయినా, అప్పులుచేసో, ఆస్తులమ్మో నెలనెలకి ఆతారీఖుతప్పకుండా తండ్రి మనియార్డర్లు కడుతూంటే ఏంచదివాడోగాని మా అబ్బాయి యిల్లా తయారయాడేమిటి?' అని తల్లి ఆశ్చర్యబోతుంది. ఏమిటో చదివి తెలివి తేటలు సంపాదిస్తాడని పల్లెటూరినుంచి పట్నంపంపించడం తల్లి దండ్రులు. అక్కడ ప్రవేశించి పై విధంగా యింటిసంగతి, వంటి సంగతికూడా మరిచిపోయి బోలెడేసి అద్దెలు పోసి ఎలక్ట్రిక్ లైట్లు వుండాలంటూ అల్లాంటి గదుల్లోనే వుండడం. కోతుల్లాగ, ఒకడు డబ్బున్నవాడు ఏదైనా మంచిసూటు కుట్టించుకుంటే, డబ్బున్నవాళ్లు లేనివాళ్లు అంతా అల్లాంటి సూటు కుట్టించుకుతీరాలి; లేకపోతే చిన్నతనం. తలకి శుభ్రమైన కొబ్బరినూనె రాసుకుంటే ముసలిపద్ధతిట! నవనాగరికులు వాసననూనెలు రాసుకుంటేనేగాని బాగుండదని బోలెడంత ఖరీదెట్టికొని రాసుకోవడం. పెద్ద లెవరైనాచూచి 'ఇంత చిన్నతనంలోనే జుట్టునెరిసిందేం నాయనా?' అంటే 'యీరోజుల్లో అందరికీ అంతేనండి' అని వెంటనే జబాబు. చిన్నప్పటిదువ్వెన్నలు పనికిరాక గట్టిగా దువ్వకుంటే పళ్లన్నీ రాలిపోయే దువ్వెన్నలు ఎక్కువ ఖరీదుపెట్టి కొని దువ్వుకోవాలి. ఇలా చదువుకంటెపోషకులకే ఎక్కువలైము ఖర్చుపెడతాడు!

హాయిగా ఒంటికి మంచిగాలి తగిలేలాగ ఓపంచకట్టుకొని, ఉన్నంతలోనే వేళకింత కడుపునిండా తిండితిని, తండ్రితోటి పొలాల్లోను తోటల్లోను స్వేచ్ఛగా విహరిస్తూ దేహపరిశ్రమ చేసుకుంటూ, సినీమాలు నాటకాలు లేకపోవడంవల్ల వేళకి నిద్రపోతూ ఏజబ్బులూ లేకుండా సుఖంగా వుండేవాడు; యింటిదగ్గిర దురలవాట్లు ఏమీలేక, తలిదండ్రులకు కాస్త చెప్పినమాట వినేవాడు; ఈ యింగ్లీషు చదువులో ప్రవేశించి, చదువులేకపోయినా, డబ్బుఖర్చయీ పద్ధతులు నేర్చుకొని పాడైపోయి యింటికివచ్చి అమ్మా నాన్నా చెప్పినపనిచేస్తే అభిమానమట. పైగా పూర్వపు పద్ధతులతో శుచిగా నున్నవాళ్లని చూస్తేనే అభిమానము, విసుగు, నవ్వులాట. పట్నవాసపుగాలి (దుమ్ముతో కలిసినగాలి) పీల్చడంచేత పాడైపోయిన శరీరాలు, మొద

లైనవానిచేత ఎప్పుడో చావవలసినవాడు యిప్పుడేచచ్చి వూరుకుంటాడుగదా. నల్లగా బొగ్గుల్లాటి పెదవులు, బీడీలు సిగరెట్లవల్ల ఎండిన గుండెలు, చప్పిదవడలు, వాసననూనెల వల్ల నెరసినజుట్టు, కళలుతప్పిన కళ్లు. అబ్బాయికి యింగ్లీషు క్రొత్తభాష గనుక రాదు, తెనుగు మనభాషేగనక అశ్రద్ధచేత రాదు, మొత్తానికి ఏభాష పూర్తిగారాక యింతడబ్బుపెట్టి కొనుక్కొచ్చాడా అన్నట్టు యీరూపుతో తయారవుతాడు. ఇంటికి ఒక్కకొడుకుతో మట్టుమై తల్లితండ్రు లింటి దగ్గిర మాడుతూంటారు. ఇన్నివిధాల డబ్బు ఖర్చుపెట్టి, ఆయురారోగ్యాలులేక, ఉద్యోగాలులేక యింటిదగ్గిర కూర్చుంటాడు. ఈ మాటుపూరికే కూర్చోడంకాదు. పొరుగూరి భాగ్యము సిగరెట్లు, కాఫీ మొదలైనవాట్ల కయ్యే సాదరుఖర్చు నాన్నకే బిల్లు (Bill) చేస్తాడు. తనతోపాటు చిన్నప్పుడు తల్లి తండ్రులు ముచ్చటకోసం కట్టబెట్టిన భార్యా పంతులుగారుకూడా దిగుతారు. 'దరిద్రుడికి కుక్కమురికి సంతాన'మన్న నామెతగా యేడాది కో పిల్లకాయ బయలుదేరుతూంటుంది. ఒక్కకొడుకుతోనే మట్టుమై పకీరైన తండ్రి కొడుకుకుటుంబాన్నికూడా పోషించా లిప్పుడు. ఇల్లాటి మొగుళ్లతో కాపరంచేసే ఆడవాళ్ల అవస్థ అనుభవించేవాళ్లకే తెలియాలి. భగవంతుడికే తెలియాలి. తనకేమైనా కావాలంటే పుట్టింటివాళ్లింతవున్నవాళ్లై యిస్తేనే తప్పగాని లేకపోతే సిగ్గువిడిచి మామగార్ని అడగాలిసిందే. పిల్లలెప్పుడైనా ఏమైనా కావాలని అల్లరిపెడితే కొనిపెట్టి ఊరుకో పెట్టాలంటే కానీలేదు. ఇన్ని అనర్థాలకీ మూలము తనమగడుపట్నవాసంలో ప్రవేశించి చదివిన 'నవనాగరికపు' యింగ్లీషు చదువే ముఖ్యకారణం.

'అప్రయోజకుడికి అహంకారం ఎక్కువ' అన్నట్లు, యింట్లో పెళ్లాంమీద అత్తారిమీద చిరాకుచూస్తే యింతా అంతాగాదు. వాళ్లపిల్లని బాధపెడితేగదా వాళ్లకి నొప్పి. ఆసులువెంగి తప్పులేకపోయినా సరే పెళ్లాన్ని బాధపెడతాడు. చుట్టుపట్లవాళ్లిదేమన్యాయమంటే, 'నాపెళ్లాం, నాయిష్టం, నువ్వెవడవు నన్నడగడానికి?' అంటాడు. తనచిల్లరఖర్చులకి డబ్బుకోసం అమ్మని పెళ్లాన్ని బాధపెడతాడు. వీళ్లెట్టినవి, వాళ్లెట్టినవి పెళ్లాంమెళ్లో రెండుగుల్లలుంటే అమ్మేస్తాడు. 'ఆదివారం అందలం, సోమవారం జోలి'లాగుంది అబ్బాయిపని. ఇల్లాగున్నాయి యిప్పటివాళ్ల కాపరాలు. చదువుకునేరోజుల్లో యింతోటి చదువుకే నడ్డినొప్పిపెడుతుందని యీజిచెయిర్లు క్యాంపుకాట్లు కావాలి. ఇప్పుడుసాదరు ఖర్చుకి కావలసి అవేఅమ్మేస్తాడు.

ఇల్లాగే పెద్దపెద్ద సంసారాలు కూలిపోయాయి, పోతున్నాయి. ఒక్కపంచిచొక్కాతో జాతీయవాదులమని కొన్నాళ్లుతిరిగాడు. ఇప్పుడదేంచిత్రమో మళ్లీ ఫాషన్లులో దిగ సూట్లంటూ మొదలెట్టాడు. ఒక్క సూటుకయ్యే ఖర్చుతో రెండుపంచలు, రెండు చొక్కాలు, రెండుకుండువాలు (నాణ్యమైనవి, శుభ్రమైనవి) వస్తాయి. ఎంతడబ్బు డ్రస్సుకే చాలటంలేదు. స్టూడెంటులైఫ్

అంటే వేలంవెర్రిలోకి దిగింది. అదేమియి జార్జ్,ప్రపంచకములో దోమకాటు,దానితో పాటు బోదకాలు వృద్ధియాయి; అవికప్పడే యిజార్లొచ్చాయి. తల్లిమెళ్లోను, పెళ్లాం మెళ్లోను బొందులు, అబ్బాయిమెళ్లో కాలరు నెక్టయి. అమ్మమూసివాయనం ముత్తైదు, కొడుకుదొరగారు. తండ్రికి మోకాలు దిగని గావంచా,కొడుకుకు సూట్లు. చివరకిన్ని సౌఖ్యములుకూర్చినతలిదండ్రులు విపతుల్యులు.

'అదనెరిగి అప్పు, పదనెరిగివిత్తనం' అని సామెత లాగ, తనరాబడినిబట్టి ఖర్చుచేసుకోవాలి. యువకజీవితమబ్బుటకై బుద్ధిమంతులు, ధర్మాత్ములు, ఎవరైనా అడ్డుపడి విద్యార్థిజీవితమును సంస్కరిస్తే అనేక హిందూ కుటుంబము లికముందైనను నిలవగలవని మనవి.

సీతమ్మ నిర్యాణం

వేటూరి వాసుదేవశాస్త్రిగారు

అమ్మరో కన్నతల్లి మమునందర బాయగడంగితమ్మ
మానమ్మగ నుంటివేల కనుదమ్ముల మూసితివేలనమ్మ
యింకెమ్మెయి నుండువారల మికెవ్వరు దిక్కని బిడ్డలేడ్వ
సీతమ్మ దివంబు కేగితె సదాశివరావుసుపత్ని, అక్కటా!
పూతచరిత్ర! యీవెపుడు బొంకియెరుంగవు, బొంకువారలన్
నీతియెకాదటంచు కడునేర్పునబుద్ధులు సెప్పెదోరిమిన్
బ్రీతియు జూపి, లేమిడిని బేర్కొ-సవెప్పుడు కష్టజాలముల్,
భీతియులేదు మిత్తికి గభీరతనేగ దివంబుజూడగన్.
ముప్పదితొమ్మిదేండ్లు కడుమోదమెలర్పగ దెన్గుభాషకై
గొప్పతపంబుజేసి కనుగొంటివి యందలి ధర్మమెల్ల, నీ
వెప్పుడు దోటివారలకు విద్యలునేర్పుటయందె కాలమున్
మెప్పుగబుత్తు, నీకిపుడె కోరికపుట్టె దివంబుజూడగన్!
భారతభామిని ల్భువిని భాసురవాగ్వి భవాభిరామలై
పేరుగడించిరన్నిట నమేయలు ధర్మపరుల్ జగదేగవీరులై
వారిపథంబుద్రొక్కి మనవారలుకూడ నటుల్ జరించ నీ
భారతరాజ్యలక్ష్మి పెరవారలజేరదటంటివీవెకా.
జీవితకాలమెల్లను నిజేశునియంఘ్రిసరోజయుగ్మ సం
సేవయొనర్చినావు, దివి జేరవిభుండు ఫలంబెదంచునా
పావను నాత్మనెంచితివి, పావనుజేసితి వాత్మదేవునిన్
కావున నీవు ధన్యవు, సుఖంబగు, మాకుకదా యభాగ్యమా.

సుశీలా రజస్వలానంతర వివాహము

శ్రీమతి మద్దుల దమయంతీదేవిగారు

రంగారావుగారు కాకినాడదగ్గర గొర్లెపాలెమున నివసించుచుండిరి. ఆయన ధనవంతుడగు వైశ్య ప్రముఖుడగుటచే గ్రామమునకంతకును గౌరవప్రదముగ మెలంగుచుండిరి. ఆయన భార్య కల్యాణి, భర్త కనురూపయై సహధర్మచారిణి నామమును సార్థకమొనర్చుచుండెను. వారి పెద్దకుమార్తె సుశీల, చిన్నకుమార్తె సువర్ణయు, తల్లితండ్రులవద్ద నల్లారు ముద్దుగ పెరుగుచుండిరి. వారిరువురు పేరునకుతగిన సద్గుణములు, మంచి సౌందర్యముగలవారు. అన్యోన్యమున చాల కలిసి మెలసి తిరిగెడివారు. తల్లిదండ్రుల యందు వినయవిధేయతలుకలవారై చక్కని శ్రద్ధాభక్తులతో విద్యాభ్యాస మొనర్చుచుండిరి.

ఒకదినమున మధ్యాహ్నము భర్త భోజనము చేయుచుండగా, కల్యాణి వంటయింటి తలుపున కొరగనిలిచి, "ఏమండీ! మన సుశీలకు పన్నెండు సంవత్సరముల ప్రాయము వచ్చినది; పెండ్లిమాట యేమైన యాలోచించుచున్నారా, లేదా?" యని ప్రశ్నించెను.

రంగారావు మజ్జిగఅన్నము కలుపుకొనుచు దీర్ఘాలోచనతో "ఆలోచింపకేమి? నేను చేయవలసిన పని చేయుచునేయున్నాను. కాని యిప్పు డేమంత తొందరవచ్చినది? అయినను యిప్పుడు వివాహము చేయుటకు శారదాచట్ట మొకటి అమలులోనికి వచ్చినది. పదునాలుగు సంవత్సరములు వచ్చినగాని వివాహముచేయుట కెంతమాత్రము వీలులేదు" అనుచు మెల్లగ తప్పించుకొనజూచెను. కాని కల్యాణి యంతతో నూరుకుండునదియా?

"సరే, మీ రిట్లే చెప్పుచు కాలముగడుపఁ జూచుచున్నారు. పన్నెండు సంవత్సరములు వచ్చినవి, యింకను చాలదా? పదునాలుగు సంవత్సరములు వచ్చుదనుక నే నుంచజాలను—ఇంతవరకు వచ్చునప్పటికే నాకు చాల కష్టముగనున్నది. ఇక నొకటి రెండేండ్లలో నమ్మాయి రజస్వలయగును. 'లోకులు కాకు'లని మనలను కులమునుండి వెలివేతురు. అందువలన మనకు తీరని యవమానముకలుగును. మన గృహమున కితరు లెవరును రారు. మనల నెవ్వరు పిలువరు. ఏది యెటులున్నను ముందు వారికి భయపడవలసివచ్చుచున్నది. కాన మంచివరుని వెదకి త్వరలోనే మన సుశీలకు వివాహముచేయవలెను" అని యామె చిన్న యుపన్యాస మిచ్చునప్పటికి రంగారావునకు కొంచెము కదలికపుట్టెను. అయిన యాలస్య మెట్లైననయ్యెను, కావున కల్యాణి బుఱ్ఱ త్రిప్పనిదే యీవేళ విస్తరిముందునుండి లేవకూడదని యాతడు దృఢనిశ్చయ మొనర్చుకొనెను. మొదట నామె పై లేనిపోని కోపము తెచ్చుకొని యిట్లు ప్రారంభించెను.

"ఏమిటే గొడవ? భోజనముదగ్గర నేనా? దీనికి మరిసమయము దొరకలేదా? ఇదిగో, చూడు. నే నొకటేమాట చెప్పుచున్నాను. ఈ రోజులలో నెక్కడ చూచినను రజస్వలానంతరవివాహములు నిర్భయముగను, మిగుల నుత్సాహముతోను జరుగుచున్నవి. బ్రాహ్మణులుకూడ నిరాఘాటముగ నిట్టి వివాహములు చేయించుచుండ, నింకను నీవు భయపడుచున్నావా? 'వారు వెలివేతురు, వీరు నిందింతురు' అను భయమెందుకు? 'మన యంతరాత్మ కనుకూలమా, కాదా'యను సంగతి యాలోచింపవలెను. నిజముగ స్త్రీలు విద్యావిహీనులగుటచేతనే యిట్టి మూఢాచారములకు లోనైనారు. ధనమునకాశించి, యేమియునెఱుంగని పసిపాపలకు ముక్కుపచ్చలారని వయస్సులోనే, యే ముసలివానికో లేక యే రెండవ పెండ్లివానికో యిచ్చి ముడివేయుచున్నారు. ఇక నా బాలిక చదవయేటనే రజస్వల

యగును. పదునొకటవయేటనే యమ్మాయిని అత్తవారింట కాపురముచేయుమని పంపెదరు. పాప మా బాలిక విద్యావతికాదు.—చిన్నతనము—కాపురమేవిధముగ దిద్దుకొనవలెనో, పతిసేవ యేవిధముగ చేయవలయునో తెలియదు. ఇక వెళ్లినది మొదలు అత్తగారు మంచి గుణవతియైన సరే—లేనిచో నామె యా బాలికను పెట్టు కష్టములు యిన్నియని వర్ణింప నలవిగాదు. ఇదిగాక రెండవవైపున నాడుబిడ్డల సాధింపులు. ఇక భర్తస్థితి చూడవలెను. అతని కొకవైపున భార్య, మరియొకవైపున తల్లి. ఎవరినేమనిన యెవరికి కష్టమోయని సమాధానము చెప్పజాలక యిద్దరిమధ్య నలిగిపోవును. ఆసమయమున పాపము సరళస్వభావయగు నా బాలిక హృదయము దుఃఖాగ్నిలో నెంత కుమిలిపోవునో యెవరు చెప్పగలరు? 'బాల్యమున విద్యచెప్పింపక, యేమియు దెలియని దినములలో వివాహమొనర్చుటచేతనేకదా నే నీ యకూపమునబడి యిన్నికష్టముల పాలు కావలసివచ్చినది'అని దీర్ఘవిచారముచే కృశించి పోవును. ఈ సంగతితెలిసి యామెతల్లిదండ్రులు ఆమెపడు కష్టములన్నిటికి తామే కారకులమని మిగుల పశ్చాత్తాపపడెదరు. చిన్నతనముననే సంతానవతులగుటచే, వారిని సవరించుకొనజాలక, యిల్లు సరిగా దిద్దుకొనజాలక, యెవరిమీది కోపమునో ఆమె తన బిడ్డలపైన చూపసాగును. తెలిసినదా, చిన్నతనమున కాపురముచేయుచున్న బాలికల దుస్థితి యీవిధముగనున్నది. ఇక భర్త చనిపోయిన బాలికలగతి చెప్ప నవసరములేదు. కనుక, బాగుగ ఆలోచించుకొనుము. మన బాలికల కున్నతవిద్య నేర్పించి, పదునైదు వత్సరములు వచ్చినతరువాత, వారికి నచ్చిన వరులనుచూచి వివాహముచేయుదము. 'పెద్దవారైనతరువాత వివాహముచేసినమాత్రము కష్టములురావా'యని నీవడుగుదువేమో, వారు జ్ఞానము తెలిసినవారు, విద్యావతులు గావున నప్పుడు కష్టముల తప్పించుకొనగలనేర్పు వారికి కలుగును. ఒకవేళ కష్టములు వచ్చినప్పటికిని వాటిని ధైర్యముతో సహించగల్గుదురు. అదిగాక, వారంతటవారు, స్వయముగ ప్రేమించి చేసుకొనిన భర్తయేగాన, నెన్నికష్టములు వచ్చినను తల్లిదండ్రుల నిందింపవలసిన యగత్యము లేదు. లోకమున నీవిధమగు వివాహము లెన్నియో జరుగుచున్నవి."

రంగారావు తన లెక్చరు పూర్తిచేయునప్పటికి తాను భోజనముచేయుచున్న సంగతి జ్ఞాపకము వచ్చెను. "అబ్బ! ఎంతయాలస్యమైనది?" అని యొకదీర్ఘముతీసి కాళ్లుచేతులు కడుగుకొనిపోయి ఒక కునుకుతీసెను. తరువాత లేచి మెల్లిగ ఆఫీసునకు చేరుకొనెను. ఈ విధముగ రంగారావు కల్యాణుల మధ్య కుమార్తెల వివాహవిషయమున ప్రతిదినము వాదప్రతివాదములు జరుగుచుండెను. రంగారావు ఆమె హృదయమున కెక్కునట్లుగ, వివిధములగు సాంఘికవిషయములగూర్చి యాధునికపద్ధతులతో చర్చింపసాగెను. ఎట్లైనను కల్యాణి బుద్ధిమతి, యాలోచనాపరురాలు, క్రమక్రమముగ కల్యాణికి రోజుజరిగెడి యీచర్చలవలన, మంచిచెడ్డలు, సుఖదుఃఖములు తెలియసాగెను. కాలక్రమమున మనను పూర్తిగ పరివర్తనము పొందెను. చివరకు భార్యభర్తల యభిప్రాయ మొకటేయయ్యెను. స్త్రీజాతి యున్నతినందుట లోకమున కెంత శ్రేయస్కరమో యామె గుర్తింపగల్గెను. అప్పటినుండి యామె తన బాలికల భావిసౌఖ్యమునకై వేవిధముల ప్రయత్నింపసాగెను.

౨

సుశీల సువర్ణలు యింటివద్దనేయుండి యమితోత్సాహముతో విద్యాభ్యాసమొనర్చుచుండిరి. ఆంధ్రము, ఆంగ్లము యిదివరకే చదువుచుండిరి. ఇప్పుడు రాష్ట్రభాషయగు హిందీనికూడ చక్కగ నేర్చుకొనసాగిరి. సుశీల స్కూలుఫైనలు ప్యాసయినది. హిందీలో నున్నతపరీక్షయగు 'రాష్ట్రభాష'కు చదువుచున్నది. ఇద్దరు సోదరీమణులును సంగీతమున చక్కని పాండిత్యము సంపాదించిరి. ఒకరు వీణవాయించుట

యందును, మరియొకరు ఫిడేలువాయించుటయందును మిక్కిలి కృషిసల్పుచుండిరి. సుశీల వీణవాయించుచు త్యాగరాజకీర్తన పాడినదన్న మోడులు చిగుర్చవలసి నదే. ఆ చక్కని కంఠస్వరము, సన్న నివంపులు తిరిగిన ఆవేళ్లతో తీగెలమీటుట, వీణపై చాకచక్య ముతో వేళ్లనట్టె పరుగెత్తించుట, యివన్నియు చూచినవారు మంత్రముగ్ధులైపోవుదురనుటలో సందే హములేదు. ఆమె యాంధ్రమున చక్కని వ్యాసముల వ్రాయుటలో నత్యంత నిపుణురాలయ్యెను. అప్పు డప్పుడు చిన్నచిన్నకథలనువ్రాసి 'గృహలక్ష్మి'కి పంపుచుండెను. నిరతంర విద్యాగోష్ఠివలన నామె హృదయ మున్నతభావపరిపూతమై, యామె జీవిత మునకొక క్రొత్తకాంతి, క్రొత్తమాధుర్యమును కలుగ జేసెను. ఆమె శరీరమునందలి యాంధ్రరక్త మొక్క- సారిగ యుప్పొంగెను. తనలోని యాంధ్రత్వము నుజ్జీవింపజేసుకొనుటకును దాని నిలబెట్టుకొనుటకు నామె యత్నింపసాగెను. ఆంధ్రనారీమణుల గరిమా మయ జీవితమును తన యాదర్శముగ బెట్టుకొని యామె తనచేకాగల యల్పసేవచేయుచు జీవితమును సార్థకపరచుకొనసాగెను. పదునైదేండ్లు నిండునప్ప టికే యామె కీర్తిసుగంధమువలె నలుదెసల బర్వ సాగెను.

సుశీల రజస్వల యైనప్పుడు కల్యాణి తనహృదయ దౌర్బల్యమునకువశయై కొంతభయపడెను. కాని యాహ్వానించిన పేరటాండ్రందరువచ్చి సుశీలను హృదయపూర్వకముగనాశీర్వదించి మంగళహారతుల నిచ్చిరి. ఫలములు తాంబూలములు తీసుకొని కళ్యాణి హృదయమునందలి యనవసరభయమును పోగొట్టిరి. కాని యెవరో యిద్దరు ముగ్గురు పూర్వాచారపరా యణులు మాత్రము రాలేదు.

కల్యాణి మరల పెండ్లిపాట పాడసాగెను. రంగా రావు తగినవరుని వెదుకుటకు పూనుకొనెను. మంచి సంబంధము లున్నవని తెలిసినచోటికెల్ల వెళ్ళి పరీ క్షించెను. అందరు సుశీల రూప గుణ సంపదలు విన్నవారగుటచే నామె సంబంధమున కెగబ్రాక నారంభించిరి. కాని రంగారావున కేసంబంధము నచ్చలేదు. మద్రాసులో చక్కని సంబంధమొకటి యున్నదని తెలిసి యచ్చటికి కూడ ప్రయాణ మయ్యెను.

3

రంగారావు తిన్నగా సెంట్రలుస్టేషనునుండి క్రిష్టి యన్ కాలేజికి వెళ్లెను. సుదర్శనుడు బి.ఏ. క్లాసులో చదువుచుండెను. చూచీచూచుటతో రంగారావు నాతఁడాకర్షించినవాఁడయ్యెను. ఇరువదియొక్క సంవత్స రము లుండునేమో. మంచిరూపసి. ఉన్నతాశయ ములు కలవాడు. కాలేజీ కంతకు తలలో నాలుక వలె మెలంగుచు ప్రిన్సిపలుచే కూడ మన్ననల నందిన వాడు. ఇక లోటేమున్నది? ధనముకా? అతని తండ్రి రామారావు హైకోర్టువకీలు, మంచిగౌరవ నీయుడు, సంఘసంస్కర్త. తనకుమార్తె సోనాబా యినికూడ 'లేడీ విల్లింగ్‌డన్ కాలేజీ'లో ఉన్నత విద్యకై చదివించుచుండెను. ఆయన సోనాభాయికి రజస్వలానంతర వివాహము చేయదలంచుటయేగాక తనకుమారుడు సుదర్శనునికి కూడ ఒకరజస్వలయగు కన్యకనిచ్చియే వివాహముచేయ నిశ్చయించుకొనెను.

ఆనాడు సాయంత్రము నాలుగుగంటలకు తన స్నేహితులకూడ వెంటబెట్టుకొని రంగారావు రామా రావుగారింటికి వెళ్లెను. మంచిమర్యాదగల కుటుం బము. అదివరకే సుదర్శనునివలన నన్ని సంగతులు తెలిసుకొనియుండుటచే రామారావు వచ్చినవా రందరిని గౌరవించి కూర్చుండజేసెను.

అందరుకలసి వివాహవిషయము లన్నియు మాట్లా డుకొనుచుండిరి. రంగారావు భువనమోహనకరమగు సుశీలఫొటోను వారికి చూపుచుండెను. ఇంతలో సుదర్శనుడు కాలేజీనుండి తిరిగివచ్చెను. సుదర్శనుడు కూడ ఫొటోనుచూచి ముగ్ధుడైపోయెను. సుందరి యగుటయేకాక విద్యావతి కుండవలసిన సమస్తలక్ష

శ్రీమతి కె. నాగమణిగారు, హరిదాసి,
విజయనగరము.

ఈమె బీహారు భూకంపనిధి సహాయార్థము, భీమునిపట్టణము మ్యునిసిపల్ హైస్కూలు హాలులో 21-2-34 తేదిని ఒక లవ చరిత్రమును హరికథా కాలక్షేపము చేసి సుమారు 260 రూపాయలు నిధికి సమకూర్చెను. ఈమెకు బహుమతిగా ప్రజలు ఇచ్చిన సువర్ణ పదకమును గూడ భూకంపనిధికి పంపించిన ధార్మికురాలు.

మిస్. వి. అనసూయదేవి.

విశాఖపట్టణము మిసెస్ ఎ. వి. యన్. కాలేజిలో ఫస్టు ఇయరు క్లాసు విద్యార్థిని. బరంపురం ఆంధ్రవిద్యార్థి సభలో సంగీత ప్రావీణ్యమునకై బహుమానము బడసినది.

[illegible]

ణములు నామెయందు మూర్తీభవించియుండుటచే నత డమితానందముతో తన యదృష్టమును కొనియాడ సాగెను. తల్లిదండ్రులుకూడ సంతోషముతో వివాహమునకు తమసమ్మతినిదెల్పిరి. ఈ విధముగ సంబంధమును స్థిరపరచుకొనిరి. సుదర్శనుని తల్లి సుగుణమణి విద్యావతియేకాక పతివలెనే నూతన భావములుకలది. చదువుకొనిన చక్కనికోడలు రానున్నదని యామె కూడ మిగులసంతసించెను. ఇక సుదర్శనుడు యెప్పుడువెళ్లి సుశీలను దర్శింతునాయని యువ్విళ్లూర సాగెను. మఱునాడే అందరుకలసి గొర్లపాలెమువచ్చి తాంబూలములు పుచ్చుకొనిరి. పెండ్లికొడుకువారు, లగ్ననిశ్చయముచేసుకొని వెళ్లిపోయిరి. ఫిబ్రవరి 26 వ తారీఖున సుశీల పెండ్లిమూర్తమని నిర్ణయింపబడెను. సుదర్శనునివంటి యోగ్యుడగు పతి లభించుటచే సుశీల మిగుల యుత్సాహముతోనుండెను. ఆమె యానందమున కద్దులేకుండెను:

పెండ్లిపను లతిచురుకుగ సాగుచుండెను. గృహమంతయుశుభ్రపరుపబడి చక్కగ నలంకరింపబడెను. రంగారావు గృహము నిత్యకళ్యాణము పచ్చతోరణముగనుండెను. పెండ్లివాకిలియంతయు, చంటిబిడ్డల యేడ్పులతోడను, ముత్తైదువుల సందడులతోడను, వియ్యపురాలి హడావుడులతోడను కలకలలాడుచుండెను. పిల్లవాండ్ర యల్లరులకు మితిలేదు. కల్యాణి రంగారావులు గ్రుక్కత్రిప్పుకొనక పనిచేయుచుండిరి. సువర్ణ యక్కగారివివాహమని చాలసంతోషముగ నిటునటు తిరుగుచుండెను. ఇంత హడావిడిగా రాత్రి యెట్లోగడిచిపోయెను. ఉదయము తొమ్మిది గంటలగునప్పటికే మేళతాళములు మ్రోగసాగినవి. బ్రాహ్మణబృందమేతెంచినది. సుశీల, సుదర్శనులు మంగళస్నానములొనర్చి నూతన వస్త్రధారులై పెండ్లి పీటలపైగూర్చుండిరి. పెండ్లి పందిరంతయు, బాలురతోను, వృద్ధులతోడను, స్త్రీలతోను, యువకులతోడను, నిండి కిటకిటలాడుచుండెను. గొర్లపాలెము పల్లెటూరేయైనను, యాగ్రామమున నిదే మొదటి వివాహమగుటచే యితరగ్రామములనుండి కూడ యనేక ప్రేక్షకులువచ్చిరి. ఊరివారందరువచ్చిరి. ఆ కల్యాణమును చూచుటకు చాలమంది సనాతనులు కూడ వచ్చిరి. ఒక్కసారిగ మంగళవాద్యములతోను, బ్రాహ్మణులమంత్రములతోను కల్యాణమంటపము ప్రతిధ్వనించిపోయెను. ఆశీర్వాదములలోను, కవిపుంగవుల పద్యరత్నములతోను, ప్రేక్షకుల ప్రశంసలతోను వివాహ మత్యంతవైభవముగ జరిగిపోయెను. స్వపక్షవిపక్ష బేధములేక అందరు నా వివాహమున నుత్సాహముతో పాల్గొనిరి. వచ్చిన స్త్రీపురుషు లెల్లరు తమతమ యుత్సాహమును వెల్లడిచేసిరి. వివాహము పూర్తియయ్యెను. సుశీల యొకయింటి కోడలయ్యెను. తన బిడ్డకు మంచివరుడు లభించినందులకును, వివాహ మత్యంతవైభవముగజరిగినందులకును కల్యాణి చాల సంతోషించెను. సుశీల వివాహమైనప్పటినుండి యూరిలోని స్త్రీలందరిలో వారివారి బిడ్డలకు రజస్వలానంతర వివాహములే చేయవలయునని కల్యాణి ప్రబోధముచేయ మొదలిడెను.

చిరస్మరణీయురాలు

నందివాడ వెంకటచలపతిరావుగారు

ఉ॥ పూరుష దుర్లభంబయిన భూరిపరాక్రమ శౌర్యలీలలన్
మారిమసంగిన ట్లరులమార్కొని యెల్లెడదానెయై గనన్
వీరవిహారముల్ సలిపి, భీకరసంగరరంగమం దభ
శ్చారులుమెచ్చి సన్నుతులుసల్పగ గీర్త్యవశేషయయ్యు వి
స్తారయశోరమంగనిన "ఝాన్సి" చిరస్మరణీయురాలగున్॥

స్నిగ్ధప్రణయము

పాటిబండ మాధవశర్మగారు.

౧

అదిపరిణద్ధయుష్మదధరామలరక్తిమకాదు సుమ్ము, నా
హృదయకటాహనిస్సరదసృక్పరికల్పిత లేపనమ్ము, అ
య్యదియు భవద్దృగంచలమహఃప్రభగాదు మనోజ్ఞరాగసం
పదమలమైన నాహృదయపంకజరక్తిమగాని నెచ్చెలీ !

౨

నాఁడు హఠాత్తుగా కలిసినారము నీవును నేను; నేనుక
న్మోడిచికొంటి తావకమనోహరతైజసకాంతిలోన, ము
ద్దాడితి నీకపోలముల, నానితి నీచిబుకమ్మునున్, క్షుధా
పీడితబుద్ధినై విడిచిపెట్టకపోయితి నిన్ను నెచ్చెలీ!

౩

కేలుఁగవన్ నిగిడ్చి కవుగింటికిఁ జేరుచుకొంటి నిన్ను; అ
ద్దాలనధఃకరించెడు సుధారసదిగ్ధకపోలపాళిలో
నీలిమలీను నిర్మలకనీనికలందున ముగ్ధరోచులన్
వ్రేలుచు నాదుమూర్తి కనుపింపఁ దొడంగినదంతకాలమున్.

౪

ఏయపరాధశిక్షయని యీయవమానము సైఁపుమంటి, ని
ర్మాయికమైనముగ్ధహృదయంబున నిన్గయిసేసి నందుకా?
మోయగలేనిప్రేమభరమున్ దిగమ్రింగెడు నేర్పులేక శో
భాయుతమైన నీదువదనాంచలమున్ స్పృశియించినందుకా !

౫

తీయనిప్రేమభిక్షకయి తేపకు తేపకు నీగృహాంగణ
చ్ఛాయల నాశ్రయించుటకుఁ జాలితిగాక, అకారణక్రుధా
హేయములైన మూకపరిహేళన లోర్చుటకున్ వృథావ్యథా
దాయకనిష్ఠురోక్తులవితానముసైపనుగాదు నెచ్చెలీ!

౬

కలవుముహూర్తముల్ తొలుత కంటిజలమ్ములలోన నీవునన్
గలఁచికరంచికైవసముగా నొనరించుకపోయినట్టి రో
జులు, కృతకాధికత్వములుచొప్పడ పూతపరాకులూని నీ
పిలుపులనేని నేను చెవిఁబెట్టనిరోజులుగూడ నెచ్చెలీ !

౭

నావదనమ్ము నీదువదనమ్మును నొక్కటిగాఁగ, నామెయిన్
నీవపువొక్కఁడై కలతనిద్దురలోన సుధాప్రసన్నరా
గావిలభావనాపులకితాంగులమై శయనించినట్టిమో
దావహశాంతిపూతసమయమ్ములునుంగల వెన్నియో తొలిన్!

౮

చెదరిన రత్నఖండికలచేత పరిష్కృతధావిభిన్నవ
ర్ణదురధిగమ్యరూపశబలత్వ వికారితదర్శనమ్ము, దు
ర్విదితయథార్థ మీహృదయభిత్తిక చెక్కులుడుల్చి శోభన
ప్రదనవనీతసౌధపరిపాండువుగా నొనరించియుంచితిన్

౯

తళుకులనీను నిర్మలసుధాపరిధౌతములైన కుడ్యవీ
థులపురతఃస్థలిన్ నిలిచి తొంగలి ఱెప్పలనొత్తిగించి, శీ
తలప్రణయాతిమోహనసుధాపరిషేచనకృత్కటాక్షదృ
క్కులఁ దిలకింపు మింత, కనుగొందువు నీసుకుమారరూపమున్.

౧౦

ఎఱుఁగుదు నేఁటితేపట గ్రమింతువు మద్భవనాంగణస్థలిన్
దరదరవిందసుందరపదద్వయికందునొయంచు ముందుగా
పరపులుగా నమర్చితిని పల్లవపేశలమైన నాయెదన్
వెఱవకసాగిరమ్ము! విలపింపదు ప్రీలదు వాడిపోవదున్

౧౧

ఈవిమలప్రభాతముల, నీకృపణాత్మక సౌధవీథికిన్
దేవతవోలె నీవు చనుదెంచెడువేళ, భవత్పదద్వయీ
పావననిక్వణాంతములు వైదికబుక్కుల నాలపించె, శో
భావరణీయవక్త్రమున భాసిలెముగ్ధములైయుషస్స్వనన్.

౧౨

అవిరళధాళధళ్యహృదయంగమసౌరభమిద్ది దేవతా
భవనము, తత్ప్రసాదపరిపావితచిత్తముతోడ శాంతివై
భవనిభృతాంతరంగమున వర్ధిలు మిచ్చట కోటివర్షముల్!
భవభయవిస్మృతిప్రద మపాయనిబర్హణమిద్ది నెచ్చెలీ!

౧౩

వేడుకతోడుగా నడుగు వెట్టితి, మంచిదయంటి; ముంగిటన్
జూడకపోతి వీశ్వరుని శోభనమూర్తిని, ఊరకుంటి; నీ
నీడలనేని చూచుకొననేరక పోతివి, స్వచ్ఛమైన యీ
గోడపయిన్ మషీమయజుగుప్సలు చేసితివౌర నెచ్చెలీ!

౧౪

అంటిన యీ మషీమలిన మారకపూర్వమతీసివైచి, నీ
వెంటలబొమ్మ; లేనియెడ వేగమ యీమలినాంకపాళిపై
కంటికి నాత్మకున్ గడుసుఖప్రదమౌ భవదీయమూర్తినే
గంటులుదేలి నెత్తురులుగాఱుసటుల్ లిఖియింపుమింతటన్.

౧౫

విరిసిన రాగరేఖ, యరవిందము, వెచ్చని కౌగిలింతలో
మురియుగదాయటన్న యొకమోహముతో నుదయించుబాలభా
స్కరుఁడు హతాశుఁడై మగిడిచన్నదినమ్మున, లోకమెల్లరూ
పరచె, వడంకవేసగము, లబ్ధులుపొంగవె, పృధ్విక్రుంగదే!

సంస్మరణము

శ్రీమతి వోలేటి వేంకటరామాంజనేయమ్మగారు

శ్రీపీఠికాపుర మహారాజ్ఞీమతల్లి శ్రీచిన్నమాంబా నిర్యాణ దినము (12-2-34)

మనమహారాజ్ఞి మనతల్లి మనలవిడిచి
తనమహత్వంబు, తనపెంపు, తనయశంబు
తనవినిర్మల వృత్తంబు ధరణివిడిచి
యప్పుడేఁ నేఁటికేఁ డాదియయ్యెనయ్యొ!

౨

భర్తకర్ధాంగలక్ష్మి యీపరమసాధ్వి
యొఱఁగిచేయని ఘనకార్య మేదిగలదు
ఎంతదయ తండ్రికో తల్లి కంతప్రేమ
ఎంతచేయయ్యకో యమ్మ కంతయీవి.

౩

మనమహారాజ్ఞి మనతల్లి మరణమందె
నక్కటాయని పలవింతు మంతెకాని
యమృతమూర్తియై యద్దేవి యాశ్రితాళి
నరయుచున్నది దివ్యకృపార్ద్రదృష్టి.

౪

అమ్మహారాజ్ఞి కలిపిన యట్టినీతి
యతివలకు నెల్లఁకెని సర్వాంగరక్ష
అమ్మహాదేవి చరియించి నట్టిరీతి
పురుషులకు నింతులకుఁగూడఁ బరమపథము.

౫

చిన్నమాంబపేరు గన్నయీగ్రంథాల
యంబుగూడ నామె యాత్మఁబోలి
విమలభావమయము విజ్ఞాననిలయమై
జగతినిలుచుఁగాత శాశ్వతముగ.

టిబెట్టు స్త్రీలు

చట్టి రామారావుగారు బి. ఏ.

టిబెట్టుదేశము ప్రపంచములోని యున్ని దేశములలోను కొన్నివిషయములలో, విపరీతముగా భేదించును. టిబెట్టుజనుల యాచారవ్యవహారములు, బుద్ధితత్వములు చాల చిత్రములైనవి. అచ్చటి స్త్రీల యొక్క స్వభావస్థితిగతులు, క్రొత్తగా నాదేశమున కేగిన వారికి వింతగా గోచరించును. ఆసియాలోని యితరదేశపు స్త్రీనైజస్వభావములకును, టిబెట్టు స్త్రీలనైజస్వభావములకును చాలవ్యత్యాసమున్నది; అందులో నిండియా, చైనాస్త్రీలకును, టిబెట్టుస్త్రీలకును కొండంతభేదమున్నది.

చైనాస్త్రీలకును ఇండియాస్త్రీలకును సహజమైన ముగ్ధత్వము, అబలత్వము, అణకువ మొదలగుగుణములు మందుకైన వీరిలోఁ గానరావు. టిబెట్టుకాంతలు కాయపుష్టిగలవారు; వారికి లోకజ్ఞానము మెండు, ధైర్యసాహసము లత్యధికములు. వారు దేశాభివృద్ధి సాధనములైన వ్యవహారములలో ముఖ్యపాత్రధరింతురు.

కాని మిక్కిలి చోద్యమైనదేమన; టిబెట్టుభాష స్త్రీల తక్కువతనమును బ్రకటించును. "కైమన్" అన, స్త్రీయనియర్థము. ఈపదము "స్కై-డ్మెన్," (అనగా, తక్కువపుట్టువుకలది) అని వ్రాయబడును. ఇదిగాక, స్త్రీలే తమ తక్కువతనమునుగ్రహించి ఆడపుట్టుక పూర్వజన్మ మహాపాపఫలితమనియు తమది తక్కువపుట్టువనియు తలతురు, కాని, అబలలకు సహజమైన లావణ్యము, సౌకుమార్యము వారలందుండదు. తన తక్కువతనమును, యువిద, నిరాడంబరముగా నొప్పుకొనును; కాని భర్తకును దనకును ఏసందర్భమునవైన అభిప్రాయభేదముండినను, మహాపౌరుషముతోను, పట్టుదలతోను నిరాకరించును. బహుశా, టిబెట్టుపడుచు, తన కసామాన్య కాయపుష్టి యున్నదని యెఱుగుటచే నిట్లు చేయునని నానమ్మకము. స్త్రీ సహజహీనతను, ఆమె శరీరబలము పోగొట్టును. ఇదిగాక, ఒక్కస్త్రీయే, శాస్త్రసమ్మతముగా, అనేకభర్తలతో, సంసారము చేయవచ్చును. ఇట్టి శాస్త్రసమ్మతములైన పురాతనాచారవ్యవహారములు కూడ స్త్రీసంఘమునకుఁ బూర్వమునుండియు నాధిక్యమునిచ్చుచున్నవి.

దీనినిబట్టి టిబెట్టువారి నాగరికతలో లోటులున్నవని తలంపరాదు. సామాన్యముగా టిబెట్టువారి యాచారవ్యవహారపద్ధతులను తగువిధమున నర్థముచేసికొనలేక చాలమంది గ్రంథకర్తలు దురభిప్రాయపడుదురు. ఇది వట్టి పొరబాటు, అన్యాయము. టిబెట్టులో స్త్రీస్వాతంత్ర్య మున్నదికాని,నిరంకుశత్వము, నాగరకతకు మచ్చదెచ్చు స్వేచ్ఛావిహారము కానరావు. టిబెటియనులు ఇంద్రియలోలత్వమున కణుమాత్రమైనను లోబడరు. శృంగారభావమును, కళారూపముగాగాని, మతపూర్వకముగాగాని, హిందువు లేకొద్దిగనో వెలిబుత్తురు; కాని టిబెట్టువారికి శృంగారమనునది తెలియదు. శృంగారసంతానములైన కామమోహములు నిస్సారములని వారి యభిప్రాయము. కనుకనే మోహపూరితమైన ప్రేమను చిత్రించు గాథలు టిబటియన్ నాటకకళలో మెండుగాఁ గానరావు. టిబటియన్ తనభార్య తనకు ద్రోహమొనర్చిన, నామెను జంప యత్నింపడు. ఇట్లే, టిబటియన్‌స్త్రీ తనపట్ల భర్త ద్రోహబుద్ధి పూనిన, అతనిని సిరసించుటకుఁగాని, కడతేర్చుటకుఁ గాని యత్నింపదు. ఇటువంటి సంగతులను వారు వ్యవహారరీత్యాపరిష్కరించుకొందురు. వ్యవహారనిపుణత వారికి ఉగ్గుపాలతోనే యబ్బును. "దాంపత్యము భంగపరచు పరస్పరద్రోహకృత్యములు వ్యవహారపూర్వకముగాఁ బరిష్కరించుకొనుట" అను సంగతి, పశ్చిమనాగరికతాదృష్టికి ఏహ్యముగా కనబడవచ్చును, కాని యీమార్గము చాల లాభకారణము. దాంపత్యమందలి ద్రోహదోషమునకు వారు

మతిఁగోల్పోయి, చీకాకుపడక, ఫిర్యాదుచేయు రెండవపక్షముమనిషి, (భార్యకాని, భర్తకాని) ప్రతిఫలముగా నేరస్తునివద్దనుంచి తానెంతసొమ్మును గోరిన నష్టపరిహారముగనో, ఆసొమ్ముయొక్క మొత్తమును మనస్సులోఁ జిత్రించుకొనుచుండును. సామాన్యముగా టిబెట్టులో, వడ్డీరూపముగనో, నష్టపరిహారరూపముగనో, పరిష్కారము కాని వ్యవహార ముండదు.

ఊరి పెద్దకాని, కులపెద్దగాని, మామూలుగా నేరస్థుడు చెల్లింపవలసిన జుల్మానా విధించును. కాని యిట్టి వ్యవహారమార్గము పట్టియాలస్యకారణము. ప్రతిఫలముగా వచ్చుసొమ్ము ముట్టునదాక టిబెటుకాంత యూర్వలేదు; పరిష్కారమగునంతవరకు హామిగా, ప్రతిపక్షమువారినుండి తీసికొనగోరును. నేరస్థుడైన మగడు, అడిగినవెంటనే తాకట్టువస్తువు నీయనియెడల, అతనిని గద్దులతోను గిల్లులతోను సత్కరించి, బలవంతముగా నగనో బట్టనో లాగికొనును.

వివాహసంబంధమైన వ్యవహారములన్నియు న్యాయచట్టములకు లోనైయుండును. కాని జనులు సామాన్యముగా తమ జాతిధర్మములకు, దేశాచారములకుఁ గట్టుబడుదురు. తూర్పు టిబెట్టులో పురుషుడొకే ధర్మపత్నితో జీవనముచేయును. భార్యవలన సంతానలాభము పొందనిపక్షమున నింకొకస్త్రీని వివాహమాడును. ద్వితీయవివాహము న్యాయశాసనసమ్మతమైన యొడంబడికయైన కావచ్చును; లేదా స్త్రీపురుషు లిర్వురును పరస్పరముగా సమ్మతించి భార్యాభర్తన్యాయముగా కాపురము చేయవచ్చును.

పధ్యటిబెట్టులో ఒక్కస్త్రీయే యనేకభర్తలతో సంసారముచేయు నాచారమున్నది. పెండ్లిసమయమున, బెండ్లికుమారుని తమ్ములపేర్లు వరుసగాఁ జదవబడును; వీరందరును, పెండ్లికూతురు సమ్మతిపైని, భర్తయొక్క హక్కులలో భాగస్వాములు. వీరందరికి నామె శాస్త్రసమ్మతమైన యర్థాంగి. ఒక్కొకపుడు పెండ్లికొడుకు తమ్ములలో నెవడైన నూరిలో లేకపోవచ్చును; అట్టి సందర్భమందైనను, అతడు ఇంటికి తిరిగివచ్చినపిమ్మటఁ దానుగూడ వివాహితుడనైతినని తెలిసికొనును; పెండ్లివాడతడు లేకపోయినను అతని తల్లిదండ్రులు, పెండ్లి యొడంబడికపత్రములో నతని పేరుకూడ జాగ్రత్తగా వ్రాయింతురు. ఇట్టిపద్ధతి యొవనికైన సరిపడనియెడల, అతడింకొకస్త్రీని పెండ్లాడవచ్చును. కాని, ఉమ్మడిభార్య నిట్లు వదలినప్పుడనేక చిత్రమైన తగవులు సంభవించును.

అన్నదమ్ముల బిడ్డలొకరిలోనొకరు సంబంధములు చేసికొనరాదు. రక్తస్పర్శవారిలో వివాహసంబంధము నిషేధము. కాని కుమారుడుపోయినపిమ్మట, విధవయైన కోడలిని మామగారు పెండ్లాడవచ్చును, లేక పూర్వపుమనువులోఁ గల్గిన కూతురును తల్లినిఁ గూడ వివాహమాడవచ్చును.

గతించిన భర్తల దాతృత్వమునే యనేక వితంతువులు ధనికులగుదురు. వీరిమాటగాక, మఱి యేకన్యయైనను, ధనాశచే వరుడు తన్ను పెండ్లాడుచున్నాడని భయపడనక్కరలేదు వరుడు కట్నము తీసికొనరాదు. అతడే, కన్యాప్రదాతల కేతృణమో ముట్టచెప్పవలెను. భార్యార్థము వరుడు చెల్లించెడు శుల్కమునకు (Nowrin) "నారిన్" అనిపేరు. దీని యర్థము పోషణధనము. వివాహానంతరమింకొకరి పిల్లయుపవలసినబిడ్డను పెంచినందులకు శమనివారణార్థము, కన్యాప్రదాత లీసొమ్మును స్వీకరింతురు. ఈకట్నునిర్ణయము, కొంత రండాగొండి, కొంత తర్కవితర్కము, అయినపిమ్మటకాని స్థిరపడదు.

పశ్చిమదేశస్థులు, పెండ్లికూతు రత్తవారింటికిఁ బోవునప్పుడు సారెపెట్టిపంపుదురు. ఈసారెనిచ్చుపని, టిబెటియనులకుఁ బరిహాసముగా నుండును. కొందరు టిబెటియన్ పెద్దమనుష్యులతో నీపద్ధతిని గూర్చి ముచ్చటింపగా, వారిట్లు వేళాకోళము చేసిరి. "బహుశా, మీయాడువారు సుందరులు కాకపోవచ్చును; అందుచేతనే వారు సొమ్మును లంచమిచ్చి భర్తలను సంపాదించుకొందురు."

నిజముగా టిబెట్టువధువునకును పుట్టింటివారు సారెకై రొక్కమిచ్చెదరు. ఇది కేవల మామెయొక్క సొత్తే. భర్త దానిని తనయిష్టప్రకారము వ్యయ పరుపలేదు.

చాల సందర్భములలో స్వతంత్రులైనను, టిబెటియన్ కన్యలు తమంత తాము భర్తలనెన్నుకొనలేరు. పిల్ల తల్లిదండ్రులే వరుని వెదుకుదురు. కూతులను గారాబముగా జూచువారు, పిల్లయొక్క యభిప్రాయముగూడ తెలిసికొందురు. పిల్ల కిష్టములేనియెడల నాసంబంధము తప్పిపోవును; కాని గొప్పకుటుంబములవారు వివాహవిషయమై శ్రద్ధతీసికొనరు. వారు ముఖ్యముగా సదుపాయముకొఱకే పెండ్లాడుదురు. వధూవరులు పెండ్లికిముం దొండొరులం జూచుకొననక్కరలేదు; పరస్పర రూపలావణ్య ప్రవర్తనలతో నొండొరులకు నవసరములేదు.

భర్తకు విడాకులిచ్చి స్త్రీ మరల స్వేచ్ఛనొందవచ్చును; కాని యీపద్ధతి సులభముకాదు. భర్త, చాల సొమ్మునుపోసి భార్యను సంపాదించుకొనుటచే నతడు సమ్మతింపక పోవచ్చును, ఇదిగాక విడిపోదలచుభార్యకొంతరొక్కము చెల్లింపవలసియుండును; కాని యామె చెల్లెలినె యతడు స్వీకరించిన నామె ముదరానీయనక్కరలేదు.

ప్రేమభావములోస్వతంత్రత టిబెట్టులో సామాన్యవిషయము. ఇట్టి స్వతంత్రతవలన దోషముగాని, నగుబాట్లుకాని రావు. వదలిపెట్టబడిన స్త్రీలవిషయములోను, వితంతువుల విషయములోను, శాసనసమ్మతమైన వివాహముకంటె, నీపద్ధతియే యవలంబనీయముగా పరిగణింపబడును.

టిబెట్‌లో వ్యభిచారవృత్తిచే బొట్టబోసికొనువారుండరు; నీతిబాహ్యులైనస్త్రీలుకూడ నుందురు, కాని వారు ప్రియులను స్వేచ్ఛగా నెన్నుకొనవచ్చును, లేదా మానవచ్చును. ఉంపుడు వృత్తిమానిన కొంతకాలమునకు వారు మరలం బెండ్లాడుదురు, కాని వారి పూర్వపు జీవనమున కెవరును తప్పుపట్టుకొనరు.

స్త్రీ పురుష సమానత్వములో టిబెట్టు, అన్నిదేశములకంటె ముందంజవేసినదని చెప్పవచ్చును.

శాస్త్రసమ్మతముగా సంసారముచేయు గృహిణి, కుటుంబవ్యాపారముల నెట్లు దిద్దుచుండునో, అట్లే, శాస్త్రవిరుద్ధముగాను, కేవలము స్వసమ్మతిచే భార్యాధర్మమున కొడంబడినయువిదకూడ సంసారమును దిద్దును. స్త్రీసంఘములో పెక్కురు విద్యాగంధము లేనివారే. టిబెట్‌లో బాలికాపాఠశాలలు ప్రత్యేకముగానుండవు. బాలురయొక్క చదువుకూడ మతగురువులచేతులందుండును. చదువులేదన్నకొఱంతను సహజమైన సూక్ష్మబుద్ధి తీర్చివేయును. వారు నేర్చుకొనని దానినైనను ఊహించి యర్థము చేసికొనగల్గునట్లు కనబడుదురు. అన్నిరకములైన జమాఖర్చులు, చిట్టాఆవర్జాలుకూడ వారు సులభముగా జ్ఞాపకముంచుకొనగలరు; సులభముగా నెంతలెక్కనైన నోటితో కట్టివేయగలరు.

భార్యాభర్తల సొత్తులు ఎవరివారివే. దేశపద్ధతులు చాలవరకు స్త్రీకి యనుకూలముగా నుండును. ఆమెభర్తయొక్క యాస్తిలో వాటా పొందవచ్చును; కాని పురుషునకు మాత్రము స్త్రీధనముపై కాసంతైన హక్కులేదు. తండ్రులయాస్తి పుత్రికలకుం జెందదు; కాని తల్లియొక్కసొత్తంతయుం గూతుళ్లదే. దానిలో మగబిడ్డలకు చిల్లిగవ్వయైన రాదు; ఇదిగాక పుత్రికాప్రేమ గల జనకులు, రొక్కపూర్వకముగనో, భూరూపముగనో, ఆడుబిడ్డలకే ముట్టజెప్పుదురు; ఇట్లు కన్య వివాహితయైనపుడామెకు స్వంతమైన సొత్తేర్పడును; ఈస్వధనమే యామెయొక్క రాబడికి మూలము; ఇదియే యామెకూతుళ్లకును జెందును.

ఏదియో యొకవిధమైన వ్యాపార మవలంబించని స్త్రీయే యుండదు. వ్యాపారజ్ఞానము వారికిం జిన్ననాడే యలవడును. ఏదైన కొంతసొత్తు వారికబ్బిన

దానినుండి లాభము రాబట్టుటకు వారు యత్నింతురు. భాగ్యప్రతిష్ఠలున్న కుటుంబ కన్యలుకూడ, 13, 14 సంవత్సరములప్పుడే, డబ్బు వడ్డీకిచ్చుటకాని, పాలు, పెరుగు, యున్ని మొదలగునవి అమ్ముటగాని చేయుదురు. వర్తకవిషయమైన సంబంధములన్నియు పిల్లయొక్క యింటికడనేజరుగును. సరకు కొనువారు, అప్పుపుచ్చుకొనువారు నక్కడికే వత్తురు. ఒక్కొక్కపుడామె తనతల్లి సలహాను తీసికొనుచుండును; కాని సాధారణముగా తనంతతానే వ్యాపారము చేయును.

వివాహమైనవెన్కగూడ స్త్రీ తన వ్యాపారమును, పుట్టబోవు ఆడుపిల్లల బాగుకొఱకు, వృద్ధి చేయును. వర్తకము టిబెట్టుస్త్రీల హక్కని చెప్పవచ్చును, ఎలననఁ బురుషులు మిగిలినవృత్తులు చేసికొందురు.

టిబెట్టుస్త్రీ సహజగుణములను బట్టి, ఆదేశమందు అనేక రాణులుండిరనిన వింతకాదు. టిబెట్‌లో నీశాన్యమున "గొలాగ్" పీఠభూమికలదు. ఇందలి తెగలవారికి స్త్రీ ప్రభుత్వమే. వీరు, తమరాణీ దేవాంశసంజనితయని భావింతురు. ఈరాణికూతురు రాజ్యమునకు వారసురాలు. బందిపోటు ఈతెగవారి ముఖ్యవృత్తి. బందిపోటువారనిపించుకొనుట వీరికి గౌరవనీయమేకాని గర్హనీయముకాదు. బందిపోటు తనకు పౌరుషకృత్యమని వారి నమ్మకము.

సాధారణముగా, ఆశియా ఖండపు స్త్రీలకు మతములో జోక్యముండదు; టిబెట్ స్త్రీలుకూడ మతవిషయములలో జోక్యము కల్గజేసికొనరు, కాని ఆధ్యాత్మిక చింతచేసి, తరించు మార్గముఁగూడ వీరు నిస్సందేహముగాఁ బూనవచ్చును.

టిబెట్ స్త్రీ యనేకవిధములఁ దనసూక్ష్మబుద్ధిని మఱుకువనమును, అనుభవజ్ఞానమును, ప్రకటించుకొనును. "దేశముయొక్క కీర్తి, సౌభాగ్యసంపత్తులకుఁ గాంతాజనములే యాధారము" అనునీతి సత్యమైన. ప్రస్తుతము మూలబడిన టిబెట్ కూడ, కొద్దికాలములోఁ బానర్జీవమునుబూని, నూతన వికాసము పసహించి; యభివృద్ధిపొందుట నిస్సందేహము.

కోరిక

శ్రీమతి జె. కె. రాధాకుమారిగారు

కాంతులనీనెడి
కాంతునిగూర్చియు
మరదుల, మరద
ళ్ళను దరిజేర్చియు
అత్తమామలకు
అగ్రహామణచియు
కనికరింపుమోదేవీ!
కోరిక
కలగానీకుము మాయీ!

సిరిసంపదలతో
చిందులుద్రొక్కుచు,
మన్మథు డనదగు
మగనితో కులుకుచు
తత్ఫలితముగా
'తనయు'ల బడసియు
ఒడినెడబిడ్డలు, తల్లీ!
ముద్దుగ
ఊగనుజేయుమ, కాళీ!

స్త్రీలు—అందము

కె. సచ్చిదానంద రావుగారు

పేదరాలైన హిందూస్త్రీ తన సౌందర్యాతిశయమునకై ప్రాకులాడుటలేదు. ఆమె తన నైసర్గికమైన శరీరముతో సంతృప్తి చెంది తన పూర్వాచారపద్ధతులనే యవలంబించుచున్నది. కాని నవనాగరికతచే పురజనస్త్రీలు తమ పాశ్చాత్యసోదరీమణుల యలవాటులను కొలదిగ నాచరించుచున్నారు. పాశ్చాత్యులవలె భాగ్యవంతులైనగాని వారి యభ్యాసములను హిందూ వనిత లవలంబింపలేరు.

ప్యారిస్ పట్టణములోని స్త్రీలు నవనాగరికతకును (fashions) ఫేషన్సుకును పేరు పొందిరి. ఇటీవల అమెరికా దేశపుస్త్రీలు వీరిని మీరుచున్న ట్లనుమానము కలుగుచున్నది. అమెరికాదేశపు వనితయొక్క దినచర్యవినిన చాలయాశ్చర్యముగ నుండును.

అమెరికాదేశపుయువతి యందముగా నుండుట ప్రజలను మెప్పించుటకొఱకేయని యూహించును. వారమున కొకపరి యామె శరీరమర్దనకై ప్రత్యేకముగా నిర్మింపబడిన శాలలకేగి యలక్ట్రిక్ యంత్రములతోను, క్రీములతోను, లోషనులతోను దేహమంతయు మర్దనచేయించుకొనును. దేహమున క్రొవ్వు ఎక్కువగానున్న చోటుల తగ్గించుటకును, కండపుష్టి, మాంసపుష్టి లేనిచోట కండ పెరుగుటకును, తగిన క్రీములతో మర్దనాచేయించుకొనును. పిదప కోడిగ్రుడ్డుతో తయారుచేసిన మందు నామె మంచుగడ్డతో ముఖముమీదిముడుతలుపోయి గట్టిపడుటకై తోమించుకొనును. తరువాత ఆమె కనుబొమలను తీరుగా దిద్దించుకొని, ముఖముమీది వెంట్రుకలనూగు మీసముల నూగు యున్నయెడల నదియు పూర్తిగా తీయించుకొనును. మెడకూడ గుండ్రముగాను కాంతివంతముగాను యుండుటకు మందులను కొన్నిటి నాపె మర్దనాచేయించుకొనును. పిదప ఈశాలలో తలవెంట్రుకలు దువ్వి యిష్టమైనరంగు వాటికివేసి గాని లేక తెలుపుచేసి గాని, లోషనులతో కడిగి శుభ్రపరతురు. పిమ్మట చేతులను కడిగి గోళ్లకు రంగువేయుదురు. కాలిగోళ్లను గూడ యందముగా కత్తిరించి వాటికి మెరుగు పెట్టుటయయినగాని యామె శాలలోనుండి తిరిగిరాదు.

ఈ తీరున నవనాగరికతాశిఖామణులు ప్రతివారమును ఒకటి రెండు పర్యాయములు పైన వర్ణించిన శాలలలోనికి బోయి వత్తురు. మిగిలిన దినములలో యింటివద్ద యుపయోగించుటకై బాత్ సాల్ట్సు (bath salts) లోషనులు, యుడికొలోను (Eue-de-cologne), సువాసన సబ్బులును కొని యామె యింటికి తెచ్చుకొనును. ముఖము శుభ్రపరచుట కామెకు సబ్బు చాలదు. మొదట క్రీముతోను, పౌడరుతోను యింటివద్ద ముఖమును గట్టిగా రుద్దును. తరువాత చర్మమును గట్టిపరచుటకు తయారుచేసిన టానిక్కు (Tonic)తో కడిగి మొగము మీదనున్న మచ్చలను మురికిని బోగొట్టి, పిదప మెడనుగూడ యామె యీరీతిగానే పరిశుభ్రముచేయును. అంగమున కొకరంగు గలదు. ఆమెకు మెడ కొకరంగు, పెదిమెల

కొకరంగు, కనుబొమ్మల కింకొకరంగు, రెప్పలకు మరొకరంగు, కంటి క్రిందిభాగము నకు వేరొకరంగు కలదు. ఇటులనే యామె యనేకరంగుల నుపయోగించును. ఆమె పండ్లకై చాలా శ్రద్ధతీసుకొనునని వేరే చెప్ప నవసరములేదు. ఈవిధముగా రోజున కెన్నోసారు లామె తన దేహమును క్రీముల తోను సబ్బులతోను శుభ్రపరచును.

ఈ క్రమమును ధనవంతులే యవలంబించు దురని యాశ్చర్యముతో చదువరు లూహింతురు. కాని ఒక్క అమెరికా (United States of America) దేశములోనే 10,00,000 పదిలక్షలు స్త్రీలు యిట్టి యభ్యాసముకలవారని తెలిసిన చదువరులు పైవిధమున నూహించరు. ప్రతిసంవత్సరమున సగటున నొక్కొక్క యువతికి యమెరికాదేశమున క్రీములు, లోషనులు, సబ్బులు మొదలగువానికై నూరుపౌనులు లేక సుమారు పదిహేనువందల రూపాయలు ఖర్చగుచున్నది.

ఇదియే నవనాగరికత. ధనము వృద్ధి యగుట లాభమా? నష్టమా? ఎక్కువగా సెంట్లను లోషనులు మొదలగువానిని యుపయోగించుటచే దేహమున కందమువచ్చుచున్నదో లేక యందవికారము కలుగుచున్నదో తెలియకున్నది. ఎండలోయెండి, వానలోతడిసి, కాయకష్టముల కలవాటుపడిన హిందూస్త్రీకి అందముకొఱకై లోషనులు క్రీము లనవసరము. కాయకష్టములు పడి మొగముమెరుగునకాసపడని హిందూస్త్రీ బ్రహ్మ సృష్టించిన స్త్రీజాతిని బోలియుండును. నవనాగరికయువతి మనుష్యునిచే తయారుచేయబడిన బుట్టబొమ్మవలెనుండునని తోచుచున్నది.

—:o:—

సేవకావృత్తి

శ్రీమతి భువనగిరి లక్ష్మీకాంతమ్మగారు

అవనిసేవకవృత్తియే హైన్యమగును
అందు నీచులసేవింప నడుగనేల!
గుణముగలవారుగుణములో గొప్పవాని
కొలిచియుండిన నదికొంత గొప్పయగును॥

వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యమునుగన్న భరతదేశ
ప్రజలుకొందఱు తురకలపాలనమున
విసుగుచెందిరి బానిసవృత్తివలన
నిపుడుసేవకవృత్తిలో నిపుణులైరి॥

పూవుఁజేరిననారకు తావియట్లు
సజ్జనులఁజేరగల్గు యశస్సు,సుఖము
అల్పజలమందుచేపల కాపదవలె
అల్పులనుజేరగల్గును అపయశస్సు॥

పరిజనులమీాదదయలేని ప్రభునిగొల్చి
యుంటకంటెనుహైన్యమిం కొకటిగలదె;
హీనమానవసేవచే మానవునకు
తెలివిమానమ్ముప్రాణమ్ము త్రెళ్లిపోవు॥

హీనమానవులను నాశ్రయించువారి
జన్మమంతయుదుఃఖభాజనమెయగును
చూడనిట్టిది కేవల శునకవృత్తి
పడినయాయాసమెల్లని ష్ఫలమెయగును

మంచిమాటలు

మల్లాది రామక్రిష్ణశాస్త్రిగారు

[రాముడు నవవధువుతో ఇష్టోపభోగములను అనుభవిస్తూ అత్తవారింటిలో ఉన్నాడు. పెండ్లి వేడుకలన్నీ జరిగిపోయిన పిమ్మట దశరథుడు కొడుకులు కోడండ్లతో నిజరాజధానికి బయలుదేరినాడు.

సీత అరికట్టలేని బాష్పవేగాన్ని బలవంతాన నిరోధించుతూ అలసగమనంతో భర్తతో కూడి తండ్రికి నమస్కరించింది.

జనకరాజర్షి ...మతిమంతుడు...కూతురిని ఊరడించి పోయిరమ్మని దీవనలు ఇచ్చి హితము ఉపదేశించినాడు...]

అమ్మాయి! చక్కనిదాననీ గుణవతిననీ, మహారాజకుమారిననీ.... అనవసరంగా గర్వించవద్దు. ఆడుపిల్లలకు పెనిమిటి మెచ్చినదే (మెప్పే) పెద్దరికము.

సంసారం లక్షణంగా తీర్చిదిద్దినట్లు అమరడానికి భార్యాత్వం సాఫల్యతను అందడానికి పురుషుడేకారణం....., అంతేకాని, నేనే గృహలక్ష్మిని అని ఉత్కర్షఅంతా తానే ఆరోపించుకోవడం అవివేకం అన్నమాట! మేఘవిజ్రుంభణమునకు మెరుపుతీగ ఉపకరించదు; కాని, నీలాంబుదముమాటులేనిదీ తటిల్లత రాణించదు.

మగనిమీద ఎంతకోపంవచ్చినా పరుషంగా నొప్పించేమాటలు అనకూడదు. పెనిమిటిని అదుపులో ఉంచడానికి...ఆలాటిసమయాల్లో...కులపాలికలకు మౌనమే ఉచితమైనదని పెద్దలు అంటారు.

పతివ్రతఅయిన పిల్ల తనశీలమువలన (భార్యయందు గుణసమృద్ధిని ఆశించే) పతిని రక్తునిగా చేసుకుంటుంది. చ్యుతశీల అయినభార్య గుణస్పృహుడైన పతిచేత పరాభవింపబడుతుంది. (ఆతడు ఆమెను ఆదరించడుకదూ!)

నేను నీకు విశేషంగా చెప్పడం ఎందుకూ! ఒరులచేత వేలు వాపించుకోకుండా...జరాభారంచే క్రుంగిపోయిన ఈముదుసలి హృదయాన్ని వ్రయ్యలు చేయకుండా...నలుగురిచేత ఔననిపించుకునేటట్లు మెలగుము.

(ఈకోరికలు అన్నిటికీ విధికూడా అనుకూలుడు అవుతాడనే నాహృదయవాంఛితము వ్యర్థమై పోవదని ఆశిస్తూఉన్నాను ..)

[కుమారదాసభూపాలుని జానకీహరణ మహాకావ్యమునుండి.]

గువ్వలచెన్ని కథ

శ్రీమతి బురాడ లక్ష్మీనరసమ్మగారు

శ్రీ కృష్ణదేవరాయలయొక్క సభాస్థానములో ఆస్థానపండితులుగనున్న అష్టదిగ్గజములలో పేరెన్నికనుగన్న భట్టుమూర్తి (రామరాజభూషణుడు) అని అందరికు దెలిసిన విషయమే. ఒకనాడీయన గ్రామాంతరం వెళ్లుటకు బయలుదేరి "నేను గ్రామాంతరం వెళ్లవలసియున్నది. నేను వచ్చేసరికి వారం రోజులు కాగలదు. ఇంటిలో జాగ్రత్త" యని భార్యతో చెప్పగా నామె సంతోషించి "నాథా! గ్రామాంతరము వెళ్లిన నా ప్రాణాంతరం కాగలదు. భగవంతుని దయచేత మనకు వంటకొఱకు గలదు కాని వంటచెరకులేదు. ఈసంగతి మీకు దెలియజేయుట ముఖ్యముగాన నాయందు గరుణించి యీ వారంరోజులకు దగిన వంటచెరకు నింటబడవైచి మీరు గ్రామాంతరం వెళ్లడం ఉభయసమ్మత"మని చెప్పగా భట్టుమూర్తి అందులకంగీకరించి వీధిలో నెవరితోనైన చెప్పెదనని బయలుదేరి యా సంగతి మరచి కొంతదూరము పోయేసరికి స్నేహితులు కలసి మాట్లాడుచు నాతని గొనిపోయిరి.

ఈ సంగతినంతయు గువ్వలచెన్న డనే కట్టెలవాడు విని, సంతోషించి ప్రతిదిన మందొక్కొక్క కట్టెలమోపు దీసికొనివచ్చి భట్టుమూర్తిగారి పెరటి గుమ్మములో బడవేయుచు బోవుచుండెను. ఈ సంగతి భట్టుమూర్తిగారిభార్య చూచి భర్తగారే యిట్లుసమకూర్చిరని తలచుచుండెను. వారం రోజులు పూర్తియైనవి. రామరాజభూషణుడు స్వగ్రామమునకు విచ్చేసెను. తరువాత కొంతసేపటికి భట్టుమూర్తి భోజనముచేస్తూ కట్టె లెట్లు సమకూరినవని భార్య నడుగగా యదార్థమామె వివరించెను.

ఆ కట్టెలువేయున దెవరోయని రామరాజభూషణుడు వాడు తెలిసికొనుట కింట నేయుండగా నెప్పటి యట్లే కట్టెలమోపుపడినది. ఆసమయము గని యావలనున్న గువ్వలచెన్నని గాంచి "గువ్వలచెన్నా! నీ బుద్ధివిశేషమును గొనియాడవలసి యున్నది. నీ కేమి కావలయునో కోరుకొనుము. తప్పక యిచ్చెద" ననగా, "అయ్యా! మీకు నా యెడ నట్టియనుగ్రహము గలిగినయెడల కీర్తివంతమైనదియు, బహువురచే గొనియాడబడినదియు, తనువు నశించినను నశింపనిదియునైన కృతి కావలె" ననగా, భట్టుమూర్తి,

కం॥ సారాసారము దెలుగని
   జేరజుకు బుద్దిసెప్ప పెద్దలవశమా
   నీరెంతపోసి పెంచినఁ
   గూరౌనా నేలవేము గువ్వలచెన్నా.

కం॥ కలిమిగలనాఁడె మనుజుడు
   విలసనముగుకీర్తిచేత వెలయగవలెరా
   కలిమెంత, యెల్లకాలము
   కులగిరులౌరా? కదలకుండ గువ్వలచెన్నా.

కం॥ ధనమే మైత్రిని దెచ్చును
   ధనమే వైరమును దెచ్చు ధనమే సభలన్
   ఘనతను దెచ్చును నెంతటి
   గొనముల కుప్పలకునైన గువ్వలచెన్నా.

ఈలాంటి పద్యములతో నొక పుస్తకము రచించి గువ్వలచెన్ననకు గృతినిచ్చెను. రామనాథశాస్త్రిగారి గ్రామఫోను పాటలవలె లోకమంతయు గువ్వలచెన్నని పద్యములు విస్తరించెను. గువ్వలచెన్నడు తనకెదురుగుండా ఈ పద్యము లెవ్వరు చదివెదరో తనవద్ద నేమియున్నను వారి కది యొసంగుచుండెడు వాఁడు. ఒకనాడు పిల్లలు వేళాకోళమునకు జదువుచుండగా గువ్వలచెన్నడు కట్టెలసొమ్ము వారికి పంచిపెట్టెనట. ఒకరికి తనుకట్టులు కొట్టుకొను గొడ్డలి నిచ్చివేసెనట. ఈవిధముగా దనవద్ద నేమియున్నను నిచ్చేవాడట. దాతృత్వమన్న గువ్వలచెన్ననిదే కదా! ఈ పద్యములు రారాజైన కృష్ణదేవరాయలకట్లో తెలిసి యాస్థానకవులను బ్రశ్నింపగా రామరాజభూషణుడులేచి "నేను" అనెను. "ఎందువల్ల నా

గువ్వలచెన్నునికి గృతినిచ్చితి''వన "వానివద్దనున్న దాతృత్వమునకు మెచ్చి యిచ్చితి" ననెను.

రాజుగారు గువ్వలచెన్నుని దాతృత్వము బరిశీలింప భట్టుమూర్తితో బయలుదేరి యొక కోనేటి యొడ్డున చేపలబట్టుచుండగా జూచెను. గువ్వల చెన్నా! అని పిలిచి భట్టుమూర్తిగా రొక పద్యము జదివెను. అప్పుడు గువ్వలచెన్నడు తనవద్ద నేమియు లేకునికి నీటిలో గూర్చొనియుండి తన గోచినివిప్పి పిడిచివైచి భట్టుమూర్తిని దీసికొనుమనెను. వెంటనే కృష్ణదేవరాయలు మరియొక పద్యము జదివి "గువ్వల చెన్నా, నా కేమియిచ్చెద"వని యడుగగా గువ్వల చెన్నడు "నేను కోనేటిని గట్టుకొని గోచినిచ్చితిని. నా భార్యకు నిల్లుగట్టుకొనుమని చెప్పి యామె వద్ద చీరను నీవు పుచ్చుకొను"మని చెప్పగా రాయలాతని దాతృత్వమునకు లోలోన సంతసించుచుండెను. పిదప ఆతని భార్యవద్దకు వెళ్లి చీరనిమ్మన నామె తలుపుచాటుననుండి చీరను బారవైచి తలుపు వైచుకొని యీశ్వరధ్యానము జేయుచు భర్త వచ్చు వరకు గాలక్షేపము సేయుచుండెను.

కృష్ణదేవరాయలు తనలో నిట్లు తలపోసెను. "ఆహా! ఆ పుణ్యదంపతుల నడవడి నేమని కొనియాడెదను. ఇంత ధనవంతుడనయ్యు నావద్ద నంతటి దాతృత్వములేదు. దాతృత్వముమాట యట్లుండ నాతని భార్య యనుకూలత్వము, సౌశీల్యము, భర్తృవాక్యపరిపాలనము వింతగొలుపుచున్నవే. ఆమె పాతివ్రత్యమే పాతివ్రత్యము. గువ్వలచెన్నుని దాతృత్వమే దాతృత్వమని సర్వకాలములయందు తలచుచుండెను. గువ్వలచెన్నడు రాజుగారి దయకు బాత్రుడై ధనధాన్యసమృద్ధితో దులదూగెననుట వింతయగునా?

నవ్వుమొగము

అధికార్ల సూర్యనారాయణరావుగారు. బి.ఏ., బి.ఎల్.

అమ్మతో అయ్యతో మాటలాడునపుడు
నీదుచెలియలపై ప్రేమ నెరపునపుడు
తోడివారలతో జట్లు కూడునపుడు
అన్నివేళల జానకీ! నవ్వుమొగమె!
బావవచ్చినాడని చెల్లిపలుకునపుడు
చూచిచూడక నావైపు చూచునపుడు
తెచ్చెనో వింతలని పెట్టెతీయునపుడు
అన్నివేళల జానకీ! నవ్వు మొగమె!
పలుకకేమియు గనుజూపె పరపినపుడు
తెలుపకుండనె భావంబు తెలసినపుడు
చిన్నితలవంచి నునుసిగ్గుగన్నయపుడు
అన్నివేళల జానకీ! నవ్వుమొగమె!
పర్వులువచ్చిన మాటలమాను వేళ
చనినయంతనె యేమి లేదనెడువేళ
తిరిగి యేమేమొ ముచ్చటల్ జరపువేళ
అన్నివేళల జానకీ! నవ్వుమొగమె!
చిట్టికోపాల కనుబొమల్ చేర్చువేళ
క్రొత్తసిగ్గుల తళుకులు గూడువేళ
ముద్దుగొంతున రాగాలు మొలచువేళ
అన్నివేళల జానకీ! నవ్వుమొగమె!
ఎదురుగాజూడ మెరపులు మెరయుచుండు
వలువ ముఖముగప్పిన కనులుక్కలుకుచుండు
మోమునటుత్రిప్ప చెక్కిళ్లు మురియుచుండు
అన్నివేళల జానకీ! నవ్వుమొగమె!
ఏమియో యోచనల మనంబెగయుచున్న
గలచుతలపులులేక నిశ్చలతగన్న
కనులు మూసిన తెరచిన గానిపించు
నన్నివేళల జానకీ! నవ్వుమొగమె!
చిరునగవులేక యొకమాట చెప్పలేవు
చిరునగవులేక యేపని చేయలేవు
నవ్వువితనాల నెన్నిటి నాటినావొ?
అన్నివేళల జానకీ! నవ్వుమొగమె!

వంట యెవరు చెయ్యాలి

శ్రీమతి యస్. సరోజినీ దేవిగారు

మీరు పదేపదే వాణ్ణి అంతగా పోరటం బాగావుండదు. మన మేంచేస్తాం? వింటే చెప్పేవాళ్లమేగాని వినకపోతే వాడి కర్మం అన్నది తమలపాకులు వేసుకుంటూ హనుమాయమ్మ

అల్లా వాడి ఇష్టంవచ్చినట్లుగా తిరగనిచ్చి స్వచ్ఛమైన వంశాన్ని పాడుచెయ్యమన్నావా అన్నాడు శేషయ్యశాస్త్రి.

ఆసమయానికే ఎక్కడనుంచో రామారావు ఇంట్లో అడుగుపెట్టాడు.

మళ్లీ అడిగిచూద్దాం అని రామారావును పిలిచి ఆ అవధాన్లుగారి పిల్లని చేసుకోరా. వాళ్ల వంశం చాలా మంచిది. మనకు fashions ఎందుకు? అన్నాడు శాస్త్రి.

నాన్నగారూ నేను మీతో ఇక పెండ్లి విషయం మాట్లాడను. మీరు ఆవిషయం నాతో మాట్లాడవద్దు. ఇందాకా శేషగిరిరావు మామగారి పిల్లని చేసుకుంటానికి మాట్లాడాను. Settle అయిపోయింది. రేపు పంచమినాడు ముహూర్తం. అల్లా కాకంటారా నేను పెండ్లేచేసుకోను. సన్యాసం పుచ్చుకుంటా అంటూ కాళ్లకి జోడు వేసుకొని యెక్కడికో తొందరగా వెళ్లాడు రామారావు.

హనుమాయమ్మను పిలచి "భవితవ్యతా బలవతీ" రేపు పంచమినాడు వివాహమంట. శేషగిరిరావుగారి పిల్లని చేసుకుంటాడుట. పనిపాటలు మొదలుపెట్టించు. పోనీ మన బరువు వదులుతుంది అన్నాడు శాస్త్రి.

....

సరే. కొద్దిరోజులకే కాంత కాపురానికి వచ్చింది. క్రొత్తకోడలు గనుక పనిచేసినా చెయ్యకపోయినా యేమీ అనేది కాదు హనుమాయమ్మ.

ఎన్నాళ్లని కోడల్ని కూర్చోబెట్టి అత్తగారు పనిచేస్తుంది, అందులో ఈకాలంలో?

హనుమాయమ్మ పోరు అంతులేకపోయింది. పని అంటే చాలా అసహ్యం కాంతకు. పాపం యేంచేస్తుంది. ఇక ఇల్లా కాదు వేరింట కాపురంపెట్టించాలి. రామారావు ఏమంటాడో, వచ్చి సరిగా పదినెలలు కాలేదు, అని సందేహిస్తూ కొంతకాలానికి ఏమైనాసరే ఈవిడతో కాపురం చెయ్యటం చాలాకష్టం అనుకొని ఒకరోజున రామారావు గదిలో ఫలహారంచేస్తుంటె దగ్గరకు వెళ్లి ధైర్యంచేసి. చదువు సంధ్యలు నేర్చిన పిల్లగాదూ, యేంచెప్పిందో యేమిటో! దొడ్లో భావిదగ్గర బట్టలు వుదుకుతున్న తల్లిదగ్గరకు వెళ్లి, అమ్మా యేమిటే. మీ కోడల్ని తిడుతున్నావుట. అటువంటి Fashions కావాలనేగాదా మీమాట వినకుండా కూడా Marriage చేసుకున్నాను. అప్పుడే వేరింట కాపురంపెట్టబోకే నా కంటూ హనుమాయమ్మ పిలుస్తున్న కొద్ది వెళ్లిపోయ్యాడు రామారావు.

ఏమండోయి. మన అబ్బాయి సంగతి విన్నారా? మన మాటా పలుకు ఏమీ లేదు. సర్వం కాంతామయం అయి

పొయ్యాడు. ఏమ్మందు పెట్టిందో ఆ మహా తల్లి. ఆ విడను వెనకేసుకొని నాతో కయ్యానికి కాలు దువ్వుతున్నాడు. వేరే కాపురం వుంటాట్ట అని హనుమాయమ్మ శేషయ్యశాస్త్రితో చెప్పింది.

నే నిదివరకే అనుకున్నాను. ఇదంతా ఆపి.....ఎందుకులే, తెలిసి కలియగూడదు, కలిసి తెలియగూడదు అన్నారు అని శాస్త్రి గా రంటూంటే, ఇద్దరు పెద్దమనుష్యులతో శేషగిరిరావు వచ్చి, కూర్చోండి భావగారు అనే శాస్త్రిమాట వినిపిచ్చికోకుండ, "పెద్ద వాళ్లైనకొద్దీ కోపము చాదస్తం ఎక్కు వైతూవుంటాయి. మీారు పెద్దవారైనారు. మా అమ్మాయిని హనుమాయమ్మగారు వేరేవుండమందిట. శాస్త్రిగారూ మా అల్లుడు భాగంపంచండి. పెద్దమనుష్యులు గూడా ఇక్కడేవున్నా"రంటూ కఠినంగా మాట్లాడాడు. అయ్యా ఆస్తిపంచటాని కెంతవుంది. అబ్బాయినిగూడా రానియ్యండి అన్నాడు శాస్త్రి.......................

అత్తగారిచేతి కొంచెం సాయంచెయ్య లేని కాంత ఒక్కతె ఇంతపనీ చేస్తుందా? యేమిటో వుట్టికెక్కలేనమ్మ స్వర్గాని కెక్కుతుందా అన్నట్లు. సరే అన్ని పన్లూ చేసి వండిపెట్టటానికి శేషగిరిరావుగారే ఒక బ్రాహ్మణ్ణి కుదిర్చేడు.

రామారావు బియ్యేగూడా ప్యాసు కాలేదు. అందువల్ల ఉద్యోగం దొరకటం చాలా కష్టంగావుంది. మొత్తంమీాద రామా రావు ఉద్యోగంలేక రికామిగానేవున్నాడు. పెద్దఆస్తిగలవాళ్లు కారేమో, ఖర్చు భరించ లేక మొఖం తేలేస్తూవచ్చాడు అప్పుడప్పుడు రామారావు. వంటబ్రాహ్మడు, యెంత పదార్థం తెచ్చినా పదిహేనురోజుల్లో అయ్య వారి నట్టిల్లుచేస్తున్నాడు. వాడు కాజేస్తూ న్నాడేమో చూడమని కాంతతోచెపితే,నే క్లబ్బుకి వెళ్లాలని విసుక్కొంటుందేమోనని తానే కొన్నాళ్లు ఆఖార్జీ పుచ్చుకున్నాడు. ఇంటి దొంగని ఈశ్వరుడైనా పట్టలేడని తోచింది. ఆ బ్రాహ్మణ్ణి "యత్తే అగ్నే" చెప్పమన్నాడు. అంత కాంతకు వంటపని వచ్చింది. ఆ పొగలో కూర్చోటం అదీ న్యూసెన్సు అనుకొంది. ఒకరోజున రామా రావు యెక్కడికో ప్రయాణం అవుతూంటే నేనుగూడా మావాళ్లింటికెళ్లి రెండు రోజు ల్లో వస్తాను అని తానుగూడా ప్రయాణం అయింది.

....

శేషగిరిరావు అల్లుడుకి కొన్నిరోజు లైంతరు వాత ఒక వుత్తరం వ్రాశాడు. అందులో సం గతి ఇది. మా అమ్మాయి వంటా అది చెయ్యలేదు. చెయ్యదు. నీకిచ్చి Marriage చెయ్యటం చాలా పొరబాటుఅయింది. అయిందేమో అయింది. వంటచేసేమనిషిని పెడితేనే మీా యింటికివస్తుంది. ఏసంగతి విచారించుకొని వుత్తరం వ్రాయవలసినది.

రామారావు చాలా చిక్కులోపడి పొయ్యాడు. తల్లి దండ్రులను ద్వేషిం చాడు. వంటబ్రాహ్మణ్ణి పెట్టడానికి డబ్బు

లేదు. ఏమీతోచక నేనే పండిపెడతాను ఉద్యోగం దొరకేదాకా అని ఖబురంపాడు. శేషగిరిరావుగారు ఎందుకనో కుక్కిరి మిక్కిరిమనకుండా ఊరుకున్నాడు. చాలా రోజులు ఒంటరిగానే కాలంగడపేడు. కొంత కాలానికి ఆశవదలుకొన్నాడు. శేషగిరిరావు స్నేహితులుగూడా కాంతను పంపిచ్చట్ట శేషగిరిరావు అని చెప్పారు రామారావుతో. ఏమనుకుందో ఏమిటో కాంత ఒకనాడు అన్నగార్ని తీసుకొని భర్తదగ్గరకు వచ్చింది. రామారావు ఆసమయానికే ఎక్కడికో వెళ్ల టానికి ప్రయాణమయ్యాడు. మర్యాదలన్నీ చేశాడు. ప్రొద్దు కూకుతున్నది. ఇద్దరికీ సం దేహామే వంట యెవరుచెయ్యాలో!

క్రొత్తకోడలు

కిస్సగింతుల సత్యనారాయణగారు

సీ॥ మనసార పేరున మరిమరిఁబిల్చుచు నధికానురాగముఁజూపు నత్తయుండ,
'అమ్మాయి' యనిపిల్చి యరుదుగాఁ బనిచెప్పి మన్ననలందెడి మామయుండ,
పచ్చీసునాడగాఁ బలుమారురమ్మని వదలక వెంటాడు వదినెయుండ,
అవకాశమాత్రాన నానందమునుఁబొంది, మాటలనుడికించు మరదియుండ,

తే॥ గీ॥ ఎపుడుఁ దనయొద్దనుండంగి నేగుదెమ్మ
టంచుబలుకుచు ప్రేమలు దించునటుల
యక్కునను జేర్చుభర్తయు నమరియుండ
క్రొత్తకోడలికేదేని కొఱతగలదె!

మ॥ ధనధాన్యంబులు లేకపోయినను బాధన్ జెంది దేమాత్రమున్
పనిపాటల్కడు శ్రద్ధతో నెఱపుచోఁ బాల్యాలికం బొందబో
దనిశంబుఁ మనిపాతిదాల్చు హృదయంబానంద పూరంబుగా
వనజాతాక్షి దన నృభుండు కృపయాచేతస్కుఁడై గాంచినన్.

తే॥ గీ॥ కన్న తల్లిదండ్రులబాయఁ గష్టమనక
తోడఁబుట్టులవీడంగ దుఃఖపడక
భర్తృగృహమున కేగెడు పడతివాంఛ
నాథుప్రేమంబుకన్న నన్యంబుగాదు.

మట్టుగ గూరుచుండి యసమానవిలోల విలోకనంబు లా
పట్టున నగ్నిపై జెనముపై దనపై నిలపెట్టి యొక్కటన్
జుట్టుచు, నాత్మనాధుని రుచుల్ దలపోయుచు నాల్కయూర్చుచున్
రొట్టెల జేయుచున్నది సరోజముఖీమణి, చూడుసోదరీ.

కి కీమి లేముల నొక్కటిగా దలంచి। ఫలములేమియు గోరక భర్తృపాద
పంకజ నోవిభూతిసంభావ్యయగుచు। దులసిపూజ జేయు నీతోయజాక్షి.

[illegible]

శ్రీ ల. విమలక్కగార్కి చెల్లెలు కమల నమస్కరించి వ్రాయునది.

సోదరీ నీవు వ్రాసిన జాబందికొని ఆ మూలాగ్రముగ పఠించితిని. నీవు వ్రాసినట్లు ప్రాథమిక విద్యావిధానము స్త్రీపురుషులకు బాగుగనేయున్నది. అందు వేఱువేఱుగ నేర్ప వలసిన అంశము లెవ్వియు లేవు. కాని సోదరీ, అట్లే పెద్ద చదువులలోనికి వెళ్ళుకొలదిని లెఖ్ఖలు, జామెట్రీ, ఆల్జీబ్రా, ఒకటేమిటి ఎన్నెన్నో నేర్పెదరుకదా! స్త్రీల కిన్ని లెఖ్ఖ లెందుకు? స్త్రీలు ప్రత్యేకముగా నేర్చుకో వలసినవి వంటపని, కుట్టు, చమ్కీపని, సంగీతం అనే వ్రాశావు, బహుశః మర్చి పోయావనుకుంటా శిశుపోషణ. మాట, పై పనులు పురుషులకంటె స్త్రీలు చేసిననే అందమూ, లాభమూనూ; ఉద్యోగము చేయు పురుషున కింట వంటచేయుట కవకా శమేది? ఏపనినైన మీరేల నేర్చుకొనరాదని మనము పురుషుల నడుగవచ్చును కాని, పిల్లలను కనుట, వాళ్ళని పెంచేభారం మనదే. మనం ఉద్యోగం చెయ్యాలంటే, డాక్టరు స్కూలుమేష్టరు, ఇవే బాగుంటాయి. సన్నని కోకిలకంఠంతో గానమొనర్చగల్గిన మనము న్యాయవాదులమై కోర్టులో బల్లగుద్ది అబద్ధపు సాక్ష్యాన్ని బలపరుస్తు సింహంలాగు గర్జించ గలమా? ఇక యంత్రములతో మనకుపనే లేదు, అసలాకాలేజీలోనే చేర్చుకోరు. ఉన్నత విద్యకు వెళ్లేకొలదీ పాశ్చాత్యభాషే. పరమా వధి అవుతోంది. ఆంధ్రభాషకు అగ్రస్థానమే లేదు. స్త్రీలు ఉద్యోగాని కాసిస్తేతప్ప లేకుంటే పురుషుల పాఠశాలలో స్త్రీ నేర్వవల సిన దంతగాలేదు. ఉత్తమమైన స్త్రీ విద్య కావాలంటే, గుంటూరు, రాజమండ్రి, ఇలాటి పూళ్లల్లోవున్న శారదానికేతనం, సంస్కృత కళాశాల ఇవే ఉపయోగమనుకుంటాను. అలాంటివి ప్రతిపూరిలోవుంటే స్త్రీలకి తగిన విద్య రాదూ? వానికి ఎన్ని లక్షలుకావాలి? వేఱు వేఱు సంస్థలలో వేఱు వేఱుగా స్త్రీ పురుషులు విద్యనభ్యసిస్తే మంచిదేమోయని నాఊహ. అయినా చిన్నదాన్ని నాకు తెలిసిన దానికంటె తెలియనిదెక్కువ కాబట్టి తప్పు లుంటే మన్నించు.

ఇట్లు

సోదరి, కమల.

ఆరోగ్యబోధిని

శిశు సంరక్షణ

శిశుసంరక్షణ అనగా పిల్లలను పెంచుటయందు గమనించవలసిన ఆరోగ్యవిషయములు. వీటినిగూర్చి కొద్దిగా చెప్పుచున్నాను. మన దేశములో పిల్లలు నాలుగైదేండ్లు యీడు రాకముందే చాలామంది చనిపోవుచున్నారు. గనుక, పసిపిల్లలను పెంచు విషయమై చాలామందికి బాగుగా తెలియకపోవుట చేతను, సంరక్షణచేయు విషయములో జరుగు పొర బాటులచేతను పిల్లలు ఆయాజాడ్యములతో బాధపడి చనిపోవుచున్నారు. అదిగాక యీ దేశస్త్రీలు ప్రతి రోగము ఏదో యొక దేవతయో, పిశాచమో, కోపమువచ్చి పంపించుచుండునని సాధారణముగా నమ్మెదరు. ఇది యొక మూఢవిశ్వాసము. మన హిందువులు తర్చు తమ పిల్లలను దాసీలకిచ్చి తాము వేరేపనులు చేసుకొనుచుందురు. వివేకముగల తల్లులు తమ దాసీలు యెంత నమ్మకమైనవారుగా కనబడి నను వారు చెప్పినట్లు వినరాదు. తమ బిడ్డలప్రాణము కాపాడుకొనుభారము తమదిగాని మరియొకరిది కాదు. కాబట్టి బిడ్డలు సౌఖ్యముగానుండుట కేమేమి యగత్యమో ఆ సంగతులు, అనగా ఆహారము, పానము, పరిశుభ్రత, బట్టలు, చలి, తేమ, యెండ, మొదలగు సంగతుల విషయమై తెలుసుకొన వలెను.

శిశువు నిండు నెలలైన తరువాత ఆరోగ్యముగా పుట్టినట్టయిన ఏడుపౌనులయెత్తు తూగును. పొడుగు పదునెనిమిది అంగుళములుండును. మొదటి నాలు గైదు రోజులలో అయిదారు ఔన్సుల బరువు తగ్గును గాని మంచి ఆహారముతో పెంచినయెడల దినదినము బరువెక్కుచు యేడాదివచ్చునప్పటికి 18 మొదలు 22 పౌనులదాకా తూగును. కావున శిశువునకు ఆరంభములో కొన్ని నెలలవరకు సహజమైన ఆహారము, ఆరోగ్యముగల తల్లిపాలే. ఏలయన అందు చాలాభాగము నీరును, ప్రోటీడ్ (అనగా ఎముక మాంసము పుట్టించు ప్రథమ వస్తువు) క్రొవ్వు, పాల చక్కెర, క్షారములుయున్నవి. ఈ పదార్థములు మారి బిడ్డ శరీరములో ఆయా అవయవములు త్వరగా ఎదుగుటకు కావలసిన పోషణయావత్తు నిచ్చును. శిశువుకు స్వాభావిక ఆహారమగు తల్లిపాలు లేన ప్పుడు తల్లిపాలకు బదులు యియ్యాబడు పాలు వీలై నంతవరకు చనుబాలవంటివై అనగా ఆపాలలో ఏయే పదార్థము లేయే పాళ్లచొప్పున చేరియుండునో ఆయాపదార్థము లాయాపాళ్లచొప్పున చేరియుండు పాలై యుండవలెను.

ఇపుడు శిశువులకు ఆహారమిచ్చు విధానములు అలవాటులోనున్నవి, మూడు. (1) తల్లిగాని, దాదిగాని పాలిచ్చుట. (2) తల్లి పాలిచ్చుచు మధ్య మధ్య డబ్బాపాలు పట్టుట. (3) చేతిపాలుపోసి పెంచుట. తల్లి, బిడ్డకు పాలిచ్చుకాలములో తాను సులభముగా జీర్ణమగు వస్తువులు, చక్కగా ఉడికిన కూరగాయిలు, ఆయాకాలములయందుపండు ఫలములును మితముగా భుజింపవలెను. మత్తువస్తువులు, సారాయి, బ్రాందీ మొదలగునవి మంచిపాలు పడునట్లు చేయునని కొందరు పుచ్చుకొందురు. ఇది శుద్ధ అబద్ధము. మంచి ఆహారవస్తువులే రక్తవృద్ధిచేసి పాలు పడుటకు కావలసిన వస్తువులను రక్తములో చేర్చును గాని మత్తుపదార్థము లెన్నడైన యిచ్చునా? ఒక

వేళ పాలిచ్చు తల్లికి ఎక్కువదాహముగ నుండవచ్చును. అట్టి సమయములయందు యేదైన పిండితో కాచిన గంజి. జావ, బార్లీనీరు, నీళ్లుకలిపిన పాలు, కోకో మొదలగునవి యివ్వవచ్చును. పాలిచ్చు విషములో పిల్ల ఏడ్చినప్పుడెల్లా పాలిచ్చుటవల్ల తల్లి ఒళ్లు చెడును. బలహీనము ఎక్కువగును. శిశువు పుట్టిన ఆరంభములో దినమెల్లా నిద్రపోవుచునేయుండును. పాలకోసముమాత్రమే నిద్రమేల్కొని యేడ్చును. బిడ్డ యెదిగి తెలివితేటలు వృద్ధియైన కొలది నిద్రతగ్గును. పిల్లలు తర్చు ఎక్కువగా పాలు కుడుపుటవల్ల పుట్టే అజీర్తి కడుపునొప్పివల్లను, దాహమైనప్పుడును, జడుసుకొన్నప్పుడును, ఎండవేళల వెచతురుకు తాళలేకను, బట్టలు తడిసినప్పుడును, గుడ్డలు బిగువుగానుండినను, పిన్ సూదులు గుచ్చుకొనినను, దోమలు, నల్లులు, కుట్టుటచేతను ఏడ్తురు. కాబట్టి బిడ్డయేడ్పు జాగ్రత్తగా కనిపెట్టి పరీక్షించితేనెగాని యెందుకు ఏడ్చుచున్నది తెలిసికొనుట కష్టమగును. అట్టి వేళలందు జాగ్రత్తగా కనిపెట్టవలెను. ఈ సంగతి తెలుసుకొనలేక ఏడ్చినప్పుడెల్లా పాలిచ్చుచుందురు. అందుచే చాలా నష్టములు కలుగును. ఇక మనము దాదులచే పాలు పెట్టించునపుడు చాలా జాగ్రత్తగానుండవలెను ఏలయన వారి పుట్టుపూర్వోత్తర మెట్టిదో ఆరోగ్యముగలవారో కారో యేమియు తెలిసికొన వీలుండదు. కొంతమంది పిల్లలు ఏ హేతువు చేతనో రాత్రిళ్లు నిద్రపోక పోరుపెట్టి యేడ్చుచుందురు. అట్టిసమయములందు ఆయాలు తమ నిద్రచెడకుండవలెనని నల్లమందు పెట్టు దురభ్యాసముకలదు. కాబట్టి దాదులను పెట్టుటవల్ల హానియేగాని లాభమేమియులేదు. ఒకవేళ తల్లికిగాని, దాదికిగాని, జ్వరముగాని మరియే జబ్బుగాని రావచ్చును. అట్టిచో పోతపాలు పోసి పెంచవలసివచ్చును. అపుడు డబ్బీపాలు కొద్ది దినములు వాడవలసివచ్చిన మొదట బాగాకాచి, చల్లార్చిన మంచినీళ్లలో కొంచెము డబ్బీపాలు కలిపి ఆవుపాలంత పలచనిగానుండునట్లుచేసి పిల్లకు పోయవలెను. ఏహేతువుచేతనైన యీ డబ్బీపాలు శిశువుకు నాలుగువారములకంటె ఎక్కువదినములు పోయవలసివచ్చినయెడల మంచి నారింజపండు రసముగాని ద్రాక్షపండు రసముగాని ఒక చిన్నగరిటెడు, పట్టెడు పాలతో కలిపి దినమునకు రెండుసార్లు యియ్యవలెను.

పోతపాలుపోసి శిశువులను పెంచవలసి వచ్చునపుడు మంచి ఆరోగ్యముగల ఆవుపాలే శ్రేష్ఠము. అవి తీసుకొని వాడుకొనువరకు బహు జాగ్రత్తగా నుంచవలెను. పాలు పరిశుభ్రమైన సీసాలోనో, మరియొక పాత్రలోనో పోసి చల్లగా నుండుచోట పెట్టి, ఈగలు పడకుండ దుమ్ము మొదలైనవి రాలకుండా మూతపెట్టి యుంచవలెను. లేదా మంచి తెల్లని గుడ్డతో కప్పి యుంచవలెను. ఏలయన ఈగలు, పెంటకుప్పమీదను, కుళ్లుపస్తువులమీదను, మొదటవాలి, లేచివచ్చి పాలమీదను వ్రాలవచ్చును. అప్పుడు వాటివల్ల విషపు అంకురములు పాలనంటుకొని బహువేగముగా వృద్ధియై పాలను చెడగొట్టును. ఆ పాలుత్రాగిన బిడ్డకు విరేచనములగును. కావున బిడ్డపాలు సిద్ధము చేయుటకు వినియోగించు, జగ్గులు, పిడతలు, కోపాలు, గరిటెలు, కొలపాత్రలు మొదలైన వస్తువు లన్నియు బహు పరిశుభ్రముగా నుంచవలెను. అదియుగాక పోతపాల కుపయోగించు పాలబుడ్డు చాలా పరిశుభ్రముగా నుంచవలెను. ఉపయోగించు బుడ్డిలో పాలన్నియు అయిపోవువరకు గాలి చొరకుండా యుంచవలెను. బుడ్డి కడుగుటకు వీలుగా నుండవలెను. బిడ్డ త్రాగగా మిగిలియున్న పాలు ఉంచి యింకొకసారి త్రాగించరాదు. మిగిలిన వన్నియు పారబోసి బుడ్డి వెంటనే కడిగివేయవలెను. అతి తరుచుగా పాలు యీయరాదు. అడుగడుగుకు పాలిచ్చి నందువల్ల చాలా హానికలుగును. ఒకొ్కక్కప్పుడు పసిబిడ్డలు పాలు వేగముగా త్రాగుచు వారి కడుపు కెక్కువగా త్రాగుదురు. ఆ యెక్కువైనది నోటివెంట కుడపలుగా బైటికివచ్చును. అటువంటి సమయములలో బిడ్డను ఆడింపక నెమ్మదిగా

వరుండబెట్టుట మంచిది. ఇంక ఒక్కొక్కప్పుడు పిల్లలు విస్తారముగా డోకుచో యేమాత్రము పాలు నిలువకపోవును. ఇది ఎందుచేతని? మనము వేళ కని పెట్టక అతితరుచుగా పాలు త్రాగించుటచేతను, పిండివస్తువులు కలిసిన ఆహారవస్తువులు పసిబిడ్డలకు ఇచ్చుటచేతను, విస్తారము వెన్నపట్టే చిక్కని పాలు పోయుటచేతను, కలుగుచుండును. అటువంటి సమయములందు ఆకారణము కనిపెట్టి వాటి కనుగుణ్యముగా నడువవలెను. పైనిచెప్పిన సంగతులు పదిమాసముల లోపుపిల్లల విషయమై. ఇక 10 మాసములపైవారి సంగతి చూతము. బిడ్డకు తల్లిపాలు మాన్పించిన తరువాతను, పుట్టినప్పటినుంచి బుడ్డిపాలు త్రాగి ఎదిగిన బిడ్డకు ఏడాదివెళ్లిన తరువాతను, దినమున కొకతడవ మెత్తగా వండిన అన్నమైనను, ఏదైన పిండితో చేసిన జావైనను ఇవ్వవచ్చును. మిగిలిన పూటలు పాలు యివ్వవలెను. అప్పుడప్పుడు రొట్టె, వెన్నకూడా తినిపించవచ్చును. ఏదిపెట్టినను, సులభముగా జీర్ణమగు ఆహారమే పెట్టవలెను. పండ్లయొక్క రసము దినమున కొకపూట యిచ్చుచుండిన బహు ఆరోగ్యకరము. ప్రతిబిడ్డకు ఎంత ఆహారము పెట్టవలెనో, ఏమి పెట్టవలెనో, వారి తత్వమును బట్టి కనిపెట్టవలెను. అందఱకు ఒకేపంథా పనికి రాదు. ఈ విషయములో పొరబాటు చేసినయెడల బిడ్డ ఆరోగ్యముచెడి, చిక్కి, నీరసించిపోవును. బిడ్డకు పెట్టే ఆహారము సరిపడినది లేనిది విరోచనములో కనబడు మార్పునుబట్టి తెలుసుకొనుచుండవలెను. చిన్నపిల్లలకు తేనీళ్లు, కాఫీ యీమొదలైన దురభ్యాసములు యీప్రాంతములయందు, యీదినములలో ఎక్కువగా ప్రబలియున్నది. ఇట్టి దురాచార పిశాచమును పారదోలిన గాని బాలారిష్టములు తప్పవు

ఇక పసిపిల్లలకువేయు బట్టలనుగూర్చి చూతము. పసిపిల్లలకు శరీరదార్ఢ్యమనునది తల్లిదండ్రుల పిండబలమునుబట్టి కలుగునదియేగాక పెంపులో వినియోగింపబడు జాగ్రతను బట్టికూడా చాలావరకుండును. పెద్దవారికంటె పసిపిల్లలు చలి, కాక మొదలగు వాయు స్థితిభేదములకు సులభముగా లోబడుదురు. చలి విశేషము తగిలినను, పిల్లలకు త్వరగా జబ్బు చేయును. పసిపిల్లల చర్మము బహు మృదువుగాను, మెత్తగానుండును గనుక వారికి వేయుబట్టలు అతి మృదువుగాను, తేలికగాను, చలికి, కాకకు ఆపునవిగాను, యుండవలెను. శరీరమంతా సమానముగా కప్పవలెను. చేతులు పొడుగుంతా మూయవలెను. మెడపైవరకు రావలెను. ముఖ్యముగా ఎదురు రొమ్మునకు చలి తగలనీయరాదు. వీరికి వేయుబట్టలు బహువదులుగానుండుట ముఖ్యావసరము. ఇక పిల్లబట్టలు ఉతుకుట విషయమై తల్లియే స్వయముగా చూచుకొనుట మంచిది. బిడ్డను ఉదయమున ఎండ యెక్కకముందును, సాయంత్రము ప్రొద్దుదిగిన తర్వాతను, బైటికి తీసుకొనిపోవలెను. ఇంటిలోనుండగా బిడ్డను విస్తారముసేపు చేతులలో ఎత్తుకొనుట మంచి అలవాటుకాదు. పెద్దవారిచేతుల కాక పిల్లలకంత మంచిదికాదు. అదియుంగాక మనవారు ప్రేమ కొంకో మరి యేలకో పిల్లల నెత్తప్పుడు ఎత్తుకొని బుగ్గలనుకొరుకుచు ముద్దాడుచు త్రిప్పుచుందురు. ఇది చాలా చెడ్డఅలవాటు. ఇందుచే వీరి పండ్లనున్న విషము పసిపిల్లల బుగ్గలపై నంటుకొని కురుపులుగా మారి వారి ఆయువు తీయునంతకష్టము కలుగజేయును. ఇట్లనే అనేకమంది మృత్యువాతపడిరి. గాన బిడ్డలుగల ప్రతిస్త్రీ యీవిషయమై గమనించుట ముఖ్యావసరము పసితనమందు పిల్లలకేమి యాహారము పెట్టవలెనో, ఎటువంటి బట్టలు వేయవలెనో, తెలుసుకొంటిమి. ఇప్పుడు పిల్లల నెటువంటి గదిలో ఉంచవలెనో ఎట్లు వారిని కాపాడవలెనో తెలుసుకొందము.

పిల్లలు ఆరోగ్యముగా ఎదుగవలెనంటే వారిని దినమంతా ఉంచు గది పెద్దదిగానుండవలెను, శుభ్రమైన గాలి గదిలోకి చక్కగా రావలెను. మురికి గుంటలుగాని, పాయిఖానాదొడ్లుగాని దగ్గరనుండరాదు. చెడువాయువులు చిన్నబిడ్డల ఆరోగ్యమును

చెడగొట్టుటయేగాక నీరసము పుట్టించును. గదినిండా అక్కరలేని సామాను పెట్టి యుంచరాదు. గోడలమీద గుడ్డలు వ్రేలాడవేయరాదు. శిశువు నెన్నడు ఇంకొకరి ప్రక్కను పరుండ బెట్టరాదు. చిన్నమంచము ప్రత్యేకముగా ఉంచి, దానిమీదగట్టి పరుపువేసి, ఆ పరుపు తడియకుండా ఆయిల్‌క్లాతు కప్పియుంచవలెను. గదిలో మంచము ఒక గోడదరివేయవలెను, బిడ్డ కండ్లమీద బలమైన వెలుతురు తగలనీయకుండా చూడవలెను. అట్లు తగలనిచ్చినయెడల నిద్రచెడుటయేగాక కండ్లకు జబ్బుచేయవచ్చును. వర్షాకాలములో గదిబైటి తలుపులు రాత్రివేళ మూసియుంచుట మంచిది. పిల్లలు ఆరోగ్యముగా నుండవలెనంటే నౌకర్లపై పెట్టక పిల్లలగది శుభ్రముగా నున్నది లేనిది తల్లియే కనిపెట్టుచుండవలెను. నౌకర్లు ఎంతమంచివారైనను, వారియజ్ఞానము అజాగ్రత యింతంతయని చెప్ప వీలుండదు. ఇక పిల్లలకు పండ్లువచ్చు కాలము పిల్లలకు తల్లులకు కూడా కష్టకాలమే. పండ్లువచ్చునప్పుడు జబ్బులురావలసిన అగత్యములేదు. కాని యీసమయములో పిల్లలశరీర తత్వమెక్కువ తీరున నుండకపోవుటవల్ల ఆయాజబ్బులు పుట్టును. ఈ యీడున పిల్లలు అతిత్వరగా ఎదుగుదురు. కాబట్టి యేమాత్రపు అల్పకారణములకైన ఆరోగ్యము చెడిపోవును. రెండు రెండున్నర యేండ్లు వచ్చునప్పటికి బిడ్డలకు మొదటవచ్చు పాలపండ్లు వచ్చును. ఇవి ఆరుఏండ్లకు ఒకటితరువాత నొకటి ఊడిపోయి పెద్దతనముపచ్చువరకు ఉండే ఖాయమైనపండ్లు రాసాగును. పండ్లువచ్చుచున్న కాలములో ముఖ్యముగా శుభ్రమైనగాలి, బిడ్డయుండుగదిలోనికి రానీయవలెను. బిడ్డను తర్చుగా ఆరు బైట త్రిప్పవలెను. రాత్రిళ్లు కూడా వేడినీళ్లతో స్నానము చేయించవలెను. తల శుభ్రముగాను చల్లగాను ఉంచవలెను. బిడ్డకు చాలినన్నిపాలు సమృద్ధిగా ఇయ్యవలెను. ఈవిషయము లలో తగినంత జాగ్రత చేసిన యెడల పండ్లుతేలికగా వచ్చి బిడ్డకు తల్లికికూడా యే తొందరలేకుండా పోవును. సామాన్యముగా బిడ్డకు రెండవనెలలోగాని మూడవనెలలోగాని టీకాలు వేయించవచ్చును. అట్లుచేసిన మశూచికము మొదలగు జబ్బులుకలుగవు. శిశువు ఆరోగ్యము బాగుగానుండును. బిడ్డ ఉదయమున నిద్రనుండి లేవగానే ఒకటికి పోయుటకు ఎత్తిపట్టుకోవలెను. ఇది మొదట చేయవలసినపని. తరువాత స్నానముచేయించి సిద్ధముచేసిన ఆహారము యివ్వవలెను. బిడ్డకు వాడేసబ్బు మంచిరకపుదిగా నుండవలెను. జబ్బురకపు సబ్బులను లేనిపోని రంగులను, సువాసనద్రవ్యములను కలిపి యమ్ముదురు గనుక అట్టివాటిని వాడరాదు. ఒక్కొక్కప్పుడు అట్టి సబ్బులు పిల్లల లేతచర్మములకు రోగములుపుట్టించును. స్నానమైన వెంటనే మెత్తని తువాలుతో ఒళ్లంతా తుడిచి చంకలలోను, తొడలసందునను, పిఱ్ఱలసందునను మంచిపౌడరు యేదైన పూయవలెను. బిడ్డచేతిగోళ్లు, కాలిగోళ్లు చక్కగా కత్తెరతో కత్తిరించవలెను. బిడ్డను ప్రొద్దుట బైటికితీసికొనిపోక ముందు గదితలుపులన్నియు కిటికీలు తెరచి పరుపులు తలగడలు మొదలగునవి ఎండలో ఆరవేయవలెను. పగలు పదకొండు పన్నెండు గంటలవేళ బిడ్డకు పైబట్టలు తీసి కిటికీలైనను తలుపులైనను కొంచెము మూసి నిద్రబుచ్చి రెండుమూడు గంటలసేపు పరుండనిచ్చిన చాలా ఆరోగ్యము. దోమలు మొదలగునవి పుట్టకుండా దోమతెరలు వేయుటమంచిది. బిడ్డలు ఊపిరి విడుచునప్పుడు నోరుతెరుచుకొని యుండక ముక్కుతోనే యూపిరించుటకు అలవాటుచేయవలెను. దాసీలు పిల్లలకు, గిలకరాళ్ళు మిఠాయి మొదలగు వస్తువులు పెట్టుదురు. ఈయలవాటు మాన్పింపవలెను. దాసీలు శుభ్రముగానుండునట్లును ప్రతిదినము

స్నానముచేసి బట్టలు మార్చుకొనునట్లును చూడవలెను. పసిపిల్లలను సంరక్షించుటయందు క్రమమైన అభ్యాసములు నేర్పుట ముఖ్యము. దినము పొద్దున జరుగవలసిన ప్రతిపని, వేళప్రకారము జరుగునట్లు చూడవలెను. ఇట్లుచేసిన, పిల్లలకు మంచి అభ్యాసములు పట్టుపడును. పసిపిల్లలు అనారోగ్యముగా నుండుటకు ముఖ్యకారణములు, అజీర్తివిరోచనములు, విరేచనబద్ధము. ఈరెండు జబ్బులు, పిల్లలకు త్రాగించు పాలు తిన్నగా జీర్ణముకాకపోవుటచేతను, ఆదాసీలు పిల్లలకు బైటికి కూర్చుండుటకు క్రమమైన అభ్యాసములు చేయకపోవుటచేతను పుట్టుచున్నవి. గనుక జాగ్రత్తవహించుటమంచిది. పిల్లలు నడువనేర్చుకొనునప్పుడు అతివిస్తారముసేపు నిలువబడియుండనీయరాదు. బలవంతముగా నడిపించరాదు. వారు స్వయముగా లేచి నడుమటకు మొదలుపెట్టినప్పుడు పడకుండా దగ్గరనుండి కనిపెట్టవలెను. కాళ్ళకుకావలసిన బలమురాక ముందే నడిపించినందున దొడ్డికాళ్లు, ముడికాళ్లు ఏర్పడును, కావున వారిబలమునకు మించిన పనిచేయకూడదు. పిల్లలు పెద్దవానిచేయి పట్టుకొని నడుచునప్పుడు బిడ్డచేయి పొడుగుగా లాగరాదు. పెద్దవారు, బిడ్డభుజము పైకెత్తకుండా క్రిందికే యుండునట్లు చూడవలెను. నడుచునపుడు తనకిష్టమైనంత వేగముగానో మెల్లగానో, బిడ్డను నడువనీయవలసినదేగాని తొందరపెట్టకూడదు. పసిపిల్లలను రెక్కపట్టి పైకెత్తరాదు. చంకక్రింద రెండుచేతులు పెట్టి పైకి జాగ్రతగా ఎత్తవలెను.

కావున బిడ్డలుగల ప్రతిస్త్రీ యీవిధముగా బిడ్డలను సంరక్షించిన బాలారిష్టములు అకాలమరణములు మొదలగునవి లేక ఆరోగ్యవంతులై దినదినాభివృద్ధి గాంచి మాతృదేశమునకు ఖ్యాతిదెత్తురని నమ్ముచున్నాను.

ఇదియే నేను వ్యాసములు వ్రాయుటలో మొదటిది. అనేకదోషములుండవచ్చును. గాని వాటిని పాటించక సోదరీమణులెల్లరు ప్రోత్సహింతురుగాక.

—సత్తరవు లక్ష్మీనరసయ్యమ్మ.

మనస్సంబోధనము

దిగుమర్తి వెంకటసీతారామస్వామిగారు

సీ॥ వింతకోరికల కువ్విళ్లూరి విఫలత్వమంది సంతాపమ్మునందనేల?
అరయ స్వకర్మమిట్లగుననిదలపక పరులదూషింపఁ బాల్పడఁగనేల?
ఐనదానికి కానిదానికి దొరకొని క్రిందుమీఁదెఱుగక కెరలనేల?
పాపమెఱుంగని భామామణులపయి లేనినిందలమోపఁ బూనుటేల?

గీ॥ ఎదియెట్టుల నగునో యటు లదియగునని
నిత్యసంతుష్టిగనుచును సత్యమెఱిఁగి
నడుచుకొను మెప్పుడేని యే చెడుగురాదు
వినయమునుబూని మెలఁగుమా మనమ వినుమ!

భగవద్గీత

కీ॥ శే॥ దామర్ల సీతమ్మగారు.

ప్రథమాధ్యాయము. (వరుస. సావిత్రీవరమున నుదయించెను వలె.)

ధృత:—ధర్మభూమియౌకురుభూమిని నాతనయులు పాండవపుత్త్రిలునూ
కలహాపునెపమున చలమునగూడియు నేమియొనర్చిరో యెరిగింపు
సంజయ, ఏమియొనర్చిరో యెరిగింపు॥

సంజ:—రాజ, వినుము ధృతరాష్ట్ర! నీసుతుడు పాండవసేనను బరికించి
ధనురాచార్యుని కడకేగియు తానిట్లనిబల్కెను జెచ్చెరను
తానిట్లనిబల్కెను జెచ్చెరను॥

ధీయుతుడును నీశిష్యుడు ద్రుపదకులావతంసుడును బన్నిన యా
వ్యూహముగనుమో యాచార్యోత్తమ! కౌంతేయుల ఘనసేనయది!
యాకౌంతేయుల ఘనసేనయది॥

రణశూరులు భీమార్జున తుల్యులు విలువిద్యా నిపుణులు ఘనులు
యుయుధానుడు విరాటుండును ద్రుపదుడు మొదలగువారు మహారథులు
అతిధీరులు భుజబల గర్వితులు॥

ఇక మనసేననుగల వీరులగను మీవును భీష్ముడు కర్ణుడునూ
కృపుడును నశ్వత్థామయు మున్నగువారలు జయశాలురు వినుము
అనివార్య పరాక్రమమున నిజము॥

తక్కినయోధులుపెక్కురు రణపండితులై నీకొరకుసురులనూ,
విడువగబూనిరి కడునియమంబున నీరణభూమిని నింపుగను
వారీరణభూమిని నింపుగను॥

భీష్మ రక్షితంబగు మనసేనయు బర్యాప్తత జెందగలేదు
భీమ రక్షణను వారలసేనయు బర్యాప్తిని బొందినదయ్యో
యతి బర్యాప్తిని బొందినదయ్యో॥

వ్యూహమార్గముల మీరెల్లరును మీ మీనెలవులయందుననూ
జాగరూకులై నిలిచి భీష్ముని గాపాడగవలయును సుండీ
వడి గాపాడగవలయును సుండీ॥

అనిపల్కిన రా రాజు సంతసమునందగ గాంగేయుం డపుడూ
సింహనాదమునుజేసి శంఖమును పూరించెను, సేనయునపుడె
పణవాదివాద్యములు గావించె॥

అటుపై మాధవుడును నర్జునుడును తెల్లగుర్రముల తేరుననూ
కను రయముననుండియు బూరించిరి దివ్యశంఖముల దివిముట్ట
తమ దివ్యశంఖముల దివిముట్ట॥

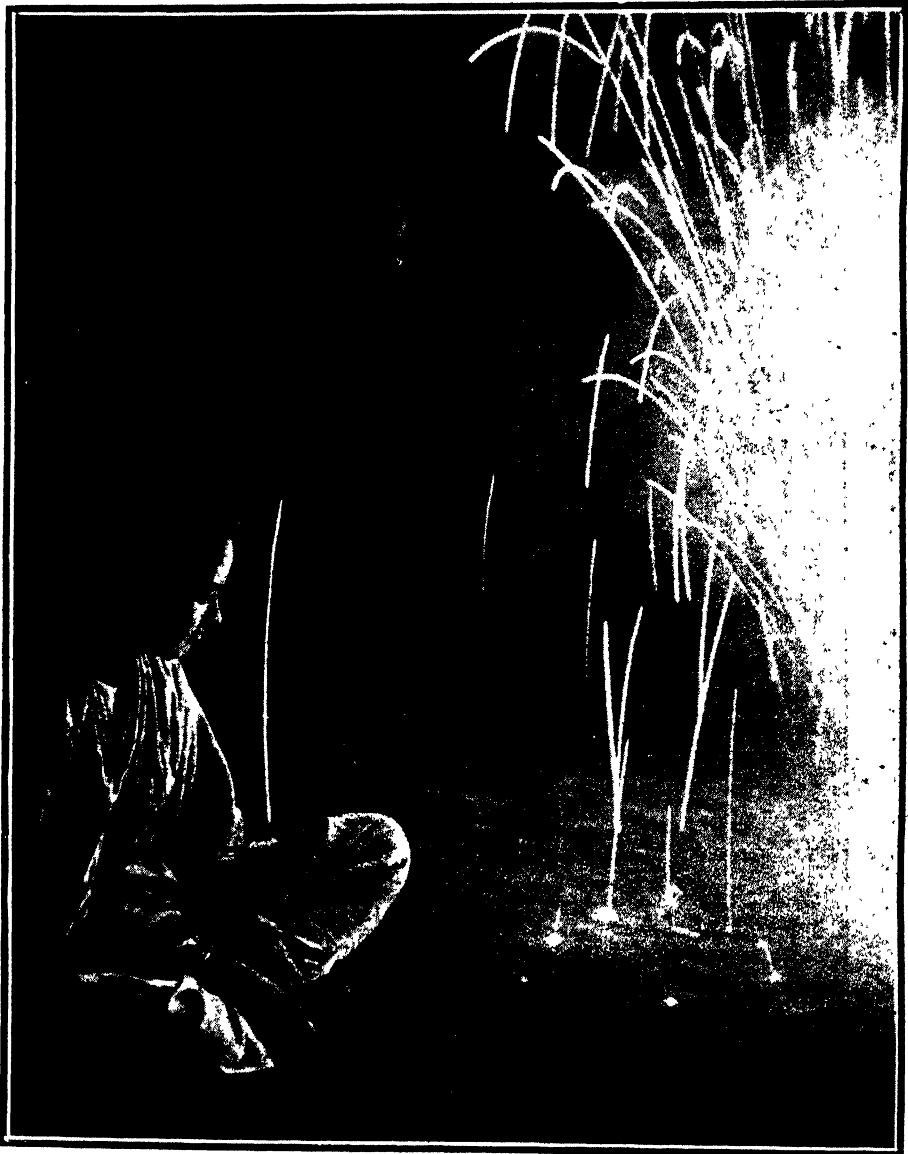
పాంచజన్యమును హృషీకేశుడును, దేవదత్తము ధనంజయుడు
పౌండ్రంబను నామహాశంఖమును వృకోదరుండును వరుసగను
ఆ వృకోదరుండును వరుసగను॥

అనంతవిజయం బనుశంఖంబును నా యుధిష్ఠిరుండును పిదప
సుఘోష మణిపుష్పకముల గవలతి మోదంబున బూరించిరిగా
అతిమోదంబున బూరించిరిగా॥

కాశీరాజు శిఖండియు విరటుడు ధృష్టద్యుమ్నుడును సాత్యకియు
పాంచాలుం డుపపాండవులా యభిమన్యుడు పూరించిరి యపుడు
తమ శంఖమ్ముల నొక్కుమ్మడిని॥

ఘనమౌనానినదము భూమ్యాకాశాంతరముల బ్రతిధ్వనింపగను
వడి నీతనయులహృదయపుటంబుల వ్రయ్యగజేసెను కడువేగ
నవి వ్రయ్యగజేసెను కడువేగ॥

భూజానీ వినుమర్జును డంతట, సమరసిద్ధమౌ కురుసేనన్
కలయగనుంగొని గాండీవంబునునెక్కిడి యిట్లనె నీశునితో
తా నెక్కిడి యిట్లనె నీశునితో॥

'చిచ్చుబుడ్డి వేడుక'

భారతజాతీయమహిళామండలసమావేశము.

అధ్యక్షురాలు, శ్రీమతి మనిక్‌లాల్ ప్రేమ్‌చంద్ సతి. శ్రీ మహారాణీసాహేబా, బరోడా.

పురుషోత్తమ మసరథమును నిరుసేనలకును నడుమను నిలుపగదే
యెవరితోను సమరమునొనరింపగవలయునో యెరిగెడి నందాకా
రణశూరుల గనుగొను నందాకా॥

అనుటయు తోడస నచ్యుతుడును నాతేరున వీరుల కెదురుగను
నిల్పిచూడు మోగుడాకేశ యా సుయోధనాదుల ననిబల్కె
నా సుయోధనాదులననిబల్కె॥

ధనంజయుం డట నిరుబలములగల తాతలు తండ్రులు మామలునూ
బావలు తనయులు మనుమలులోనగు వారలగని యిట్లనిబల్కె
నతి దుఃఖితాత్ముడై దడుగదుర॥

కృష్ణా చూచితి, రణమొనరుప నిటగూడిన మామక బంధులను
దేహబలంబును దెగిమెను చేతను గాండీవము నిలుపగజాల
యీరథమున నుండ నశక్తుడను॥

మది భ్రమజెందెను మాధవవినుమా దుశ్శకునంబులు దోచినవి
బంధుల రణమున బరిమార్చియు నే శ్రేయంబును జూడను వినుము,
నే శ్రేయంబును జూడను వినుము॥

కోరనువిజయము కోరనురాజ్యము గోరనుసుఖమును జీవితమున్
పూజ్యులెల్లరును పోయిన వెనుకను, యెక్కడి సుఖములు యీభువిని
యిక నెక్కడి సుఖములు యీభువిని॥

వారలు ననుజంపగ వచ్చినను, వారల నేజంపగనొల్ల
ముజ్జగాధిపత్యమునకునైనను మురియుచు వారి నడంపనుగా
నా కీభువిపాలన మననెంత॥

సుయోధనాదుల సుడివడజేసిన సొరిదిని పాతకమే గలుగున్
దురాత్ములైనను వారలజంపిన దుర్యశమే గలుగును మనకు
క్షితి దుర్యశమే గలుగును మనకూ॥

కులనాశనమగు, నిల సనాతనాచారము లన్నియు హరియించి
అధర్మజాలం బలమికొనుట నచ్యుత చెడుదురు కులకాంతలును
నందులనగు జాతుల సంకరము॥

పితరులు పడుదురు పిండోదకములు లోపమగుటనో లోకేశా
వంశనాశకునకును నరకంబున వాసంబౌనగను వినమె
చిరవాసంబౌనగను వినమె॥

కావున నశ్వరకార్యములకు నే పాపపంకమున బడజాల
రాజ్యము నొల్లను రహినిట భిక్షుకవృత్తియె తగు వారిజనాభ
భువి భోగంబుల గోరను వినుము॥

అనుచుబల్కుచు నాకిరీటియు ఘనదుఃఖంబున మదికలగ
శరచాపంబుల విడచియు తేరున చతికిలబడెనమ్మోహమున
వడి చతికిలబడె సమ్మోహమున॥

సంప్రార్థనము

శ్రీమతి ఎ. కోమలమ్మగారు.

౧

భారత, తావక మృదు పద పంకజ
సంతత చింతన రతి మమలామ్ ।
క్రూరతరారి సమూహ నిషూదన
సముచిత బలయుత ధృతి మతులామ్ ॥

౨

తావక జయజయ గీతీ గానే
కర్ణమనోహర కంఠరవమ్ ।
మోహక కవితా లింగిత పటుతర
కోమల తర వాణీ విభవమ్ ॥

౩

తావక బంధన తోడన శక్తిమ్
త్వత్ప్రతిత్వ స్థాపన యుక్తిమ్
కరుణా మంజుల, సంతతి వత్సల
యాచే సవినయం అయి దిశమే ॥

గాంధి దేవుడు

శ్రీమతి త్రిపురనేని సాధువమ్మగారు.

(నందనందనుని అనే మట్టుమాదిరి)

సజ్జననుతుడగు గాంధిమహాత్ముని సత్కథవినరమ్మా!
దీనను మోక్షముగలదమ్మా!
దేవునిరూపమె యతడమ్మా!
దీనబాంధవుని లీలలు మదిలో దీటుకొల్పరమ్మా!
తత్వము దెల్పెద వినరమ్మా!
సమకాలికులము మనమైనందుకు సంతసింపరమ్మా!
ధర్మస్థాపన మిదిసుమ్మా!
ముఖ్యస్థానము మనదమ్మా!
సత్యహితంబగు శాంతిసమరమిది సమయము విడకమ్మా!
ఇది యేయుగమున లేదమ్మా!
ధర్మంబెల్లను జెడుకాలం బిల గాపురమైనపుడు
లోకముక్షోభ జెందునపుడు
సజ్జనపద్ధతి జెడునపుడు
సర్వజ్ఞుండగు దేవదేవుడే సత్యముస్థాపింపన్,
మోహనదాసుగ జన్మించెన్.
విశ్వముకోరకై నాల్గువేదములు విబుధులు వ్రాసియును
పరమార్థము సూచించియును
సత్యార్థము బోధించియును.
అన్నిజాతులు తరించుట కనువుగ నందుబాటులోను,
విజ్ఞానము వెదజల్లగను.
పలుశాస్త్రములకు భారతవర్షము పాదై యుండగను
స్త్రీలును పురుషులు మెలకువను
అందరుచదివి తరింపగను
భారతదేశమె సర్వకళలకును పట్టని పొగడగను
మించెను సాటిదేశములను.
కాలక్రమమున భారతదేశపు గౌరవమణగగను
విద్యాశూన్యత హెచ్చగను
స్వార్థపరత్వము మీరగను
తాకరానివారనుచు వచించిరి తమలోకొందరను
ఊరికి వెలిగావించియును.

గాంధిమహాత్ముం డీదేశపు దుర్గతినవలోకించి
పంచమజాతిని తిలకించి
తనమదినెంతయు విలపించి
భారతవర్షపు దుస్థితికిదియే పాదనిగమనించి
హరిజన రక్షణ నూహించి

అంటరానివారనగా ధరలో నసలేలేరనుచు
ఇదిమన పొరపాటేననుచు
బాగుగపరికింపుండనుచు
మనసోదరులను దూరముజేయుట మన కేకీడనుచు
పరులకు చుల్కనయగుననుచు.

ఆత్మారాముం డందరియందున నలరుచుండెననుచు
దివిభువి నిండియుండెననుచు
భేదము లెంచుట తగదనుచు
బ్రహ్మజ్ఞానము నెరిగినవారే బ్రాహ్మణులని యనుచు
పల్కెను ధర్మంబిదియనుచు.

పరీక్షింపు డీజగదోద్ధారుడు పట్టువిడువకుండి
వచ్చినకార్యమె యిదియండి
ధర్మస్థాపన నిజమండి
దీక్షకొరకు తనప్రాణములూడిన దిగులుజెందడండి
పురుషోత్తముసేవకు రండి.

జీసను క్రీస్తు మతోద్ధరణమునకు జీవములర్పించెన్
బుద్ధుండసువుల త్యజియించెన్
శ్రద్ధానందుడు గతియించెన్
గాంధిమహాత్ముడు గడచినపిమ్మట గలదేచింతించన్
లెండస్పృశ్యత నడగింపన్.

భారతభాగ్యవశంబున బుట్టిన పరబ్రహ్మమమ్మా!
జాతికి శల్యపరీక్షమ్మా!
త్యాగము జూపవలయునమ్మా!
బంగారక్షరముల మీవిజయము ప్రకటింతురు సుమ్మా!
భేదపుబుద్ధి విడువరమ్మా!

బాలవిజ్ఞానశాఖ

కాకిశకునం

దువ్వూరి సూర్యనారాయణమూర్తిగారు

—ముత్యాలసరాలు—

కాకూలమ్మా! కర్రాలమ్మా!
చుట్టాలమ్మా పక్కాలమ్మా
సాయంత్రానికి చుట్టాలొస్తే
ఖరేల్ని గంతెయి కాకమ్మా!

కాళ్లాకి గజ్జెలు కడతా
ముక్కూకి ముత్తెం పెడతా
ఏడడుగూలు ఎదురూ వెళ్లి
కబురూ తేవే కాకమ్మా!

కావూకావూ కాకూలమ్మా
మాయింటికీ చుట్టాలొస్తే
పరుగూపరుగున ఎదురూపోయి
కలిసీరావే కాకమ్మా!

తోడూ లేదూ నీడా లేదూ
ఒంటిగయింట వున్నానమ్మా
మావారు వస్తూవుంటే
గరుక్కున గంతెయి కాకమ్మా!

వంటాఅంతా అయ్యేనమ్మా
వడ్డిద్దామని ఉన్నానమ్మా
వస్తారా? రారా? మాయింటీ
వారూ చెప్పూ కాకమ్మా!

మడిగట్టుకుని పెరటీలోనా
మాటాశకునం అడిగేసరికీ
దండెంగెడమీదా ఆరుస్తూ
గంతేసింది కాకమ్మా!

కాకమ్మా గంతూవేసి
కావూకావని అరిచేటంతలో
చెప్పూలజోడూ చప్పుడువింటూ
సీతా పొంగిపోయింది.

పిల్లల పాటలు:

శ్రీమతి మద్దాల సుభద్రమ్మగారు

౧. అటవీస్థలముల కరుగుదమ,
వటపత్రంబుల కోయుదమ;
చెలికత్తే చెండ్లాడుదమ,
చేరువవనముల కేగుదమ;
దాగుడుమూతల నాడుదమ,
తరువులచాటున దాగుదమ;
కోతికొమ్మచ్చి ఆడుదమ,
కొమ్మలచాటున దాగుదమ;
తియ్యనిగంధము తీయుదమ
బాలికమెడలకు పూయుదమ.

౨. మామిడాకు కోసి,
తోరణాలు కట్టి
చింతాకు దూసి,
బుట్టల్లో పెట్టి
అల్లమువారి కుక్కొచ్చి
బొంయ్యిమంటే
నాకాళ్లగజ్జె
గల్లుమన్నాది!

భగవంతుని ఎట్టికోరికలు కోరవలయును? శ్రీమతి కవితిలక పులవర్తి కమలావతీదేవిగారు

ఆసేతుసీతనగ మధ్యోర్వీపర్యంతమున గల పుణ్యక్షేత్రములలో అనంతపద్మనాభ మను నొకక్షేత్రరత్నముగలదు. అందలి అనంతపద్మనాభుడు, భక్తవత్సలుడై భక్తాభీష్ట ప్రదాయకుడగు కతమున వేనవేలుప్రజ లాదేవదేవుని సందర్శింప జనుచుందురు. ట్రివేంద్రము పరిపాలకుడు గర్వోన్మత్తుడుగాక దైవభక్తి పరుడగుట ఏటేట నొక్కదినమున ఆస్వామిని దర్శింపనేతెంచుచుండు. గోబ్రాహ్మణ పూజాదురంధరుడగు నామహీకాంతు డట్టిసమయమున నొక్కనాడు అటనున్న విప్రులగాంచి 'మీరేదికోరిన దాని నొసంగెద కోరుకొనుడు' అని నుడివిన కొందఱు గృహములను, కొందఱు కన్యలను, కొందఱు దాసీ జనమును కోరుకొనిరి. కొందఱు వడుగుల జేయించుమనిరి. కొందఱు ధనమిమ్మనిరి. కొందఱు ఆవులనిమ్మనిరి. కొందఱు భూదాన మడిగిరి. ఇట్లుండ ఒకబీద బ్రాహ్మణుడు, ఇల్లు లేక తంటాలుపడువాడు, పెద్దసౌధమును దయచేయుమని యడుగుసంకల్పముతో మహారాజుకడ కరిగెను. అతనికి చిరకాలము నుండి పొడుముపీల్చు దురభ్యాసముండెను. పొడుముపీల్చెడువానికి అదిలేకున్న నేమియు తోచదు. అతడు దివ్యసౌధము నడుగబోయి పరాకున పొడుము దయచేయుడు అని ఆ నరేంద్రచంద్రు నర్థించెను. ఆపలుకాలించి నంతనే ఆపుడమికాంతు డుగ్రుండై "ఈ బాపడెట్టివారి నెట్టికోర్కె లడుగవలయునో ఎఱుగనేరడు. ధనమా? వామాక్షులా? అశ్వంబులా? పాడియావులా? సౌధంబులా? హంసతూలికా తల్పంబులా? ముక్కుపొడుము! ఇదెక్కడికోరిక"యని ముక్కుపై వ్రేలువైచుకొని 'ఇతనికి వీసెడుముక్కుపొడుమునొసంగి నాయూరి పొలిమేరదాట సాగనంపుడు' అని గర్జించి పల్కెను.

మనము భగవంతుని కోరెడు కోర్కెలు నిట్టివియే. దయామయుడగు నాతడు "బిడ్డలారా! అడుగుడు మోక్షకవాటముల తెఱచుకొని కూరుచున్నాడను. మోక్షమొసంగెదను" అనిన "నాకుబిడ్డలిమ్ము, నాకు పెండిలి సేయుము. నా కుద్యోగమిమ్ము, నా దినాహారము నాకిమ్ము. నాకు నగలిమ్ము. నాకు బట్టలిమ్ము. నాకు ప్రెమోషను చేయుము" అని పొరుడుకోరిన ముక్కుపొడుము కోరిక వంటి అల్ప కోరికల నారమానాథు నర్థించిన నాతఁ డాయల్పకోరికలొసంగి తనమోక్ష సామ్రాజ్యమునుండి మనల గెంటివేయడా? మోక్షమే మనలక్ష్యమైనపుడు తక్కుంగల కోరికలుతీరవా? గనుక ఉన్నతపదవినే కోరుకొని ఈజనన మరణ కష్టములను సంసార బంధములను దాటిపోవుదము. శ్రీహరిస్మరణ నిత్యమొనర్చుదము.

అమూల్యోపదేశం

శ్రీ॥ ల॥ కాంతంగారు

ఒకానొకనాడు చక్రవర్తి ఒకడు పరివారముతో షికారు బయలుదేరాడు. ఈసమయంలో ఒకసన్యాసి అతనికి తారసిల్లేడు. ఆ గోచీపాతరాయడు బిగ్గరగా ఏమంటున్నాడంటే నాకు పదివేల కాసులు దానం చేస్తే వానికి నేను ఒక మంచినీతిని ఉపదేశిస్తానని. ఈ వింతమాటను విని చక్రవర్తి మోహించిపోయి వానితో, 'అంత బంగారం పుచ్చుకొని ఏ ముపదేశిస్తావు?' అని అన్నాడు. సన్యాసి ఏమి బదులుచెప్పాడంటే, "మహారాజా! నే కోరిన సొమ్ము ఇప్పించండి; దానితో నా ఉపదేశంకూడా అమూల్యంగానే ఉంటుంది." "సరే, కానియ్యండి; ఇదిగో హుకుంపత్రం" అన్నాడు రాజు. సన్యాసి ఈ విధంగా ఉపదేశించాడు.

"పరిణామాన్ని విచారించకుండా ఏ కార్యంలో నైనా దిగకూడదు." ఇదే నా ఉపదేశం.

పరివారమంతా యీమాటకు చక్రవర్తి తప్పక సన్యాసిని దండిస్తాడు అని తలంచేమో సరుగా దరహాసంచేసేరు. కాని చక్రవర్తి మిక్కిలి సారభూతమైనదని ఆనందించేడు. తప్పక దీనివల్ల ఏదో ఒక లాభముండాలి. నిష్కారణంగా సన్యాసు లీ విధంగా మోసంచేయురు అని అనుకొని నమస్కరించి సన్యాసిని చక్రవర్తి వీడ్కొలిపాడు.

చక్రవర్తి నగరులోనికి వచ్చి ప్రతి గోడమీద స్వర్ణాక్షరాలతో ఈ వాక్యాన్ని చిత్రింపజేసేడు. కొన్నాళ్లకు చక్రవర్తిగారి మంత్రి ఒకడు ఏలాగైనా చక్రవర్తిని నశింపజేసి సింహాసనాన్ని ఆక్రమిద్దామని తలపెట్టాడు. ఈ దుష్కార్యాన్ని సాధించడానికి రాజవైద్యు నొకని చేరదీసి విషంతో కూడుకొన్న ఒక శస్త్రాన్ని చేతికిస్తూ 'ఎలాగైనా దీన్ని చక్రవర్తి రక్తంలోకి ప్రవేశించే మోస్తరుగా చూడాలి. అట్లుచేస్తే వెంటనే పదివేల మొహర్లు ఇవ్వడమే కాకుండా నే సింహాసనం ఎక్కిన వెంటనే నిన్ను ప్రధానమంత్రిగా చేస్తాను' అని ఆశకొల్పాడు.

డబ్బు, ఎంతటివాడినైనా మోహింపజేసి గ్రుడ్డివాణ్ణి చేస్తుందికదా! హితాహితచింత మన హృదయమున నిలువదుకదా! ఇంతలో దైవవశాత్తు ఈ దుష్కార్యాన్ని సాధించడానికి ఒక మంచి అవకాశంకూడ దొరికింది. చక్రవర్తిగారి ఒంటిమీద ఏదో ఒక చిన్న కురుపు ఒకటి బయలుదేరగానే దాన్ని శస్త్రచికిత్స చేయడానికి వైద్యుణ్ణి పిలిపించాడు. వైద్యుడున్ను తక్కిన శస్త్రాలతోపాటు ఈ విషశస్త్రాన్ని కూడా తీసికొనిపోయి చక్రవర్తిగారి శరీరంలోపల ప్రవేశింపజేతామని ప్రయత్నించే అంతలో అకస్మాత్తుగా గోడమీద స్వర్ణాక్షరోపదేశం కంటబడింది. వైద్యుడు వెంటనే స్తంభించిపోయి మనస్సులో ఏమాలోచించేడంటె—'ఇప్పుడు నేను రాజుగారి ఒంట్లో విషాస్త్రాన్ని ప్రయోగించగానే రాజు చావకతప్పదు గదా. వెంటనే నేను పట్టుపడి రాజద్రోహనేరమునకు పాల్పడి ఉరికంబ మెక్కవలసిందే కదా! అప్పు డీ పదివేలమొహరీలూ ఎందుకైనా పనికొస్తాయూ? నే నుంటేకదా డబ్బుయొక్క ప్రయోజనం' అని ఆలోచించి వైద్యుడు మఱి ఆ శస్త్రాన్ని ప్రయోగించక యథాప్రకారంగా మళ్లీ పెట్లో పెట్టేసి వేఱొక చిన్నఅస్త్రాన్ని తీసేడు. చక్రవర్తి దీని వైఖరిని కనిపెట్టాడు. ముఖం వాడిపోడం, తీసిన శస్త్రాన్ని దాచివేయడం సందేహానికి కారణమైంది. కారణం అడిగేడు. వైద్యుడు 'ఆ అస్త్రం తాలూకు చివర చాలా వాడిగాఉంది. దీనిమీద ప్రయోగించకూడదు' అని చెప్పిన జవాబుకి సంతృప్తిపొందక రాజు దానిని చూపింపుమని ఆజ్ఞాపించేడు. ఇదంతా అబద్ధమని రాజునకు నమ్మకము కలిగింది. దీనిలో ఏదో భయంకరమైన విశ్వాసఘాతుకత్వ మున్నాదనిన్నీ నీ యభిప్రాయాన్ని స్పష్టముగా చెప్పాలనిన్నీ లేకపోతే నీ బుఱ్ఱ తీయించివేస్తాననిన్నీ కఠోరంగా శాసించేడు. వైద్యుడు గడగడ వడకిపోయి అభయమిమ్మని ప్రార్థించి జరిగినదాన్నంతాను ప్రకటించి,

ఈ స్వర్ణాక్షరోపదేశము నాకంట పడకపోతే తప్పక విషశస్త్రాన్ని ప్రయోగించి ఉందునని తెల్పేడు.

పిమ్మట చక్రవర్తి సభలోనికి వచ్చి ఆ ఆకతాయి మంత్రికి చేయవలసిన శాస్తి చేయించేడు. సభ్యులలో "ఆ ఉపదేశాన్ని ఆనాడు మీరు హేళన చేసేరు కాదూ. ఇప్పుడు దానిమూల్య మెంతో తెలిసిందా. ఇదే నా ప్రాణాన్ని నిలబెట్టింది సన్యాసికి ఇంకా బహుమానమివ్వాలి గనుక వెదకి తీసికొనిరండి" అని అన్నాడు.

ఈ నీతికథను సర్వకాల సర్వావస్థలయందును స్మరించడం లాభకరం.

[స్వామి కృష్ణానందుని నీతిరత్నమాలనుండి అనువాదము.]

—:o:—

చిత్రప్రశ్న — శ్రీమతి కొమ్మారెడ్డి హేమావతిగారు

సీ॥ జపమాలపేరును, సాధ్వీరత్నముపేరు నొక్కటై చెన్నారు చుండవలయు.
రాగంబుపేరును, రాజ్యంబుపేరును, నొక్కటై చెన్నారు చుండవలయు.
పితనామమొక మహీపతి నామమునుగూడ నొక్కటై చెన్నారు చుండవలయు.
పక్షినామంబు సర్పంబునామముగూడ నొక్కటై చెన్నారు చుండవలయు.
తే॥ గగనమును, వస్త్ర మొకపేర గ్రాలవలయు.
బాణమును నేత్ర మొకపేర బరగవలయు.
నోషధియు దేశ మొకపేర నొసరవలయు.
నన్నిటికి నాల్గువర్ణంబు లమరవలయు.

—:o:—

చిత్ర ప్రశ్నలకు సమాధానములు

మార్చినెల గృహలక్ష్మిలో ప్రకటింపబడిన చిత్రప్రశ్నకు శ్రీమతులు ధర్మపతి పంకజం, కత్తికమల, ఆలపర్తి సీతామహాలక్ష్మమ్మ, వారణాసివరలక్ష్మి, బి. శారదాదేవి గార్లును, శ్రీయుతులు అల్లాడి విశ్వనాథం, ఉభయభాషా ప్రవీణ ఉప్పల కోటయ్య, దంతుర్తి గోపాలము, అల్లమురాజు వెంకటరావుగారలును సమాధానములు వ్రాసిరి. వీరిలో శ్రీయుత ఉప్పలకోటయ్యగారిది విపులముగను సవ్యాఖ్యానముగను నుండుటచేత నిందుదహరించుచున్నాము.

ఉమా కుమార—పార్వతీ పుత్రుడగుటచే వినాయకుడు.

...మాకుమార—మా-లక్ష్మి, కుమార-పుత్రుడు. లక్ష్మీ పుత్రుడును విష్ణు పుత్రుడగుటయే గగా. బ్రహ్మయని యర్థము.

......కుమార—వారి పౌత్రుడు. వారి పుత్రుడన నీటికి పుత్రుడగు అగ్నిదేవుడు. ఇతని పుత్రుడు కుమారస్వామి. "అగ్నిభూర్గుహః" అని అమరసింహుడు (నీటికి పౌత్రుడు).

.........మార—మారుఁడనగా మన్మథుడు. "మదనో మన్మథోమారః" అని అమరము.

............ర—"ర" దీనికి అగ్ని. (హవ్యవాహుడు) అర్థము. "రః పుమాన్ పావకే కామేతీక్ష్ణయే వజ్రేశయేబుతౌ" "రః-అగ్నికిని, మన్మథునకు నాశనమునకు, వజ్రాయుధమునకు, హస్తమునకు, ఋతువునకు, అర్థము" అని నానార్థరత్నమాల

ఉసిరికాయల షర్బత్తు.

ప్రశస్తమగు పండిన వుసిరికాయలు ఒకవీసె తెచ్చి రోటిలోవేసి దంచి వాటిరసము నొకకుండలోవేసి (ఈరసము 5 పావుశేర్లుండవలయును) దానిలో లవంగములు, జాజికాయ, జాపత్రి, దాల్చినచెక్క వీటిచూర్ణ మొక్కొక్క తులమున్ను, 6 గురిగింజలెత్తు కుంకుమపువ్వు చూర్ణమున్ను వేసి కలిపియుంచవలయును. ఇట్లుచేసి ఆకుండపైని మూతబెట్టి రెండు రోజులవరకుంచి, మూడవనాటి యుదయమున ఆ రసములో 50 గులాబిపువ్వులను, 1 తులము పచ్చకర్పూరపొడియును, 1 ధాన్యపుగింజయెత్తు కస్తూరి చూర్ణమును వేసి బాగా కలియబెట్టి, మూడు ఘాముల వరకుంచి అప్పుడు ఈ రసమును బాగా కలియబెట్టి మరియొకకుండలోనికి వడియగట్టవలయును. అట్లు వడియకట్టిన రసములో సేరు కలకండపాకము దించుకొని ఆపాకము నారసములోవేసి కలియబెట్టవలయును. ఇది రెండును బాగుగా కలిపినపిమ్మట 10 నిముషములవరకు పోయిమీదబెట్టి సన్ననిమంట బెట్టవలయును. పిమ్మట ఆపాకమును చల్లారబెట్టి గాజుబుడ్లలో పోసియుంచుకొని 5 తులముల షర్బత్తు నెత్తి కొంచెము నీళ్లలోవేసి కలిపి త్రాగినచో శరీరమునకు పుష్టియు కాంతియు నిచ్చును.

చక్కెరపానకము నెయ్యితో తయారుచేయబడు ఖిరి.

మోహన్ భోగ్ అని పిలువబడు ఇంచుక వాసనగల బియ్యము ఒకశేరు, ప్రశస్తమగు శనగపప్పు మూడర్ధపావులు, ఈ రెంటిని చక్కగాకడిగి ఆరబోసియుంచుకొని, 2½ శేర్లు పంచదార లేతపాకము వచ్చునట్లు మరగనిచ్చి, అది చక్కగా వడియగట్టి మరియొక పాత్రలోబోసి పోయిమీదబెట్టి, ¼ శేరు నీళ్లు దానిలోబోసి మరగనిచ్చుచుండవలయును. ఈ పానక మట్లు మరుగుచుండగా బాణలిలో చాలినంత సువాసనగల నెయ్యిబోసి, దానిలో బియ్యమును పప్పును పదునుతప్పకుండా వేయించి వాటి నా పానకములోబోసి మూతబెట్టవలయును. ఇట్లు వేసినవి బాగుగ పక్వమగుటను కనిపెట్టి శేరు నెయ్యిగాని అర్ధశేరు వెన్నగాని వేసి కలియబెట్టుచు 1 తులము యాలకులు 1 తు|| దాచినచెక్క ఈ రెండింటియొక్క పొడివేసి కలియబెట్టి దించుకొని భుజించవచ్చును.

—శీలా అప్పలకొండ.

బంగాళాదుంపలకూర.

బంగాళాదుంపలు పెద్దవిగా తీసుకొని పాత్రలో వేసి దుంపలు మునిగేటట్టుగా నీళ్లుపోసి వుడకపెట్టవలెను. దుంప బాగుగా వుడకనియ్యకుండా కొంచెము పదునుగావుండగానే దించివేయవలెను. దుంపలు చల్లారినతరువాత పొట్టుదీసి పెద్దవిగాముక్కలుకోసివుంచవలెను. ఎక్కువగా వుల్లిపాయముక్కలు పచ్చిమిరపకాయముక్కలు కొంచము అల్లము సన్నముగాతరిగిపెట్టుకోవలెను. కళాయిలోగిద్దెడునేయిగాని నూనెగానివేసి పొయ్యిమీదవుంచవలెను. మిరపకాయముక్కలు, నెల్లుల్లిపాయరేకులు, కరివేపాకు, మినపప్పప్పు, ఆవాలు, జీలకర్ర, చమురు వేసి దోరగా వేగినతరువాత, తరిగివుంచిన వుల్లిపాయముక్కలు, పచ్చిమిరపకాయముక్కలు, అల్లంముక్కలు, వేసి గరిటతోకొంతసేపు కలుపుతూయుండవలెను. తరువాత బంగాళాదుంపముక్కలువేసి, కూరకుసరిపోయేటట్టుగా వుప్పున్ను, కొంచెము రవ్వపసుపున్ను, వేసి బాగుగాకుదిపి కొద్దిగానీళ్లుపోసి మూతపెట్టవలెను. నీరుయెక్కువగాపోసిన దుంపకరిగిపోవును. నీరుయిగిరిన వెంటనే దించి నిమ్మకాయ రసముపిండి గరిటతో బాగుగాకలిపి భుజించిన చాలరుచిగానుండును.

— బి. రామనాథమ్మ.

హరిజనాభ్యుదయము

హరిజనుల కష్టములు

ముప్పదిఆరుగురు హరిజన ప్రతినిధులు, తాలూకా బోర్డు మునిసిపాలిటీల సభ్యులు హరిజనుల కష్టములనుగూర్చి గాంధిగారి కీవిధముగ విన్నపముచేసుకొనిరి.

(1) హోటలులు, లాండ్రీలు, క్షౌరశాలలు, కాఫీక్లబ్బులు, సత్రములు, బంగాళాలు, స్కూళ్లు, అగ్రహారములు, బావులు, చెరువులు, కొళాయిలు పోష్టాఫీసులు మొదలగువానిలోనికి మమ్ము రానీయరు.

(2) కొన్నియూళ్లలో మేము గొడుగు, చెప్పులు, మోకాలుదిగు పంచలు, చీరలు, నగలుధరించినచో సవర్ణులు అపశకునముగా నెంతురు.

(3) పదిమందివలె మేము మా శవములను కొన్ని వీధులనుండి తీసుకొనిపోరాదు. ఒక గుడి అడ్డమున్నచో దానినితప్పుకొనుటకు దూరపు పొలములఁబడి పోవలెను.

(4) హరిజను లెవ్వరును గుఱ్ఱములనెక్కరాదు.

(5) గ్రామముల బజారులలో మాకుకావలసిన బట్టలను మేము తాకి బేరము చేసుకొనరాదు.

(6) ప్రమాదవశమున మే మేమిటాయిఅంగడిలోని పదార్థమునైన తాకితి మేని యజమాని ఆ అంగడి సామానునంతటిని ఖరీదుకట్టి మావద్ద వసూలు చేయును.

(7) గ్రామములలో హరిజనులకు స్వంతయిండ్లు లేక భూఖామందు నేలపైనే గుడిశలు వేసుకొందురు. ఇట్లు జాగా యిచ్చినందుకు భూఖామందులు వారికి సరియైన కూలులుగాని సరియైన దినుసుగాని సరియైన కొలలతోగాని యీయరు.

(8) పెండ్లిండ్లు మొదలగు కార్యములకు సవర్ణులు మాకు మేళతాళములు చేయరు.

(9) కొన్ని గ్రామములలో మమ్ము బస్సులనెక్కనీయరు, మాకు జట్కాలు కట్టరు, బైసికిళ్లెక్కనీయరు.

(10) సవర్ణులుపోయే దొడ్లలోనికి మేముపోరాదు. ఎంతో తగాయిదాచేస్తే మునిసిపాలిటీవారు మాకు వేరే దొడ్లుకట్టింతురు.

(11) లోకలుబోర్డు ఆస్పత్రులలో సవర్ణ డాక్టరులు మాకు సరిగా మందిచ్చి ఆదరించరు.

(12) చలివేంద్రిలో మాకు పాత్రతో నీళ్ళియ్యక చేతులలో నీళ్లుపోసే దురాచారము మిగుల దుస్సహము.

(13) మేము స్థానికసంస్థల కెన్నుకొనబడినచో సవర్ణులు తమపదవులనైన వదలుకొందురు. లేదా మాకువేరేగా దూరముననైన కుర్చీలువేయుదురు.

(14) సవర్ణులు త్రోవపోవునప్పుడు మేము మా అరుగులమీదినుండి లేచి దండముపెట్టి పూజించవలెను, లేకున్న తిట్లు కొట్లు. ఇట్లా భేదముచేయవద్దని మేము బ్రతిమాలినప్పుడు మీలో భేదములులేకుండా ముందు సరిబెట్టుకున్నారా యని సవర్ణులందురు. ఈ ఎచ్చు తగ్గు మెట్ల భేదము హిందూ సంఘమునంతటినీ ఆవరించి యుండగా మేముమాత్రము దానినుండి యెట్లు తప్పించుకొనగలము. మేమును దానికి దాసు

లమై బాధపడుచున్నాము కనుక పైవారు మార్గదర్శకులై ముందు తొలగించుకొని మా భేదములను తొలగించవలెను.

(15) సవర్ణులు మమ్ము కొళాయిలవద్దకు రానీయని తావులనెల్ల మాకు వేరే కొళాయిలను కట్టించుచున్నారు.

(16) గ్రామపాఠశాలలలోనికి మమ్ము రానీయరు. రానిచ్చినను దూరముగ కూర్చోమందురు. ఏదైనా తెలియక ఉపాధ్యాయునిదగ్గరకు వెళ్లినచో అతను మైలపడుదునన్న భయముతో కర్రతోనో పలకతోనో దూరముగ నెట్టును. ఒక్కొక్కప్పుడు గదిబైట కిటికీదగ్గర నిలబెట్టి మమ్ము వినుమందురు. పిల్లలకు బ్లేకు బోర్డైనను కనిపించదు. చిన్నతరగతులు దాటగానే పెద్దతరగతులకు వేరేబడివుండును. ఆ బడి మేనేజరులు మమ్ము పెద్దక్లాసులలోనికి రానీయరు. ఎంత్రెయినింగు ప్యాసైనను మావారి కచట ఉద్యోగములీయరు. సవర్ణబాలురు పోయేదొడ్లోనికి మా బాలురను రానీరు. స్థానికసంస్థలయందున్న మా ప్రతినిధులు అప్పుడప్పు డకస్మాత్తుగపోయి స్థితిగతులను పరీక్షించినచో తమకెట్టి ముప్పుకూడునో అని పరీక్షించబోరు. కోయంబత్తూరు నగరముదగ్గరనున్న సింగనల్లూరు ఇరుగూరు గ్రామములలో ఇట్టి సంగతులు మరీ జాస్తీగా నుండును. చిన్నచిన్న నగరములలోని ప్రాథమిక పాఠశాలల గతియు నిట్లేయున్నది. హైస్కూళ్లలో మావాళ్ళను కుండలలో చెంబుముంచుకొని త్రాగనీరు. ఏసవర్ణుడో వచ్చి చేతులలో పోయవలెను. ఫలహారముల గదులలోని కసలే పోరాదు.

(17) పోస్టాఫీసులకు నేరుగాపోయి కార్డుకొనుక్కొనుటో మనియార్డరు కట్టుకొనుటో మేము చేసుకొనరాదు. ఏ సవర్ణుడో దయదలచి మా కదిచేసిపెట్టవలెను.

(18) మీవంటి మహాత్ములు మాకులములో పుట్టితే మా కష్టాలన్నీ తమకు బాగా తెలిసివచ్చును. అట్లు పుట్టనందుకు విచారించుచున్నాము.

మహాత్ముడు ఈ పిటిషనును విచారించుచు ఇవి అన్నియు యదార్థమనియు, సవర్ణులకు సిగ్గుచేటనియు, మతముపేరిట నిట్టి అనాగతములు జరుగకుండా సనాతనులు కృషిసల్పవలెననియు హెచ్చరించుచున్నాడు. జాతిమాత్రమున తాను సవర్ణుడైనను హరిజనవర్ణము నతడు స్వీకరించెననియు హరిజనుల యిబ్బందులు తీరనన్నాళ్ళు తనకు నిద్రకాని హాయికాని యుండదనియు వీరికి మహాత్ముడభయమిచ్చుచున్నాడు.

విద్య—దేవాలయములు:—

గాంధిమహాత్ముని కొందఱు హరిజనులు 'మా కొఱకు వసూలుచేయబడిన ధనమెల్లయు మా ఆర్థిక సౌఖ్యమునకే వినియోగించుడు కాని దానితో దేవాలయములు కట్టవద్దని ప్రార్థించుచున్నారు. కొందఱు సనాతనులు 'దేవాలయప్రవేశసమస్యను ఇప్పుడు విడిచిపెట్టుడు. మా అంతరాత్మను క్షోభపెట్టకు' డని వ్రాయుచున్నారు.

ఇరువురును పొరబడినారని మహాత్ముడు తాను వ్రాయుచున్నాడు. ఈ ధనముతో అతను దేవాలయములను కట్టింపఁబూనుకొనలేదు. ప్రాతదేవళములలోనికి అధిక సంఖ్యాకుల సమ్మతిపైని మాత్రమే పోనిచ్చుటకు ప్రబోధము కలుగఁజేయుచున్నాడు. అతను సవర్ణులను క్షోభపెట్టుటకును పూనుకొనలేదు. వారు సంతోషపూర్వకముగ తెరచిననే వారిని పొమ్మనుచున్నాడు కాని తెరచెదరా లేదా యని దండించలేదు. వారు తెరవవచ్చును లేక మానవచ్చును తెరచిన పిమ్మటనైనను వీరు వెళ్లవచ్చును మానవచ్చును. హిందూదేవాలయములు హైందవుల ఆధ్యాత్మికసంపత్తికి నిధానములని మహాత్ముని తలంపు. ఈ సంపత్తిని ఇంతవరకు సవర్ణులొక్కరే అనుభవించుచున్నారు. హరిజనులకు కూడ పంచుడని మహాత్ముడు వారిని హెచ్చరించుచున్నాడు. హరిజనులకీసంపదయందు ప్రీతియు వాంఛయుగలవని అతనికి అనుభవపూర్వకముగ తెలియును. ఇట్టి ప్రచారముకొరకు ధనవ్యయ మవసరమును లేదు. అతను చేయనులేదు. ఇదంతా వారి విద్యానిమిత్తమే వ్యయముచేయుటకు తగిన ప్రయత్నములు జరుపబడుచున్నవి.

వివిధ విషయములు

బెజవాడవాసులగు చింతలపాటి యజ్ఞయ్యగారు మరి అయిదుగురిపైని మా నేపల్లి బాపనయ్యగారు శారదాఆక్టు అతిక్రమించినందుకు కేసుపెట్టిరి. యజ్ఞయ్యగారి కుమార్తె యెనిమిదేండ్ల బాలికను తాడేపల్లి కుటుంబశాస్త్రిగారి కుమారుడు పదునైదేండ్లవానికిచ్చి వివాహముచేసిరి వధూవరుల తండ్రులకు చెరి రు. 700 లు, తల్లులకు చెరి రు. 100 లు పురోహితులిరువురకు చెరి రు. 300 లు మొత్తం రు 2200 లు జిల్లామేజస్ట్రీటుగారు జరిమానాలు విధించిరి.

గుంటూరు శారదా నికేతనమునందు ప్రస్తుతము గుంటూరు వారు 40 మందిన్ని, పై జిల్లాలవారు 16 గురున్ను బాలికలు పఠించుచున్నారు. వీరిలో 7 గురు అనాధలు, 5 గురు వితంతువులు. 2 రు హిందీరాష్ట్రభాషలోను 4 గురు ప్రాథమికములోను ఉత్తీర్ణులైరి. 4 గురు ఆంధ్రయూనివర్సిటీ విద్వాన్ పరీక్షలోను 7 గురు ప్రిలిమనరీ పరీక్షలోను ఉత్తీర్ణులైరి. 8 గురు హరిజన బాలికలకును 3 గురు రెడ్డిబాలికలకును వివిధ సంస్థలవారు విద్యార్థినీ వేతనముల నిచ్చుచున్నారు. మార్చి 11-వ తేదిని శారదానికేతన వార్షికోత్సవమున పరీక్షలయందు ప్యాసయినవారికి శ్రీయుత వింజమూరి భావనాచార్యులుగారున్ను, ఆటలలో గెలుపొందిన వారికి శ్రీమతి రాయసం రత్నమ్మగారును బహుమతులను పంచిపెట్టిరి పట్టణమునుండియు ఇతరప్రాంతములనుండియు వేయిమందివచ్చి సభనలంకరించిరి.

నంద్యాలలో ఆరేండ్ల మహమ్మదీయ బాలుడు రంగు రంగుల పొడలుగల పాముతో స్నేహము చేయుచుండెను. దాని కెవరివల్ల నెట్టి హానికలిగినను తాను మరణింతునని చెప్పుచు దానిని కాపాడుచుండును. అతనితలపై పాము పడగవంటి ఒకగుర్తు కలదట. పామువచ్చి అతని శరీరమునుచుట్టుకొని కౌగిలించుకుంటూవుంటే తాను దానికి పాలు పళ్ళుయిచ్చి ముద్దాడుతాడు వారిద్దరు అదోచిత్రమైన భాషలో మాట్లాడుకుంటారట. పాముకు వెఱచి తలిదండ్రులు ఏయింటికి మారినా పాము అక్కడికే వెళుతూవుంటుందట.

భూకంపము బాధ ఒక్కబీహారుకేకాక నేపాలు దేశమునకుకూడ జోరుగాతగిలినది. నేపాలులో 3400 జనులకు పైగా మరణించిరనియు, 100 సంవత్సరముల యీలోగా యిట్టి విపత్తు కలుగలేదనియు, అప్పుడు ప్రజలు నెలదినములబాటు ఊరుబైట నివసించిరనియు నేపాలు యువరాజుగారు చెప్పుచున్నారు. లక్ష రూపాయీల జంకురేకు ఇండ్లనిమిత్తము కొన్నారట. నేపాలు మహారాజావారి గ్రామోద్ధరణప్రయత్నముల కీభూకంపము అడ్డువచ్చినదట ప్రతిదేవాలయము చుట్టునున్న దివ్యభవనములును కూలినవటగాని ఒక్క దేవాలయమైనను చెక్కుచెదర లేదట. ఇదంతా దైవ మాహాత్మ్యమని ప్రజలు నమ్ముచు భక్తిపూరితులగుచున్నారట.

స్త్రీలు ముఖములకు అవయములకు తలలకు రాసుకునే రంగులు, మంచులు, వెన్నలు, పొడులు, ముద్దలు, తైలములు మొదలగువానికొరకు ఒక్కబ్రిటనులో సాలుకు పదికోట్లపౌనులు అనగా సుమారు 150 కోట్ల రూపాయిలు ఖర్చగుచున్నవట. ఒకొక్కస్త్రీ నిముషమునకు 4 పెన్నిలు వచ్చించుచున్నట్లు లెక్కలు తేలుచున్నవి. ఈ వేలామువెఱ్ఱివలన కొందఱికి అసలే వినుగెత్తి షోకులన్నీ విడచిపెట్టి చివరకు కట్టుబట్టలు కూడవీడి దిగంబరలై తిరగవలెనని బుద్ధిపుట్టుచున్నదట. కనుకనే ఇట్టివారి సంఘములుకూడ అచ్చట దినదినమునకు హెచ్చుచున్నవి.

పుష్పచయము

స్త్రీలు—సంస్కృతవిద్య:—

స్త్రీలు చదువుకోనేకూడదు. చదువుకున్నా ఏ కొద్దో చదువుకోవాలి. దానిమూలానే చాలా నష్టాలున్నాయి. పాపాలు మొత్తేస్తాయి అనే మహాపురుషులకి నమస్కారాలు. నేను చాలామందితో స్త్రీవిద్యనుగురించి మాట్లాడుతూ స్త్రీలు పురుషులతో సమానమైన విద్యాబుద్ధులు నేర్చుకోవాలని అన్నివిషయాల్లోనూ స్త్రీలు ఏమాత్రం పురుషులకి తీసిపోరనీ వాదిస్తూండేవాణ్ణి. స్త్రీ సంస్థలకోసం అభిమానంతో పాటుపడేవారుకూడా కొంతవరకు వ్యతిరేక భావం చూపుతూవొచ్చారు. నా నమ్మకం మాత్రం నాకు పోలేదు. మార్చి ఒకటవ తేదీని పని మీద కాకినాడ వచ్చి నా మిత్రుడు శ్రీ దువ్వూరి సూర్యనారాయణమూర్తిని కలుసుకోడానికి మహిళా సంస్కృత విద్యాలయానికి వెళ్లాను. అచ్చట నా మిత్రుని బాలికలను చూచి ఆనందపడి పరీక్షచేదామని రిజిష్టరు తిరగవేశాను. అరవైమంది బాలికలున్నారు. ఏభైమంది హాజరయారు. వారిలో పదునాలుగేళ్ళు దాటిన బాలికలు లేనేలేరు. రఘువంశ కుమారసంభవ మేఘసందేశ భారవి తరగతుల బాలికలను మీకు తోచిన శ్లోకాలు చదివి భావం చెప్పమని అడిగాను. అందరు అడగడంతడవుగా క్రమంగా చక్కగ చదివి భావములను చెప్పారు. అంతతో తృప్తిపొందక నాకు తోచిన శ్లోకముల నడిగాను. వాటినికూడా చక్కగ చెప్పారు. నా సంశయమంతటితోటి కొంత స్థిరపడింది. వ్రాతలో ఏమాత్రం చతురతఉందో చూతామని పేపర్లు యిచ్చాను. భారవితరగతిలో శ్రీమతి మాడుగుల రత్నమాల (14 వయసు), చేబ్రోలు రుక్మిణి (13 ఏండ్లు) అను బాలికలు నూటికి 64, 63 మార్కులను సంపాదించిరి. మేఘదూతలో శ్రీమతి క్రోలి సూర్యప్రకాశము (14), కీర్తికమల (11) అను బాలికలు 65, 50 మార్కులు, కుమారసంభవం తరగతిలో, చివుకుల సూర్యప్రకాశము (13), నందగిరి శేషమ్మ (12) అను బాలికలు 47, 40 మార్కులను సంపాదించిరి. వారి రచన నాకెంతో ఆనందం కలగచేసింది. రఘువంశం తరగతిని నోటినే మరల పరీక్షిద్దామని తోచి పేపరునిమ్మని బాలికలడిగినా ఈయలేదు. ఎన్ని శ్లోకములడిగినా తప్పకుండా అర్థము, భావము చెప్పారు. నిర్దయగా ఎంత వక్రంగా అడిగినా తొట్రుపడకుండా చెప్పారు. ఆ బాలికల వయస్సు చాలతక్కువ. శ్రీమతి చేబ్రోలు సరస్వతి (9 వయసు), మాడభూషి నాంచారి అమ్మాళ్ (వయస్సు 8) అను బాలికలు వీరిద్దరు ఇంత చిన్నవయసులో రఘువంశంలో అట్లా పరీక్షనివ్వడం ఆనందం కలగచేయడం కాకుండా ఆశ్చర్యము కలగచేసింది. మగపిల్లలింత చిన్నవయస్సులో నే చూచినంతవరకు ఎక్కడా ఇట్లా చదవడం ఎరగను. ఈ బరిబాలికలింకా ద్వితీయ చతుర్థాది వాచకములను, ఎక్కాలను, ఇంగ్లీషు మొదలగు వాటిని చదువుచు నాకు పరీక్షలో తగుసమాధానముల నిచ్చిరి. బాలికలంతా ఉదయం ప్రతిరోజూ, శుక్రవారం సాయంకాలం ఒక గంటాను, ప్రార్థనలు చేస్తూంటారు. స్త్రీలచేతను నడిపింపబడుతుండే ఇటువంటి సంస్థలెన్నో నా దేశానికిప్పుడు కావాలి. స్త్రీలకు విద్య అబ్బితేనేగాని దేశానికి సౌఖ్యము లేదు. ఇటువంటి స్త్రీ సంస్థలకు మహారాజులు

మొదలు బీదసంసారి వరకు యథాశక్తి సాయం చేస్తూ అభివృద్ధిలోకి తీసుకురావాలని ప్రార్థన. విద్యాలయ నిర్వాహకురాలగు శ్రీమతి బాలాంత్రపు శేషమాంబగారికి ఉత్సాహం పురికొలుపుతూ విద్యాలయాన్ని వృద్ధిలోకి తీసుకువొచ్చేలాగున సాయపడేందుకు భగవంతుణ్ణి ప్రార్థిస్తూన్నాను.

—కనకదండి గోపాలకృష్ణశాస్త్రి.

నీకోడలి పాతివ్రత్యము నా కిరీటముకన్న విలువగలది.—

అది ఢిల్లీ ఫాదుషాయగు జహంగీరుచక్రవర్తి జమానా, పాదుషా మహలులో అప్పుడే భోజనము చేసి నూర్జహానుతో సల్లాపాలు చేస్తున్నాడు. ఏకాయెకీ మహల్ ముందర గంట, ఒకేరీతిగా కొట్టుకోబట్టింది. ఎవరైనా మొరపెట్టుకోవాలి అంటే దేవిడీయందుండు గంటను మోయించుతే ఎట్టి సమయమునందైనా సరే చక్రవర్తిగారు స్వయంగా బయటకివచ్చి విచారించేవారు. ఈ గంటశబ్దము విన్నంత నే జహంగీరు ఫాదుషా స్వయముగా దేవిడీ బయటకువచ్చినాడు. ఒకముసలామె గంటవద్ద నిలుచుకొనివుంది. చక్రవర్తిని చూచిందికాని ఏమిన్ని మాట్లాడదు. రెండునిమిషాలు యిద్దరూ వూరకనిలబడ్డారు. ఫాదుషాగారు ఏంసగతి అన్నారు. జబాబులేదు. ముసలిది వణుకుచున్నది. శరీర మాద్యంతం కోపముతో నిండివున్నది. ఆఖరున యిట్లాపలికింది.

"హుజూర్'. ఈదినము అర్థరాత్రి మీకొత్వాలు సాదుల్లా నాకోడల్ని చెఱపనున్నాడు. మేము బీదవాళ్లము. నాకొడుకు బర్ఖందాజీ నౌఖరీ చేస్తున్నాడు. నెల కారురూపాయలు జీతము. మాయింటికి మీకొత్వాలు దినమూ అష్రఫీలు రూపాయలు, సంచులు సంచులు పంపిస్తున్నాడు. మేము వాటినిముట్టేది లేదు. ఈ వెండి బంగాముకంటె కోటిరెట్లు మా పాతివ్రత్యమే హెచ్చు. మేము తినేది రొట్టె చట్నీ. మాకదియే బిర్యానిపులావు. మేము సంకటే త్రాగి పడివుంటాము కాని ఈ మానమునకు విరుద్ధముగా నడచుకొనము. మాకీ రాత్రి మాత్రము సహాయమిప్పించిరా మేము తెల్లవారకముంచే వేరే దేశము పోవుచున్నాము. బండి కిరాయి ౪ రూపాయలు మాట్లాడుకున్నాము. నాకోడలు సొమ్ము కటిషరాబువద్ద నమ్మి డుద్దు తీసుకొన్నాము. యిప్పుడే పోదామంటే ఎడ్లు అలసినవి. తెల్లవారువరకు వల్లకాదని బండివాడంటూన్నాడు. మాకేమైన అపకారం జరిగినా ఆ అపకీర్తి ఆ అన్యాయానికి శిక్ష నీవేపొందవలసివచ్చును."

ఇట్లా ఒక చిన్న వుపన్యాసంకొట్టిం దాముసలిది. ఫాదుషా నెమ్మదిగా విన్నాడు. శాతంగా "ముసిలీ నీయిల్లెక్కడ వున్నది" అన్నాడు. ముసిలిది పత్తా అంతా చెప్పింది. సర్కారువారిట్లన్నారు. "సరే, మంచిది చూతాము, గానిపో" అంటూ లోపలికి పోతున్నారు.

ఏమిరా యింతసేపు కొట్టుకున్నదంతా వ్యర్థమే అయింది అని ముసలిదానికి పట్టరాని కోపంవచ్చింది. "ఓ ఫాదుషా! ఒకనాడు నీవున్ను దేవునియెదుట జవాబియ్యవలసివచ్చును. మే మందరమును చత్తుము కాని నీ కొత్వాలుకు వశులముకాము. ఈ ఖూనీకి నీవే కారకుడవని యెంచుకొమ్ము" అంటూ యింకా యేమేమో తిట్టుకుంటూపోయింది. ఫాదుషా యేమిన్ని జవాబియ్యకుండా లోపలికి పోయినాడు.

ఆట్టి ముసలిదాని యింటిముందట సగమురాత్రికి రెండు గుఱ్ఱముల కాలిచప్పుడు వినవచ్చింది. కొత్వాలు, గుఱ్ఱమును ముసలిదాని పెంకుటింటి గోడకు నిలబెట్టి అట్లే కప్పుపైకెక్కి లోపలికి దుముకినాడు. ఇంట్లో అంత గడబిడ జరుగుతూ వున్నది. ఇంతలో యొకవ్యక్తి ఆయింటివద్దికి వచ్చినాడు. కొత్వాలు సైసుయింటిబయట వున్నాడు. "అరేసైస్, ఈ గుఱ్ఱాని యిట్లే గోడఅంచుకుబట్టు, నే నెక్కుతాను" అన్నాడు. సైసు యిట్లన్నాడు. "ఎవరయ్యా నీవు బుద్ధిలేదుపో. లోపల మా నవాబ్ కొత్వాల్ సాహెబ్ బహద్దరున్నాడు. వచ్చి నిన్ను

చూచెవా, నీ ప్రాణాలు దక్కవు." ఇట్లా వాడింకేమేమో చెప్పుచుండగానే పడీలుమని చెంపమీద పక్క దెబ్బవేసి వాన్ని పడద్రోసి ఆవ్యక్తి తానే గుర్రాన్ని గోడకానించి మిద్దె యెక్కినాడు. పైనుండి చూచేవరకు లోపల కొత్వాలుసాహేబుగారు ముసలిదాన్ని యీడ్చి వక కొట్టిడిలో నూకి తలుపువేసినాడు. దాని కోడలిని బట్టి లాగుతున్నాడు. ఈ నూతనవ్యక్తి గభీలుమని అంగణములో దుముకి అరే సామ్లా కొత్వాల్ హరాంజాదే అని గర్జించినాడు. కొత్వాలు దిగ్భ్రమచెంది చూచేవరకు ఆ వ్యక్తి యింకెవరు! స్వయముగా చక్రవర్తి జహంగీరుగారే!! గడగడ వడకుచూ కాళ్లమీద పడ్డాడు. నాలుగు తన్నులుతన్ని బయటికీడ్చికొనిపోవుచూ గుర్రము త్రాడుతోనే కట్టివేసి కొత్వాలు గుర్రాన్ని యెక్కి లాగుతూ దేవిడీకి వెళ్లినాడు. మర్నాడు దర్బారు చేసినాడు. ముసలిదాన్నికూడా దర్బారులో కూర్చోబెట్టినాడు. జరిగిందంతా అందరికిచెప్పి తాను సింహాసనమునుండిదిగి తన కిరీటాన్ని ముసలిదాని పాదములవద్దపెట్టి, "తల్లీ, నా కిరీటంకంటే నీకోడలి పాతివ్రత్యము విలువగలది" అన్నాడు. దర్బారంతా పాదుషాగారి శీలమునకు ఆనందాశ్రువులు విడిచిరి. కొత్వాలుకు ఖతల్, ముసలిదానికి అష్రఫీలమూట, దర్బారు బర్ఖాస్త్. సర్కారు మహలులో.

ఇది నిజంగా జరిగిన కథ. కల్పనగాదు. జహాంగీరు స్వయముగా తన జీవితచరిత్రలో వ్రాసుకున్నాడు.

మొగలాయి చక్రవర్తుల నన్యాయంగా బద్నాం చేసే యింగ్లీషుచరిత్రలు చదివేవారు యిదికూడా భక్తితో చదునండిఅని కోరుతూవున్నాను.

భాదేశ్వర జాగిర్దారిణి:—

భాదేశ్వర జాగీరు ఉదయపూరు సంస్థానములోనిది. జాగిర్దారుడు సంతానములేకయే మృతినొందెను. వాని వితంతువు ఒక కుమారుని దత్తత చేసికొనుటకు సంకల్పించెను. కాని ఉదయపూరు సంస్థానాధిపతు లందుకు సమ్మతించలేదు. ఆ జాగీరును తమ సంస్థానములో గలుపుకొనుటకు గూడ నుద్యుక్తులైరి. అయినను జాగీర్దారిణి తన సంకల్పమును వదులుకొనలేదు. ఫలాని రోజున దత్తత స్వీకారము చేసికొనుచున్నానని ఉదయపురాధీశునకు ముందుగ నోటీసు పంపెను.

ఉదయపురాధీశుడు వెంటనే ఆ దత్తత స్వీకారము బలవంతముగ నాపివేయ వలసినదని చిటోర్గర్ హాకీమున కుత్తరువు చేసెను. ఈ హాకీముగారు కొందరు సిపాయిలను వెంటనిడికొని దత్తతను నిలిపివేయుటకు భాదేశ్వరమునకు జనెను.

భాదేశ్వరములో ఒక బాలుని దత్తత చేసికొని, వానిని వెంటనే జాగీర్దారునిగ జేయుటకు పట్టాభిషేక మహోత్సవ ప్రయత్నములన్నియు సాగుచుండెను. కాని చిటోర్గర్ హాకీము కొంత సైన్యముతో తనపై దాడివెడల నున్నాడని రాణికి ముందుగ నెటులనో తెలిసెను. కాని రాణి జంకలేదు. ఉత్సవమును జూడవచ్చిన జనమంతయు నుద్రేకపూరితులైరి. రాణివాసమంతయు ఆయుధపాణులై హాకీమును నిరోధించుటకు నిశ్చయించుకొనిరి.

చిటోర్గర్ హాకీము 200 మంది సైన్యముతో భాదేశ్వరమునకు వచ్చెను. వెంటనే రాణి, రాజమందిరమును విడిచి, కొంతసైన్యముతో నూరిబయటకు వెడలెను. ఈ సందర్భమును జూచుటతోడనే, హాకీంసైన్యము పలాయన మయ్యెను. రాణీ జాన్సీ లక్ష్మీబాయి తిరిగి అవతరించెనా యని లోకమంతయు విస్మయము నందెను.

ఉదయపురాధీశుడు రాజపుత్రస్త్రీపై దాడి సాగింపజూచుట లజ్జాకరము. దత్తతహక్కును భంగపరచుటకు ఏ సంస్థానాధీశునకును అధికారములేదు.

అయ్యాది హిందూధర్మ సంప్రదాయములలో నొకటి. ఝాన్సీలక్ష్మీబాయి ఆ బాపతు స్థిరపరచుటకు జూపిన ధైర్యసాహసములు స్త్రీలోకమున కంతకును గౌరవ ప్రదములు.

(కృష్ణాపత్రిక.)

పాత పాటలు:—

[ఈదిగువ కొన్ని పాతపాటల పల్లవులుమాత్రము పొందుపరచియుంటిని. ఇవి యీసరికి ముద్రితమై నవో, లేదో తెలియుటలేదు. కావున పాఠకురాండ్రు వీటిలో అచ్చుపడిన వేవైనయున్నచో దయతో తెలిపినయెడల, వాటిని మినహాయించి, మిగిలినవి యీ పత్రికాముఖమున చదువరుల కందచేయబడును. పాఠకురాండ్రు యీపత్రికాముఖమునసే పైవిషయము తెలుపు ప్రార్థన.]

1. రాఘవకళ్యాణము

హరుడు విల్లావిరవనూ
ఆరామచంద్రులు వచ్చినారూ
శీతామహాదేవితో శ్రీరాము శెలవిమ్మ
చెలియలందరు జెప్పరే॥

(150 చరణాలు)

2. సరస్వతీదేవి వర్ణన

హిరణ్యగర్భాన పుట్టినదేవి
ఇంతినిను స్మృతియింప ఇష్టాన్నమాయె
కనకాసనంబెక్కి కూర్చున్న దేవి
కాంతనిను స్మృతియింపకాంక్షలయ్యేనె॥

(25 చరణములు.)

3. అమ్మవారి అలంకారాలు

ఘట్టికావెచీర, పట్టురెవికామంచి
మట్టెలు, పిల్లేళ్లు, బొబ్బిలికాయాలు,
పీరామద్దెలుతోడా, వెలయ పాజేవులు,
చక్కనైనా మంచి నొక్కుపావడములు,
కాళ్లకడియమ్ములు, కలసినగజ్జెలు
కాళ్లనందెలు, ఘల్లు ఘల్లునడిచేటి
దుర్గా రా మంగళం మంగళం॥

(8 చరణాలు)

4. శుక్రవారాల పాట

అక్కరో రారమ్మా చెలులుమీరు!
శుక్రవారపుసేవకూ॥

(12 చరణాలు)

5. అన్నపూర్ణ పాట

అన్నపూర్ణమ్మ నిన్ను
అంతరంగమున దలతూ।
సన్నపీఠంబుపై వసరునిలచి॥

(14 చరణాలు)

6. పూజపాట

పచ్చలా పళ్లెములోను।
నవరత్నామూల జ్యోతివెలుగుచు।
ఆనందామూతో వీణమీటుచు।
అనురాగములే దెలుపుతూ।
అంగనామణూలారా అంబకు
మంగళామని పాడరే॥

(20 చరణాలు)

[వరుసలు, పూర్తిపాటలు ప్రచురించేటప్పుడు తెలుపబడును.]

—శ్రీమతి మల్లవరపు లక్ష్మీదేవిగారు

గ్రంథ పరిచయము

ప్రార్థన గీతావళి:—

మహాత్ముని సత్యాగ్రహాశ్రమములో దినదినమును పఠించబడుచుండు ప్రార్థనశ్లోకములు, శృతులు, కీర్తనములు, ఇందు సతాత్పర్యముగ శ్రీయుత శనివారపు సుబ్బారావుగారిచేఁ బొందుపరుపఁబడినవి. నూరు పుటలకు మించిన గ్రంథము. గవర్నమెంటు టెక్స్టుబుక్కు కమిటీవారు దీనిని 1929లో లైబ్రరీ బుక్కుగా ఆమోదించి ఫోర్టుసెంటుజార్జిగజెటులో ప్రకటించినారు. శ్రీయుత దేశోద్ధారక కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు దీనికి వ్రాసిన పరిచయ వాక్యము ప్రార్థనల ఆధ్యాత్మికప్రభావమును వాని యుద్దేశ్యములను, ప్రయోజనములను, వ్యక్తిగత ప్రార్థనలు, సాంఘిక ప్రార్థనలు మొదలగు బహు విషయములనుగూర్చి సంపూర్ణచర్చను సంగ్రహముగ తెలుపుచు మహాత్ముని యొన్నికశ్లోకముల కెనయైన యుపోద్ఘాతమై వన్నెగూర్చుచున్నది. వెల రు.0-4-0 లు మాత్రము. ఇది ఆంధ్ర గ్రంథమాలవారి 24వ కుసుమము. నలయువారు, తంబుచెట్టి వీధి, నెం 7 రు నందున్న ఆంధ్రగ్రంథమాలవారికి వ్రాసి ప్రతులు తెప్పించుకొనవచ్చును.

తెలుగు ప్రేమప్రచారక్:—

రాయలుసైజున 18 పుటలుగల తెలుగు మాసపత్రిక. సంవత్సరి చందా రు. 1-4-0లు ఆంధ్ర సత్సంఘమువారి తరపున శ్రీయుత వి. రామబ్రహ్మం బి. ఏ. గారిచే ప్రకటింపబడుచున్నది ప్రేమతత్వమును, భక్తిమార్గమును, గురుసేవను, దేశాభిమానమును, రాధాస్వామివారి మతమును బోధించు వ్యాసము లిందు వ్రాయఁబడుచుండును. మూఢవిశ్వాసములను, పరమతాసహిష్ణుతను పారద్రోలి నిజమైన విజ్ఞానమును బోధించును.

రామాయణ సారసంగ్రహము:—

డెమ్మీసైజు 25 పుటలు. వెల రు. 0-4-0. గ్రంథకర్త శ్రీయుత పత్రి విశ్వేశ్వర శాస్త్రిగారు, కర్నూలుజిల్లా, జటప్రోలు సంస్థానమునందు మొరవకొండపోస్టు. కొల్లాపురమునందలి స్నేహలతా కవితా సంఘమువారి 25-వ పుష్పము. రామాయణ చరిత్రముఅంతయు సుమారు 100 పద్యములలో పొందుపరుపఁబడినది. సులభశైలి. పారాయణ కనుకూలము.

కవితా కాంతా విహారము:—

డెమ్మీసైజున 12 పుటలు. గ్రంథకర్త శ్రీయుత వాజిపేయాజుల రామసుబ్బారాయుడుగారు, బి.ఏ. ఇదియు పై స్నేహలతా కవితాసంఘమువారిచే ప్రకటింపఁబడిన 27-వ పుష్పము. గ్రంథకర్త, కవితాసతి తనకు కలలో ప్రత్యక్షమై కవిత్వమనుగ్రహించి సుందరకావ్యరచనమునకు ప్రోత్సహించిన యుదంతమును, తన ప్రేయసి కిందు సుమారు డెబ్బదిపద్యములలో వివరించినారు. ధార నిరర్గళము.

కార్మికసంఘ ప్రచురణము నెం 3 రు:—

తెనాలి తాలూకా అనంతవరమునందలి యీ సంఘమువారు ప్రచురించి ఉచితముగ పంచుచున్న కరపత్రములలో ఇది మూడవది. 1, 2 పత్రములను మాపూర్వసంచికలలో విమర్శించినాము. ఇందలి కథ, భూకంపముచే కృశించిపోయిన బీహారు రాష్ట్రమునందలి దర్భాంగకు చెందినది. పసినినుగులపై నభిమానమునుకోసి, తాబేదారుల యనురులను పోసుకొని, విశ్వాసపాత్రులసేవలను హింసించి, దొంగలెక్కలను వ్రాసి, కూడపెట్టుకొన్న రామప్రసాదుని యావదాస్తియు అప్పుపత్రములును భూగర్భములో అరనిమిషములో కూలిపోయినవి. ఈ మహోపద్రవములో చచ్చినవారు చచ్చి వారి శవములను కాకులు పొడుచుకొనుచుండగా మిగిలినవారు పేదసాదభేదములేక యేకమట్టమునకు వచ్చిరి. రామప్రసాదునికి అతని భార్య బిడ్డలకు, అతను అష్టకష్టములు పెట్టిన సోముడుపోతన్నలే సుంతగంజిపోసిన గలదు లేకున్నలేదు. క్షణభంగురములగు సిరులకు మురిసి పేదలను పిండుకొనుటకంటె పెద్ద యజ్ఞానములేదని యిందలి 15 పుటలలోని చిన్నకథయు తెలుపును.

ఆంధ్ర విశ్వకళాశాల తెలుగుసంఘ పత్రిక సంక్రాంతి సంచిక:—

వీరు ప్రకటించుచుండిన ఇతర సంచికలవలె ఇదియు గంభీర గద్యవ్యాససంకలితమై, సుందరపద్య శోభితమై, పండితాగ్రగణ్యులుకూడ అవశ్యము పఠింపతగినదై, విశ్వవిద్యాలయమువారి ధీపరిశ్రమలను విశదీకరించుచున్నది. పిట్టకథలు, హాస్యములు మొదలగు కేవల పామరజనరంజకములైన సాధారణ విషయముల జోలికిది పోకుండుట దీని ప్రతిష్ఠకెంతయుఁదగియున్నది. సంధియుగము, సరళాదేశము, రసపరిష్కారము మొదలగు వ్యాసములు సాహిత్య విమర్శకుల కాదర్శకరత్నములు. ఏలపాటలను వ్యాసము, ప్రస్తుతపు భావకవుల కఠినసమాస గుచ్ఛములు నిజమైన యేలపాటల కెంత దవ్వగనున్నవో తెలియఁజేయును. విద్వచ్ఛ్రీమంతులగు దీని పోషకవర్గమువారి యాదరణముక్రింద నిది ఇట్టి యనన్య సామాన్యప్రతిభతో చిరకాలము వెలువడుచుండుగాక యని ఆశీర్వదించుచున్నాము.

రంధ్రాన్వేషి:—

శ్రీయుత యమ్. కోదండరామ రెడ్డిగారి సంపాదకత్వముక్రింద ప్రతి బుధవారమును నెల్లూరినుండి వెలువడు చిన్న చక్కని విమర్శనపత్రిక. ఆచార వ్యవహార సాహిత్య సంరంభములలో పొడసూపుచుండు దోసగుల నెత్తిపొడిచి తొలగించి సంస్కరించుటే దీని యాశయము. అద్వేషబుద్ధితోనే యీ రంధ్రాన్వేషణము జరిగింపబడినచో నిది మంచి సేవ చేయగలదు. సంవత్సరపు చందా నెల్లూరువారికి రు. 0-12-0లు. ఇతరులకు రు. 1-8-0.

గీతాసారము:—

క్రౌనుసైజు 50 పుటలు. వెల రు. 0-4-0. గ్రంథకర్త్రి శ్రీమతి కొటికలపూడి సీతమ్మగారు, పిఠాపురం. భగవద్గీత పద్దెనిమిది అధ్యాయములలోని విషయమును అధ్యాయసరణిగా 200 గీతపద్యములలో సంగ్రహించి వ్రాసిన కవయిత్రి ప్రయత్నమెంతయు సంస్తవనీయము. గ్రంథము దుఃఖోపశమనము విజ్ఞానదాయకము. శ్రీమతి వింజమూరి వెంకటరత్నమ్మగారు దీని కొక సుందరతర పద్యపీఠికను వ్రాసిరి. కవులకు తత్త్వజిజ్ఞాసకులకుఁ గూడ పఠనీయము.

చెన్నపట్టణములో:—

డెమ్మీసైజు సుమారు 270 పుటలు. వెల రు. 1-4-0. గ్రంథకర్త శ్రీయుత వేమూరి శ్రీనివాసరావుగారు, బి ఏ., బి.యల్. ఇది యొక్క చక్కని సాంఘిక నవల. మదరాసు కళాశాలలలో విద్యార్థి విద్యార్థినీ జీవనము ఎట్టి చిత్తచాంచల్యము కలుగఁజేయునో యీ నవల తెలియఁజేయును. పరిశుద్ధ భారతజీవనము పాశ్చాత్య విద్యాభ్యాసవ్యాపనము వలన నెట్టివిషయలోలుపత్వంబునకు గుఱియై విచ్ఛిన్నమగుచున్నదియు, దీనివలన కాననగును. తొలుదొల్త చిత్తవిభ్రమములకు లోనయ్యు పుణ్యవిశేషంబున సత్పథంబు జారక దీపించిన సోమేశ్వరశశిలేఖల చరిత్రము ప్రశంసింపతగ్గది. ప్రతులు వలయువారు మదరాసు, వేపేరి, పూనమల్లి హైరోడ్డు, నెం 82 రు నందుగల శ్రీయుత కనుపర్తి మార్కండేయ శర్మగారికి వ్రాసి బడయఁగలరు.

సౌందర్యమంజరి:—

డెమ్మీసైజు 64 పుటలు వెల రు 1-0-0 గ్రంథకర్త కవిశేఖర కాళ్ళకూరి గోపాలరావుగారు. సంకల్పము, శక్త్యుపాసన, భాషోపాసన, రసోపాసన, మన్మథోపాసన, కుమారీస్వయంవరము, కృతిసమర్పణము అను నేడు అధ్యాయములుగల రసతుందిలమగు కావ్యము. శబ్దపుష్టి, ధ్వని, సౌందర్యము, రసస్ఫుటము తత్త్వదృష్టి మొదలగు ఉత్తమకావ్య లక్షణములన్నియు నిందునిండి, నిబిడీకృతమై యున్నవి. సనాతనాధ్యాత్మిక అధునాతనభౌతిక విజ్ఞానమెల్లయు నిందు విసర్జల్లబడియున్నదని సర్. రాధాకృష్ణనుగారు దీని నువ్వెత్తుగ పొగడియున్నారు. శ్రీయుత దేశోద్ధారక కాశీనాదుని నాగేశ్వరరావుపంతులుగారు ఈగంభీర కావ్యము నడుగంటఁజదివి 32 పుటలు దీర్ఘప్రశంసను వ్రాసి అనన్యసామాన్యమైన మెఱుగుపెట్టియున్నారు. కావ్యలక్షణములు సాంఖ్యశాస్త్రము, అద్వైతజ్ఞానము, యోగసిద్ధి, మొదలగు గంభీర విషయముల గ్రహించి తరింపగోరువారు ఈకావ్యమును శ్రీ దేశోద్ధారకుని వ్యాఖ్యానమును పూర్ణముగఁబఠించిఁనజాలును. కాళీ

దానువంటి కవియున్నచో భోజరాజువంటి కృతిభర్త లభింపక పోడనుటకు జయపురసంస్థానాధీశులు శ్రీ శ్రీ శ్రీ విక్రమదేవవర్మగారు దీనికి కృతి భర్తయైకవిపుంగవుని గౌరవించి ఆంధ్రభాషామతల్లి నర్ఘాసనమందు గూర్చుండఁ బెట్టుకొనుటయే నిదర్శనము. కృతికర్తకు, భర్తకు, విమర్శకునకుగూడ శాశ్వత యశోదాయకమై యీ 'ప్రేమోపనిషత్తు' తక్కిన ఆర్షోపనిషత్తులవలె ఆంధ్రసాహిత్యమునం దనవరతము నలరారగలదని నమ్ముచున్నాము. ప్రతులు వలయువారు జార్జిటవును, ఆచారప్పన్ సందు నాల్గవనెంబరు ఇంటియందున్న ప్రకాశకులు విశాల్యా డిపోవారికి వ్రాసి బడయగలరు.

విశాఖపత్రిక:—

ప్రతి బుధవారమును ఆంధ్ర ఆంగ్లములలో ప్రచురింపబడు పత్రిక. స్థానిక, రాష్ట్రీయ, భారత రాజకీయములను చర్చించుచు సక్రమాందోళనా బద్ధకంకణయై రాజిల్లవలెనని దీనియాశయము. పత్రికా నిర్వహణ నైపుణ్యములో ప్రాతపులి యనఁదగు శ్రీయుత యన్. రంగమన్నారుగారి సంపాదకత్వముక్రింద ఇది విశాఖపట్టణము నొకయూపు యూచునని యూహింపవచ్చును. అన్నివిధముల ముందుకు వచ్చుచున్న వైశాఖపురిని పత్రికాప్రకటనమున వెనుక పడకుండ ముందున కీడ్చుకొని వచ్చుచున్న ప్రకాశకసంపాదకుల ప్రయత్నమెంతయు ప్రశంసాపాత్రము. సంవత్సర చందా రు 4-0-0. అర్ధసంవత్సరమునకు రు 2-0-0 లు, విడిపత్రిక రు 0-1-6 లు.

సేవాశ్రమనివేదిక: (పెదపాలెము)

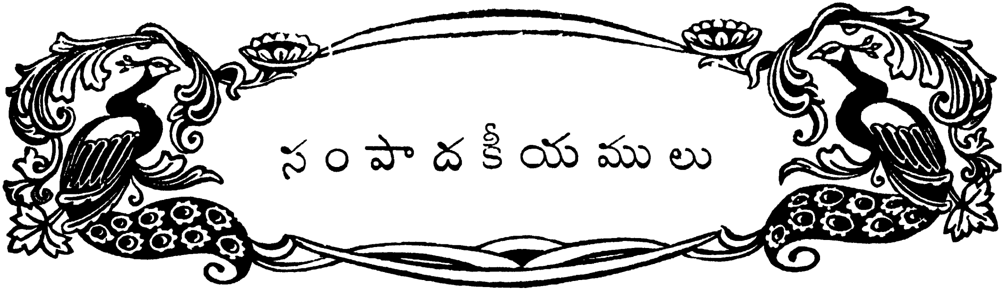
1905 లో ఆర్య బాలసమాజ మొకటి పెదపాలెమున స్థాపించబడెను. అప్పటినుండి 1921 వఱకు ఇందలి సభ్యులు రాజకీయ, రాష్ట్రీయ, సాంఘిక సంచలనములం దెల్ల చేరి జనులలో ప్రబోధమును కలిగించుచుండిరి. 1926 లో సేవాసంఘమను నొక దానిని ఆయూరి యువకులు స్థాపించి పైసమాజము నుద్ధరించుటయేగాక, ఒక వైద్యాలయమును నిర్మించి గ్రంథాలయమును బాగుపరచి, ఉచిత విద్యాలయమును స్థాపించి, బాలసరస్వతి యను పత్రికను కొంతకాలము నడిపించి అనేకవిధముల సేవచేయుచున్నారు. వీరు హిందీప్రచారముచేసి బాలురను పరీక్షలకంపి ప్యాసు చేయించుచున్నారు. ఖద్దరును విక్రయించుచున్నారు. యాత్రలు సాగించుచున్నారు. ఈ సమాజమునకు ఉదార శ్రీమంతులగు ఫ్రతుంభాక కుటుంబమువా రొనర్చుచున్న మహాసహాయమువలన ఇది శుక్లపక్ష చంద్రునిమాడ్కి రాణించుచున్నది గనుక సమాజమువారికి శాశ్వతకృతజ్ఞులై యలరారు చుండగలదు.

వైద్యదీపిక:—

గుంటూరునుండి మాసమున కొకతూరి ప్రచురింపఁబడుచుండును. ప్రొఫెసరు డి. రంగాచార్యులుగారు దీనికి ప్రధానసంపాదకులు. ఇందు ఆయుర్వేదచికిత్సా విధానములనుగూర్చిన మంచి పరిశోధక వ్యాసములు, వైద్యలోకమునకు సంబంధించిన కేసుల నివేదికలు, సంఘవార్తలు, సంస్థల సమావేశముల సమాచారములు మొదలగునవి ప్రకటింపఁబడుచున్నవి. దేశీయ వైద్యుల గౌరవ సౌకర్యములను పరపతిని సంరక్షించఁ బూనుకొనిన మేలుబంతి. సంవత్సరచందా రు 2-0-0 మాత్రము.

'సహకారిమిత్ర' ఉగాదిపండుగ సంచిక:—

హరిద్రపత్రములతోను శ్యామల వృంతములతోను నలరారుచు 28 పుటల పరిమాణముగల యీ సహకార కుసుమము ఆర్థికవిజ్ఞాన సౌరభము నాంధ్రదేశమున వెదజల్లుచు ఈ మధుమాస ప్రారంభమున విహరింపఁ దొడగుచున్నది. వ్యాసము లొకదానికొకటి యీడు తీయవు. విషయము సర్వసహకార జనావశ్యకమైనది. సహకార భవనములు నాయకులయొక్క చిత్రములు పత్రికనెల్ల శోభస్కరముగా చేయుచున్నవి. సాహిత్య రాజకీయ పత్రికామతల్లులుమాత్రమే యింతవరకు గుత్తగాగొని అలంకరించుకొనుచున్న యిట్టి దివ్యాభరణములనెల్ల పుణికి తెచ్చి తమసహకారదేవత యొడల సింగారించి ఆంధ్రదేశమును తిలకించఁ జేసిన సంపాదకులు శ్రీయుత మన్నేపల్లి రామకృష్ణారావుగారిని మేమెంతయు అభినందించుచున్నాము ఇట్టి సర్వజనావశ్యకమైన పత్రికకు సంవత్సర చందా రు. 3-0-0 లు మాత్రమే. కార్యాలయము నెల్లూరు.

వెంకటరామమూర్తి పంతులుగారి వ్యావహారిక భాషావాదము:—

రావుసాహేబ్ గిడుగు వెంకటరామమూర్తి పంతులుగారికి జరిగిన సప్తతితమ జన్మదినోత్సవము అనేకవిధములుగా ఆంధ్రులకు సంస్మరణీయమైన దైనప్పటికీ, అందువల్ల వ్యావహారిక భాషకు అతనుచేసిన సర్వతోముఖసేవ స్పష్టతరమౌతున్నది కాబట్టి మరింత ఆదరణపాత్రముగా ఉంటుందనడమునకు సందేహములేదు. పంతులుగారు బొడ్డున పొన్నపూవు పెట్టుకొని పుట్టిన ఆగర్భ శ్రీమంతులుకారు. సాధారణ సంసారి బిడ్డ. కష్టసాధ్యముమీద విద్యాభ్యాసము చేసి ఆకాలములో ఉత్కృష్టముగా ఎంచబడే బి. ఏ. పరీక్షలో ఘనముగా ఉత్తీర్ణులై పర్లాకిమిడీరాజావారి కళాశాలలో ప్రధాన చారిత్రకోపన్యాసకులై కళాశాలకు సంస్థానమునకుంగూడ వన్నె తెచ్చినారు. ఈఅయ్యవారివృత్తిలో అణుమాత్రముగా చిక్కే విశ్రామసమయములోనూ, ఆ వృత్తినుంచి విశ్రాంతిపొందిన తరువాత లభించిన పూర్ణ విశ్రామములోను వారు పఠించినఅసంఖ్యాక గ్రంథములు, చేసిన అనంత విమర్శాపరిశోధనలు, ఏర్పరచుకొన్న సిద్ధాంతములు, ఆంధ్రేతర భాషాపరిచయములు, సవర భాషా వ్యాకరణనిఘంటురచనములు, శాసనపరిష్కారములు, దేశసంచారములు, వాదోపవాదములు, వ్యాసపరంపరలు చూస్తే ఎటువంటి బుద్ధిమంతులకూ కూడా అత్యాశ్చర్యకరంగా వుంటుంది. ఆహారనిద్రా సమయములు మినహాగా మిగిలినకాలమంతా విమర్శాపూర్వకమైన చదువులు చర్చలలోనే గడుపుదురు. ఆహారనిద్రల ననుభవించుటయును ఈ విద్వజ్జీవయాత్రార్థమేకాని వేరు కార్యము నిమిత్తముకాదు. ప్రభుత్వముల వద్ద యిచ్చకములకుకాక, ప్రజలలో రాజకీయనాయకత్వమునకుకాక, ఇహములో సంపదలు పోగుపెట్టుకొనుటకుకాక సాధారణమగు నొకభాషావిషయమున నిట్టియనన్యచిత్తముతో రేయుంబవళ్లు గడపేవారు బహు తక్కువగావుంటారు. ఎందులో చేసినసేవయైనను వేగము పేరికి వచ్చునుకాని ఈ విషయమై పడినశ్రమయంతయు సాన క్రిందివన్నెవంటిది. అయితే పంతులుగారి కదిప్రాణము కంటెకూడా మధురమైన ఆసవమై, అతని జీవనమును రసపుష్టము చేసి, చిందులు త్రొక్కించి ఆంధ్రభాషాభిమానులకందరికీ ఆనందదాయకునిగా చేసినది.

అతని సప్తతితమ జన్మోత్సవమున ప్రకటింపబడిన మహాసంచికకు ప్రాచ్యులు పాశ్చాత్యులు, ఆంధ్రులు, అరవలు, బంగాళీలు మొదలగు జాతులలోని పండితాగ్ర-

గణ్యులు. అతని శత్యాప్యాయనములైన భాషాతత్వ శాస్త్రము, శిక్షా శాస్త్రము, శాసనపరిశోధనము, పురావాస్తు శాస్త్రము మొదలగువానికి సంబంధించిన వ్యాసములు ఆంధ్ర ఆంగ్లభాషలలో సుమారు 600 పుటలుగా పంపించి తమ భక్తివిశేషములను ప్రదర్శించుకొనిరన్న, అతనికీర్తి యెంత దిగంతవిశ్రాంతమో, అతనిపరిశ్రమ యెంత గంభీరమైనదో మన మూహించుకో వచ్చును. ఆంధ్రవ్యావహారికభాషావిషయమునమాత్రము వారుచేసిన పరిశ్రమను దిఙ్మాత్రముగ ఇందు ప్రశంసింపఁ బూనుకొనుచున్నాము.

ఆంధ్రభాషలో తెలుగు వచనగ్రంథములూ, వచనశైలీ వీరేశలింగం చిన్నయ్యసూరి మొదలగు ఆధునికాంధ్రపండితులతో మాత్రమే పుట్టలేదనిన్ని, అంతకుముం దనేక వచనగ్రంథములు పండితులచేత వ్రాయబడి వుండినవనిన్ని వాటిలోనిశైలి పద్యముల శైలివలెగాక సులభమై వ్యావహారికపద భూషితమై ముద్దులుమూటకట్టుచుండె ననిన్ని "గద్యచింతామణి" మొదటిభాగము ద్వారా అతను తెలియఁజేయుచున్నారు. ఈ గ్రంథములో ఆంధ్రదేశమున వివిధసమయములలో రచింపఁబడిన కథలు, లేఖలు, వ్యాసములు, వ్యాఖ్యానములు మొదలగు వాని నెత్తిచూపించి వ్యావహారిక భాషాశైలి యొక్కటిమాత్రమే తెనుగుగద్యమునకు అనుశ్రుతమైనదనిన్ని, వచనరచనలలో కావ్యభాషను ప్రవేశపెట్టుట పూర్వుల సంప్రదాయంకాదనిన్ని ఋజువుపరుస్తున్నారు. ఆయా కాలములలో వ్రాయబడిన రామాయణ భారతభాగవతవచనములు, ప్రాచీన లిఖిత గ్రంథములు, తత్వగ్రంథాలు, కథలు, దేశచరిత్రలు, కైఫీతులు, తీర్పులు, వార్తాపత్రికలు, వ్యాఖ్యానములు, లక్షణగ్రంథములు, బడిపుస్తకములు, ధర్మ జ్యోతిష సిద్ధాంత వైద్య భరతశాస్త్రములు, నిఘంటువులు, దినచర్యలు మొదలగు సుమారు 200 గ్రంథములనుండి వ్యావహారికశైలి కుదాహరణములు చూపించినారు. వీనిని వ్రాసినవారందరూ పండితులు. ప్రజలకు సులభముగా తెలియడముకొఱకు అనుశ్రుతమైన తెలుగు భాషలో వ్రాసినారు. అచ్చువచ్చినప్పటి నుండియే ఇట్టి స్వచ్ఛందశైలికి స్వస్తి చెప్పఁబడి, దాని స్థానే తప్పులతడకమైన కృత్రిమ గ్రాంథికశైలి పండితులవలన ప్రవేశపెట్టబడినదనిన్నీ విశ్వవిద్యాలయమువారు దీనికి పట్టముగట్టి అసలుభాష కన్యాయముచేసినారనిన్నీ యీ గ్రంథమువల్ల తెలియఁగలదు. పంతులుగారు యదార్థనిరూపణము చేసినారు. ప్రస్తుత పత్రికాధిపతులు, విద్యాశాఖవారు మొదలగువారు ఇప్పటికైనా కళ్లుతెరచి వయోజనవిద్యాప్రచారకరమైనట్టిన్ని అనుశ్రుతమైనట్టిన్ని శైలికి తిరిగీ గౌరవస్థానము నిస్తారో లేక గ్రుడ్డివారై 'గ్రాంథిక' భాషాకూపములోనే కొట్టాడుకుంటారో భవిష్యత్కాలమే తెలియఁజేయఁగలదు. వ్యావహారికభాష మహార్ణవమువంటిది. 'గ్రాంథిక'భాష కృత్రిమజలము కృత్రిమవాయువులతో కూడిన మదరాసు

మోరీనావంటిది. ఆంధ్రజన జలచరములు స్వేచ్ఛారతములై ఆ మహార్ణవమున విచ్చల విడిగా విహరించునో లేక యీ ప్రదర్శనా గారమున నూపిరిసలుపక కొట్టాడుకుంటూ, కృత్రిమాభిరుచుల కలవాటుపడిన నవనాగ రక యువతీయువక పండితప్రవరుల ప్రశంస లకు ముఱియుచుండునో నిర్ణయించుకో వలసియున్నది.

ఇదీగాక ప్రస్తుత గ్రాంధికవాదుల శైలీ వారివ్యాకరణములూ ప్రతీవానిని ఒకా నొక సంశయసముద్రములోనికి త్రోసివేయు చున్నవి. ఈ సంశయవిచ్ఛేదము చేసేనిమి త్తము శ్రీ పంతులుగారు బాలకవిశరణ్య మనే 358 పుటల గ్రంథమును తయారుచేసి నారు. చిన్నయసూరిగారినుండి నేటివరకు పండితులు వ్రాయుచున్న గ్రాంథికమను శైలి కలవాటుపడినవారికి స్వతస్సిద్ధముగా తెలుగు శిష్టులు వ్యవహారమునం దుపయోగించే ప్రతి మాటవిషయమునా ఇది తప్పొఒప్పొ, వార్యకణమొప్పుతుందా ఒప్పదా, ప్రయో గాలున్నవాలేవా అనే సందేహము కలుగు తునే వుంటుంది. ఈ ఆలోచనలోనే సగము బుద్ధిపోతే విషయము మనోరంజకంగా ఎట్లా వుంటుంది? ఇంతా ఆలోచించి తేల్చుకున్న పదమేదో పరిశుద్ధగ్రాంథికమా అంటే అదేదో ఒక కృతిమగ్రాంథికమై తప్పైవ్వూరు కుంటుంది. ఆవ్యావహారికపదము తప్పను కొనేది వట్టి భ్రమ అనిన్నీ, వ్యాకరణరీత్యా సాధువనిన్ని పూర్వకవుల పద్యకావ్యముల లోనే అట్టిపదములు వేనవేలు ప్రయోగములై యున్నవనిన్నీ తెలిస్తే ఇటువంటి బ్రహ్మ సందేహాలు లక్షలకొలదీ తీరిపోయి ప్రతి ఆంధ్రుడు శిష్టమైన తెలుగును ధారాళముగా వ్రాయగలుగుతాడు. వ్యవహారములో ఎంత సాధువైనపదమైనా కవిప్రయోగమున్న దంటేనేగాని శిష్టమని నమ్మలేకపోవడము తెలుగువారికి సహజమైపోయింది. తెలుగు వారికి ఇట్టి నమ్మకము కలిగించడముకొరకు శ్రీపంతులుగారు వేనవేలు ప్రయోగాలు పూర్వకవుల గ్రంథాలనుండి యెత్తిచూపించి వాటిని సాధువులని నిరూపణచేసి యీ గ్రంథమునిండా ఉదహరించినారు. వీనిలో కొన్నింటిని ఈదిగువ నుదహరిస్తే యీగ్రంథ మువలన తెలుగుభాషకు తెలుగువారికి పంతులుగారుచేసిన మహోపకారముయొక్క విలువగోచరమాతుంది. వ్యావహారిక భాషా ద్వేషులుకూడా సిద్ధాంతములను అంగీక రించినా అంగీకరించకపోయినా పంతులు గారి పరిశ్రమనైనా మెచ్చకపోరనే విశ్వాస ముతో, వారు సాధువులని నిరూపించిన కొన్ని ప్రయోగాలని ఇచ్చట ఉదహరిస్తాము.

కూతుళ్లు, కూతురిని, కూతురుకు, ఆకొంట, మేలుకొంట, వసింతురు, పూజింతుము, చేతురు, కోతురు, రాజుకు, అందుకు, మోముకు, వాగుకు, కొడుకుకు, చెలువుకు, పురముకు, అందఱికి, ఆరుగురికి, ఇక్కడికి, చాలా, కూడా, ఇంకా, అయినా, మూడో, ఎనిమిదో, సేనా, తలా, అంతా, ఇంతా, వద్దు, కద్దు, మొక్క, కొద్ది, వల్ల, నెల్లాళ్లు, ఇరువై, అఱువై, తొంబై, వాటి, వీటి, వేటి, ప్రాణాలు, మీసాలు, జగాన, వాళ్లు, కొమాళ్లు, కళ్ళు, అల్లుళ్లు, పెళ్లి, ఒళ్ళు,

మళ్ళు, వెళ్లు, రక్షించు, చేయించు, పెట్టుక, పట్టుక, నుంచి, వద్ద, పట్టుకో, పట్టుకోక, చేయడము, కట్టడము, త్రవ్వడము, చేదాము, విందాము, కోసము, అయితే, అంటే, ఆరగింపు, లేకను, చేసినాను, చేస్తిని, చేస్తాను, చేసును, కోసును, చేసింది, ఓరాత్రి మాబాగు, ఎగాదిగ, చెల్లాచెదరు, కానీ, తెలిసీతెలియక, మ్రొక్కేము, వచ్చిని, మెఱుగెట్టె, గంతువేయు, తాటాకు, నవ్వాను, మొదలగు ప్రయోగము లెన్నియో శిష్టము లని నిరూపింపఁబడినవి. ఇటువంటి హామీ కుదిరినతరువాత నిర్భయముగా నోటికివచ్చిన శిష్టపదమునెల్లా ప్రయోగించి నిస్సంకోచముగా అది శుద్ధమని నమ్మి ముచ్చటైన గద్య పద్యకావ్యములను బాలకవులు వ్రాయ గలుగుట కాటంకముంటుందా?

ఇక ఈ రెండుగ్రంథముల వల్లా కూడా సందేహములు తీరక చేతనయినంత మట్టుగ గ్రాంథికభాషలోనే మన శైలిఅంతా వెలిగిద్దా మనుకొనేవారివ్రాతలు ఎట్టి తప్పుల తడకలుగా నుంటవో తెలుసుకోవలెనంటే వారు రచించిన 'ఆంధ్ర పండిత భిషక్కుల భాషా భేషజము'ను చూస్తే చాలును. ఉద్దండ గ్రాంథికభాషావాదులలో మహామహోపాధ్యాయ కొక్కొండ వెంకటరత్నం పంతులుగారిని మించినవారు పుట్టబోతారని యైనా ఊహించుకోడానికి వీలులేదు. బిడ్డలను ముద్దాడడము, నౌకర్లకు పని చెప్పడము, బిచ్చగాండ్రను కసరడము, భార్యతో సరసము లాడడము మొదలు, విద్యార్థులకు సభికులకు ఉపన్యసించడం గ్రంథాలు వ్రాయడంవరకుగల ప్రక్రియలన్నీ గ్రాంథికభాషలోనే వెలిగించేవారని ఆయననుగూర్చి యిప్పటికీ అనేకులు చిత్రవిచిత్రమైన కబుర్లు చెప్పుకుంటూ వుంటారు. పులుకడిగిన ముత్తెమువంటి అతని శైలిని గ్రంథములను పట్టుకొని విమర్శించి అతనికి గ్రాంథిక శైలి రాదని ముక్కూ మొగమూ వాచిపోయి నట్లు చీవాట్లు పెట్టినారు కళాప్రపూర్ణ వేదం వెంకటరాయ శాస్త్రిలుగారు. అతని కెందుకా ఆ చీవాట్లు? అతనిలాగ మన మెవ్వరమూ తప్పులు వ్రాయకుండా ఉండే టందుకట! వెంకటరత్నం పంతులుగారికే గ్రాంథికశైలి రాక చీవాట్లు పడవలసిన యోగ్యత వుంటే ఇక మన పాట్లేమికాను! అయితే అదృష్టవశమున వెంకటరత్నం పంతులుగారు శాస్త్రిలుగారు చెప్పినంతటి మూర్ఖులు కారనిన్నీ శాస్త్రిగారికే గ్రాంథిక భాష తెలియక పోవుటవల్ల పంతులుగారిని తిట్టవలసిన అవసరం పట్టిన దనిన్నీ, శాస్త్రిలుగారికే గ్రాంథికశైలి తెలియదని వారి గ్రంథములవల్ల ఋజువు పరచవచ్చుననిన్నీ గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారు వ్రాసిన యీ గ్రంథము తెలియఁజేయును. సంస్కృత భాషా పారావారములై, వ్యాకరణశాస్త్ర పారంగతులైన అట్టి మహనీయులకే గ్రాంథిక భాష వచ్చునా రాదా అని సంశయముగా ఉంటున్నప్పుడు అట్టి శైలిని మననిత్య వ్యవహారములోనికి మనబోంట్లు జొప్పించి పరిశుద్ధ గ్రాంథికభాష వ్రాసే మనుకోవడంకంటె అహంకారము వేరులేదు. ఇంతకంటె దూష్య మని చెప్పడానికి వీలు కానటువంటి వ్యావ

హారిక భాషలోనే వ్రాస్తే మన పరువు తక్కువ కాదనుకుంటే తప్పా?

రామమూర్తి పంతులుగారి వాదనవచ్చిన వారుకూడా వ్యవహారభాష విషయమై ఒక ఆటంకము చెప్పుతారు. సిద్ధాంతములో ఇదంతాబాగుంది కాని ఆచరణలో పేలవము అశ్లీలము (Slang) కాకుండా ఈ శైలిలో వ్రాయడం సాధ్యమా అని అడుగుతారు. ఆచరణమూలకంగాకాని దీనికి జవాబుచెప్ప లేము. పంతులుగారు కేవల విమర్శకులేగాని సాహిత్యకర్తలుకారనే అనుకొందము. అయినను అతనువ్రాసిన బహుకొద్దిపాటి వ్రాతలైనను అతని సిద్ధాంతములను ఆచరణ రూపముగా బలపరుస్తున్నవని చెప్పుట కాటంక ముండకూడదు. పైగ్రంథములవల్లనేమి వ్యాసావళి అను అతని ప్రత్యేక గ్రంథము వల్లనైతేనేమి అతని శైలి ఎంత సజీవమై, బలిష్ఠమై, రసవంతమై, విశ్వాసజనకమై, హృదయంగమమై వున్నదో మనము తెలుసుకోవచ్చును. వ్యాఖ్యాతలు, బోధకులు, ఉపన్యాసకులు, కవులు మొదలగువారు దానిని చేబట్టి విజృంభించినచో వారివారి మనస్సులందు గుప్తమైయున్న సౌందర్యవిజ్ఞాన సంపదలెల్లయు జనుల హృదయాంతరాళములలోనికి దారిచేసుకొని ప్రవేశించి వాటిని దేదీప్యమానములుగఁజేయవా?

మదరాసు విధవావివాహ సహాయసభ:—

ఇది త్యాగరాజనగరమున 1927వ సంవత్సరములో స్థాపించఁబడినది. నిర్బంధవైధవ్యమువలన గలుగు అనర్థములను తెలుపుచు వీరు ఆంగ్ల, ఆంధ్ర, తమిళభాషలలో కరపత్రములు పంచుచున్నారు. గతసంవత్సరమునందీ సభ సభ్యులు 32 పట్టణములలో నుపన్యసించిరి. వీరు కేవల ముపన్యాసములతో తృప్తులుగాక విధవలను తెచ్చి తమభవనమున పోషించి తగినవరుల నన్వేషించి వివాహములు చేయుచున్నారు. ప్రస్తాపసంవత్సరములో వీరు 22రు కన్యలను పోషించిరి. వీరిలో 15 గురికి పెండ్లిచేసిరి. ఈసభకు జస్టిసు యమ్. వెంకటసుబ్బారావుగా రధ్యక్షులు, శ్రీమతి యమ్ సుబ్బారావుసతిగారును, రావుబహద్దూర్ టి. భగవంతం గుప్తగారును ఉపాధ్యక్షులు. కరుణామయులగు నీరి యాదరణముక్రింద నీసభ దినదినప్రవర్ధమానమై రాజిల్లవలెనని కోరుచున్నాము.

ఆంధ్రమహిళాకళాశాలా ప్రయత్నములు:—

ప్రాథమిక ఉన్నతవిద్యలవలె ఉత్తమవిద్య అనగా కళాశాలలలో నేర్పనగు విద్య ఆంధ్రయువకులనువలె యువతీజనంబులనుగూడ ఆకర్షించుచున్నది. అయినను వందలకొలది యువకులుచేరి పఠించుట కవకాశముగల కళాశాలలు వివిధనగరములలో నున్నట్లు యువతులు పఠించుప్రత్యేక కళాశాల ఆంధ్రదేశమునకంతటికి నొక్కటియైనలేదు. ఉత్తమవిద్య నభ్యసింపఁగోరు యువతులు పురుషులతో కలసి ఆంధ్రనగర కళాశాలలలోనైనఁ జదువుచున్నారు లేదా మదరాసు, పూనా, కలకత్తా మొదలగు నగరములకేగి యచ్చటి

మహిళాకళాశాలలలోనైన విద్య నేర్చుచున్నారు. ఇట్టివా రేయల్పసంఖ్యాకులో యైనచో ఎక్కడనో ఒకచోట నిమిడి విద్యాభ్యాసము చేయుచున్నందుకు సంతసించవలసినదే. కాని వీరిసంఖ్య నానాటికి పెరుగుచున్నది. ప్రస్తుతము మదరాసు క్రైస్తవస్త్రీ కళాశాలలో 18 గురు, క్వీనుమేరీకళాశాలలో 19 గురు, కాశీ విశ్వ విద్యాలయములో నలుగురు, మదరాసు, నెల్లూరు, బందరు, గుంటూరు, కాకినాడ, విశాఖపట్టణం మొదలగు నగరకళాశాలలలో పురుషులతో కలసి సుమారు 90 మంది ఆంధ్రవిద్యార్థినులుత్తమ విద్యను నేర్చుచున్నారు. స్త్రీలకు ప్రత్యేక కళాశాలయే యున్నచో ఇంకను నెక్కువమంది ఆంధ్రయువతులుచేరి ఉత్తమ విద్యలు నేర్తురనుటకు సందేహములేదు.

ఆంధ్రదేశమున కొక ప్రత్యేకమహిళా కళాశాల స్థాపించునిమిత్తమె శ్రీయుత కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు ఉపాధ్యక్షులై యుండునప్పుడే కొంతకదలిక పుట్టినది. వారొక నివేదికను తయారుచేయించిరి. శ్రీమతులు సత్యనాథం, కజిన్సుసతి, శ్రీనివాసమ్మగార్లు, పండిత కార్వే ప్రభృతులు దాని ఆవశ్యకతను నిరూపించుచు అభిప్రాయముల నిచ్చియుండిరి. కాని యీ సంవత్సరము ఫిబ్రేవరి 25-వ తేది వరకు దీనినిగూర్చి తిరిగి కదలించినవా రెవ్వరును లేకుండిరి. ఆనాడు జరిగిన ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ సెనేటు సమావేశములో శ్రీయుత మాగంటి బాపినీడుగారు వెంటనే ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయమువారొక మహిళాకళాశాలను స్థాపించవలెనని తీర్మానమును ఉపపాదించిరి. శ్రీమతి పద్మాసనమ్మగారీతీర్మానమును బలపరచుచు దీనినిగూర్చి అఖిలభారతమహిళాసభలోగూడ నిట్టి తీర్మానము ప్యాసయినదని చెప్పిరి. కళాశాలకంటె విశాఖపట్టణములో స్త్రీలకు ప్రత్యేక వసతిగృహ మెక్కువ ఆవశ్యకమని కొందరు వాదించిరి కాని చివరకు శ్రీయుత రాళ్లబండి సుబ్బారావుగారి సవరణతో బాపినీడుగారి తీర్మానమే నెగ్గినది. ఈ సవరణప్రకారము ఇట్టి కళాశాలను స్థాపించుటకు కావలసిన ద్రవ్యసహాయమును చేయవలసినదిగా సిండికేటువారు ప్రభుత్వమువారిని కోరుచు ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములను జరుపగలరు. వీరిప్రయత్నములు సఫలములై ఆంధ్రదేశమునకు చిరకాలవాంఛితంబైన ప్రత్యేకమహిళా కళాశాల అచిరకాలములోనే లభించునుగాక యని కోరుచున్నాము.

EDITED, PRINTED AND PUBLISHED BY
DR. K. N. KESARI AT THE LODHRA PRESS, EGMORE, MADRAS.

యఁ. టి. పి. యూనియన్, నరసాపురము.

స్థాపితము, 1901. రిజిష్టర్డు, 1917.

రాజపోషకులు:—శ్రీ రాజా రావు వేంకటకుమార మహీపతి సూర్యారావు బహద్దరువారు, పిఠాపురం మహారాజావారు.

పోషకులు:—శ్రీయుత యర్రమల్లి నారాయణమూర్తిగారు, అడ్వొకేట్, నరసాపూర్.

ఆంధ్రస్త్రీల పోటీపరీక్ష 1934

వచ్చేపరీక్ష దివి 1, 2, డిశెంబరు 1934 సం॥ తేదీలలో జరుగును. పరీక్షకుగాను స్త్రీలు తమ గ్రామములను విడువనక్కరలేదు. ఈ పోటీపరీక్ష పోస్టాఫీస్ ఉన్న ప్రతిగ్రామమందును అభ్యర్థినులు ఉన్నచో (ఒక్కరైనను సరే) మాచే నియమింపబడిన స్త్రీసూపరింటెండెంటులచే పై తేదీలలో జరుపబడును. వయస్సు విషయమునగాని, జాత్యాదిభేద విషయమునగాని స్త్రీలు సంకోచింప నక్కరలేదు. స్కూళ్ళలోని బాలికలుగాని, ఇండ్లలోని స్త్రీలుగాని ఈ పరీక్షకు పోటీచేయవచ్చును. పోటీలో మొదటిక్లాసువారికి మా కార్యనిర్వాహక వర్గపు ఏర్పాటుల ననుసరించి బంగారుపతకములు బహుమాన మివ్వబడును. నూటికి 60 వంతున మార్కులను మొత్తము మార్కులలో సంపాదింప గలిగినవారు మొదటిక్లాసులో కృతార్థులయినటులు ఎంచబడుదురు. ప్యాసుకుగాను ప్రతిఅంశములోను మూడవవంతు మార్కులు రావలెను. ప్రతిఅంశమునకు 100 మార్కులు విధింపబడును. ఈ పరీక్షకు ఈదిగువ గ్రంథములు పఠనీయగ్రంథములుగా నియమింపబడెను.

పఠనీయ గ్రంథములు.

1. సాహిత్యము : పద్యకావ్యము:—మహాభారతములోని "నలోపాఖ్యానము." మహాభారతము నుండియే చదువుకొనవచ్చును. విడిగా కావలసినచో వావిళ్ళవారిది టీకతో ఖరీదు రు. 0–6–0.

2. డిటో. వచనము:—"మణిమేఖల" నరసాపురం, కమలకుటీరమువారి ప్రచురణము. మా అభ్యర్థినులకు మాత్రము ఖరీదు. రు. 0–6–0.

3. డిటో. వ్యాసరచన:—"రాధ" నవల. (గ్రంథకర్త్రి) శ్రీమతి కవితిలక కంచనపల్లి కనకమ్మగారు విద్వాన్. మా యభ్యర్థినులకు మాత్రము ఖరీదు. రు. 0–8–0.

షరా:—సాహిత్యమునందలి సామాన్యవ్యాకరణ సూత్రములు పద్యములయొక్క (వృత్తములయొక్కమాత్రము) గణ విభజనయు చక్కగా నేర్చుకొనవలయును.

4. గణితము:—సిలబసు రాబోవుసంచికచో ప్రచురింపబడును. ఏ పుస్తకమునైన నుపయోగము చేసుకొనవచ్చును.

5. శాస్త్రము:—"శిశురక్షణ" (గ్రంథకర్త్రి); శ్రీమతి టి. వరలక్ష్మమ్మగారు, హైదరాబాద్. మాయభ్యర్థినులకు మాత్రము ఖరీదు. రు. 0–8–0.

షరా:—ఈపయిన నాచే పేర్కొనబడిన పఠనీయ గ్రంథముల నన్నిటిని మాయభ్యర్థినులకు పోష్టుఖర్చుల సదుపాయము నిమిత్తము నావద్దకే తెప్పించియుంటిని. వి. పీ. గా బడయవచ్చును.

అద్దంకి బిందుమాధవరావు, కార్యదర్శి.

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారిచే రచియింపబడిన పుస్తకములు

1. వసుమతి:—సాంఘికసాంసారికానర్థములను వివరించు నీతిబోధకమగు చక్కని సాంఘిక నవల. పాఠశాల పఠనీయగ్రంథముగా అప్రూవు చేయబడినది. ... వెల 0 12 0

2. బాలనీతి కథావళి:—నీతిబోధకములగు ఇరువది కథల సంపుటి. దొరతనమువారిచే పఠనీయ గ్రంథముగా అప్రూవ్ చేయబడినది. ... ... వెల 0 10 0

3. విశ్వామిత్ర మహర్షి:—ఈ మహర్షియొక్క అద్భుతచరిత్ర మిందు ప్రౌఢభాషలో వర్ణింప బడినది. ... ... వెల 0 8 0

4. ద్రౌపదీ వస్త్రసంరక్షణము:—(ద్విపద) పాటవలె పాడనగును. వెల 0 2 0

5. సత్యాద్రౌపదీ సంవాదము:—(ద్విపద) పాటవలె పాడనగును. వెల 0 2 0

6. జ్యోతి:—ఆరోగ్యనాటకము. హెల్తు డిపార్టుమెంటువారిచే ఆమోదింపబడినది. వెల 0 4 0

7. పెన్షను పుచ్చుకున్ననాటి రాత్రి:—అనేకమంది విద్యాధికులచే ప్రశంసింపబడిన చక్కని కథ. గృహలక్ష్మినుండి పునర్ముద్రింపబడినది. ... ... వెల 0 1 0

8. శారదలేఖలు:— ... ... వెల 1 0 0

ఈ పుస్తకములన్నియు నొకేమారు తెప్పించుకొనువారికి 3 రూపాయలకే యివ్వబడును. పోస్టు కర్చులు ప్రత్యేకము.

ఈ గ్రంథములు వలయువారు :

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు,

బాపట్ల, గుంటూరు జిల్లా. అని వ్రాయవలయును.

రావ్‌సాహేబ్, మ॥ రా॥ శ్రీ॥ గిడుగు వెంకటరామమూర్తి పంతులుగారి సప్తతితమ జన్మదినోత్సవ ప్రచురణములు.

వ్యాససంగ్రహము:—	సుమారు 750 పుటలు.	వెల	7	8	0
గద్యచింతామణి:—	,, 370 ,,	వెల	1	8	0
బాలకవి శరణ్యము:—	,, 360 ,,	వెల	1	8	0
ఆంధ్రపండిత భిషక్కుల భాషాభేషజము:—	,, 210 ,,	వెల	1	0	0
వ్యాసావళి:—	,, 172 ,,	వెల	1	0	0

ప్రకాశకుడు :—

తెలికిచర్ల వెంకటరత్నంగారు,

గుంటూరు.

మీ భ వి ష్య త్తు ను

ది డెక్క౯ అస్యూరెన్సు కంపెనీ,

(లిమిటెడ్) నందు

భీ మా చే సి కొ ను డు

ప్రీమియములు స్వల్పములు

పద్ధతులు ఆకర్షణీయములు, నవీనములు

పోల్చరాని ఎందునులేని సౌకర్యములు

బోర్డు అ ధ్య క్షు లు

శ్రీరాజా నాయని వేంకటరంగారావు బహదూరు, మునగాల జమీందారు

స్త్రీల అడ్వైజరీబోర్డు

శ్రీమతులు డా. ముత్తులక్ష్మిరెడ్డి, ఆచంట రుక్మిణిలక్ష్మీపతి,

అమ్ముస్వామినాధనుగార్లు

అన్నిచోట్ల విద్యావతులగు స్త్రీలు తమ కాలమును వృథాపుచ్చక మా కంపెనీఏజన్సీతీసుకుని పనిచేసిన స్వలాభమును పొందుటేగాక ప్రజలకు అందు ముఖ్యముగా స్త్రీలకు ఎక్కుడులాభమును చేకూర్చినవారగుదురు. సంకోచింపక కృతనిశ్చయులై నేడే యికార్యసాధనోపాయముల నరయుటకు మాకు వ్రాయుడు.

ఆం ధ్రు ల సౌ క ర్య ము న కై ఉ త్త ర ప్ర త్యు త్త ర ము లు తె లు గు భా ష యం దు కూ డ జ రు ప బ డు ను.

బ్రాంచిఆఫీసులు:—

మద్రాసు,

బెంగుళూరు, హైదరాబాదు (డక్క౯)

హెడ్డాఫీసు:—

మునగాలభవనము

బెజవాడ

జమ్మి వెంకటరమణయ్యగారి

యకృత్ ప్లీహావ్యాధులకు (Liver and Spleen complaints) దివ్యౌషధములు.

ఈ ఔషధము పైరోగములను కుదుర్చుటయేకాక, రాకుండ కూడా చేయును. వైద్యశిఖామణులెల్లరును మిగుల పొగడు చున్నారు. ఇతరమందులన్నియు వేసివేసి నిరాశచేసుకొన్న సందర్భములలోకూడా ఇది పనిచేసి విజయమును బడసినది.

అనేక ప్రదర్శనములలో బహుమానమును బడసినది. తెణుకులో జరిగిన ఆంధ్ర ఆయుర్వేద మహాసభలో ఇది ప్రథమతరగతి యోగ్యతాపత్రమును పతకమును బడసినది.

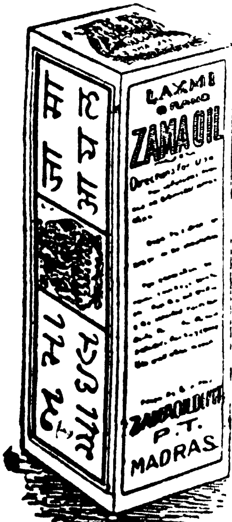
జమ్మి వెంకటరమణయ్యగారి ఫోటోగ్రాఫు దీనికి ట్రేడుమార్కుగా రిజిస్టరు అయినది కనుక ఆ ఫోటోనుచూచి మందు కొనుక్కొన్నచో మోసపోరు. 5 రూపాయీలకు 10 రూపాయీలకు రెండు రకము లమ్మబడును. జబ్బు లేతగానున్నప్పుడు మొదటిది, ముదిరినప్పుడు రెండవది ఉపయోగించవలెను.

లభించు ప్రధానస్థానములు :

మదరాసు, 8, సాలై వీధి, మైలాపూరు. కలకత్తా, 125, హారిజనురోడ్డు.

జామాతైలము

ఏజంట్లు కావలెను.

తలనొప్పి, యిన్ఫ్లుయంజా, చేయి కాలు పట్టుకొనుట, పంటినొప్పి మొదలగువ్యాధులను ఒక క్షణములో పోగొట్టగల ఖ్యాతిచెందిన "జామాతైలము"నకు సమమగు మందు వేరేదియు లేదు. చాలా యోగ్యతాపత్రములను పొందియున్నది.

బుడ్డి 1-కి అణాలు 6 ఇచ్చి ఉపయోగించి చూడుడు.

అమర్ చెందు, శోభాచెందు,

ఇంగ్లీషుమందులు, పలుసరకులు, సల్ఫ్యూరిక్, నైట్రిక్, మొరాటిక్ ఆసిడ్ల వ్యాపారస్థులు.

నెం. 63, నైనప్పనాయని వీధి, మద్రాసు.

మహాసూతికాభరణము.

(బాలింతలకు పరమౌషధము)

ఈ ఔషధము స్త్రీలు ప్రసవించినప్పుడు కలిగే అనేకవిధములగు సూతికావ్యాధులకు అమోఘముగా పనిచేయును. సూతికాజ్వరము, ఒళ్లునొప్పులు, తలనొప్పి, నిద్రలేమి, దప్పిక, తాపము, మొదలగులక్షణములు కలిగినప్పుడు, సన్నిపాతముబట్టి ప్రలాపముగలిగినప్పుడు ఉపయోగించిన అమోఘముగా పనిచేయును. గర్భాశయమునుండి మైల సరీగా ప్రవహింపక కడుపునొప్పిగలిగి బాధపడునప్పుడు ప్రయోగించినయెడల, మైల వెడలగ్రక్కించి, గర్భాశయమును శుభ్రపరచును. వాతమును పోగొట్టును. పిచికారి (Douche) మొదలైనవి అవసరము లేకుండా ఆర్తవమును ప్రవర్తింపజేయు మందు యిదిఒక్కటే; ఇది బాలింతలపాలిటి పరమౌషధము.

ప్రశంసలు

౧

M.R.Ry. G. Suryanarayana Garu, Overseer, Madugula, writes:—

The medicine called 'Mahasutikabharanam sent by you did wonderful work for my wife after delivery'

౨

మ. రా. రా. శ్రీ. డాక్టరు నరసింగరావుగారు, గవర్నమెంటు డిస్పెన్సరీ, బురజ:—

మీరు నాకు పంపిన 'మహాసూతికాభరణము' చాలా ఆశ్చర్యమైనగుణము నిచ్చినది.

౩

మ. రా. రా. శ్రీ. నారాయణం తాయనాచార్లుగారు నేటివ్ డాక్టరు. ఇంకొల్లు:—

"సూతికాభరణము సన్నిపాతరోగులకు వాడినాను. అపరిమితముగా పనిచేసి మీ కీర్తిని ఎక్కువగా చెప్పుకొనుచున్నారు."

ఇత్యాదులు ఇంకను కలవు.

వెల తు 1 కి రు 30. వారంరోజులమందు రు 5.

ఆర్యరసాయనశాల,

ముక్త్యాల (కృష్ణా.)

వినోదిని

ఆంధ్రదేశానికంతటికి

నవ్వుల మాసపత్రిక

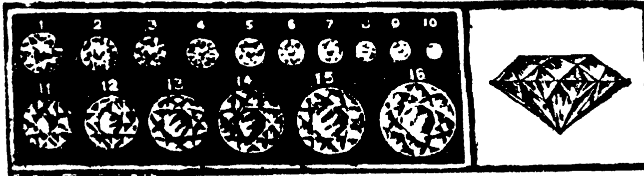
యిది యొక్కటే. ఇప్పుడిది మాసమున కొక్కొక్క త్రివర్ణముఖ చిత్రముతోను, మునుపటికంటె హెచ్చుగ హాస్యపు బొమ్మలతోను, హెచ్చుపుటలతోను వెల్వడుచున్నది. చక్కని వ్యాసములకు బహుమతులుగూడ యివ్వబడుచున్నవి.

సం॥ రం చందా రు 1. మాదిరి సంచిక ఇనాముగ పంపబడును.

ప్రతి ముఖ్యపట్టణము నందు యేజెంట్లు కావలెను.

వినోదిని కార్యాలయము,

V. K. (4) 174 — **234,** గోవిందప్పనాయకన్ వీధి, మద్రాసు.

మాపరిశ్రమశాలలో హాజినోర్ డైమండ్, శాస్త్రీయపుష్యరాగములు, ఇమిటేషన్ పుష్యరాగములు, పట్టెకెంపులు, సుచ్చుకెంపులు, వైక్రాంతములు, నీలములు, పచ్చలు కలవు. ప్రతిరాయి సీమకమలములకువలె, పట్టైలుతీర్చి గ్యారంటిగా పంపబడును. దీనియందు మాకు సుమారు 160 సంవత్సరములుగ వంశపరంపరగా అనుభవముకలదు. **మావద్ద** పరీక్షితులగు వ్యాపారుల నెరిగియుండినను క్రొత్తగావ్యాపారము చేయతలంచువారు చిన్నఆర్డరుఇచ్చి ఒకసారి తెప్పించిన పైవిషయము ఎల్లరకు తెలియబడును.

ఎలక్ట్రిక్ సానలో రవవడితో తయారు చేయబడిన అసలురంగూన్ కమలములు గారంటీగా పంపబడును.

పి. గోపాలస్వామినాయుడు అండు సన్సు

వెలల జాబితా ఇనాముగా పంపబడును:—

కార్యాలయము, కర్మాగారము:
5. పుదుపేటవీధి,
పరింగిమలె పోష్టు.

బ్రాంచి:
234 గోవిందప్పనాయనివీధి
జి. టి. మదరాసు.